

ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Πτυχιακή εργασία

Οι κοινωνικές επιπτώσεις από την εγκαθίδρυση και λειτουργία των προστατευόμενων περιοχών : η περίπτωση του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών

Νομικού Μαρία

Επιβλέπων καθηγητής : Δημητρακόπουλος Παναγιώτης

Συνεπίβλεψη : Τζόουνς Νικολέτα

Μυτιλήνη,

Οκτώβριος, 2020

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας και αφορούσε τις κοινωνικές επιπτώσεις που προκύπτουν από την εγκαθίδρυση και λειτουργία των προστατευόμενων περιοχών υπό το πρίσμα των τοπικών κοινωνιών. Συγκεκριμένα, η έρευνα έλαβε χώρα στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών εντός του νομού Φλώρινας. Η διαδικασία συλλογής δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω διανομής ερωτηματολογίων σε 280 άτομα τα οποία είχαν άμεση σχέση με την περιοχή είτε λόγω της καταγωγής τους είτε της δουλειάς τους. Το δείγμα που λήφθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας ήταν σταθμισμένο όσον αφορά τον πληθυσμό των οικισμών που βρίσκονται εντός ή πλησίον της προστατευόμενης περιοχής του Εθνικού Πάρκου, ενώ λήφθηκαν υπόψη και άλλοι παράγοντες (αναλογία φύλου, ηλικιακή δομή, επίπεδο εκπαίδευσης) ώστε να το καταστήσουν αντιπροσωπευτικό και αξιόπιστο. Παρατηρήθηκε πως σχεδόν όλοι οι ερωτώμενοι έχουν ιδιαίτερη σχέση με την περιοχή την οποία διαμένουν ή επισκέπτονται τακτικά και αποδείχθηκε πως οι περισσότεροι είναι γνώστες των απαγορεύσεων και των περιορισμών που υφίστανται εντός του Πάρκου. Από το σύνολο των απαντήσεων που δόθηκαν έγινε αντιληπτή η αρνητική στάση των πολιτών απέναντι σε φορείς και οργανισμούς διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής και ταυτόχρονα είναι αρκετά δύσπιστοι και επιφυλακτικοί προς τους συνανθρώπους τους. Συνεπώς, κάτι το οποίο χρίζει ανάγκης είναι η επαρκέστερη περιβαλλοντική εκπαίδευση των πολιτών ώστε να μπορέσουν κατανοήσουν θέματα σχετικά με την καλύτερη αξιοποίηση της περιοχής και τα οφέλη που τους παρέχει.

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
Κατάλογος Εικόνων.....	4
Κατάλογος Πινάκων.....	4
Κατάλογος Γραφημάτων.....	5
1. Εισαγωγή.....	6
2. Προστατευόμενες Περιοχές.....	6
2.1 Γενικές πληροφορίες.....	6
2.2 Προστατευόμενη Περιοχή.....	7
2.3 Διαχείριση και σχεδιασμός προστατευόμενων περιοχών.....	7
2.4 Προστατευόμενες περιοχές και καθορισμός προτεραιοτήτων.....	8
2.5 Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών.....	8
2.6 Natura 2000.....	10
2.7 Υγρότοποι.....	10
3. Προστατευόμενες Περιοχές και Άνθρωπος.....	10
4. Περιβάλλον και Ευημερία.....	11
4.1.1 Περιβαλλοντική ευημερία και αξίες.....	11
4.1.2 Προθυμία πληρωμής και προστασία.....	12
4.1.3 Το παράδειγμα της Ζακύνθου.....	12
4.2 Φτώχεια και ο ρόλος των προστατευόμενων περιοχών.....	13
5. Κοινωνική Διάσταση.....	14
5.1 Εκτίμηση Κοινωνικών Επιπτώσεων (Social Impact Assessment).....	14
5.2 Προκλήσεις προστατευόμενων περιοχών.....	14
5.3 Κοινωνικό κεφάλαιο (social capital).....	15
5.3.1 Κοινωνικά κόστη και οφέλη.....	16
5.4 Τοπικές κοινωνίες.....	16
6. Περιοχή Μελέτης.....	17
6.1 Νομός Φλώρινας.....	17
6.2 Λίμνες Πρεσπών.....	18
6.3 Πληθυσμός Περιοχής Πρεσπών.....	19
6.4 Ανθρώπινες δραστηριότητες.....	19
6.5 Πρέσπες και οικοτουρισμός.....	19
6.6 Γεωλογία.....	20
6.7 Βιοποικιλότητα.....	20
6.8 Διαχείριση και Προστασία Πρεσπών.....	21
6.8.1 Διασυννοριακό Πάρκο Πρεσπών.....	21
6.8.2 Εταιρία Προστασίας Πρεσπών.....	21
6.8.3 Φορέας Διαχείρισης Πάρκου Πρεσπών.....	21
6.8.4 Εθνικά Πάρκα Galicica και Pelister (Βόρεια Μακεδονία).....	21

6.8.5 Εθνικό Πάρκο Πρεσπών (Αλβανία)	22
7.Μεθοδολογία.....	22
7.1 Σκοπός της έρευνας και συλλογή δεδομένων	22
7.2 Μέγεθος δείγματος	23
8.Αποτελέσματα	23
8.1 Μέρος Α :	23
8.2 Μέρος Β : Προσωπικές αξίες	30
8.3 Μέρος Γ : Επίπεδα εμπιστοσύνης και κοινωνική δικτύωση.....	32
8.4 Μέρος Δ : Δημογραφικά Στοιχεία.....	36
9. Συμπεράσματα.....	42
9.1 Γνώσεις και σχέση με το Εθνικό Πάρκο Πρεσπών	42
9.2 Επίδραση και οφέλη του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών.....	43
9.3 Προσωπικές αξίες και αντιλήψεις των ερωτώμενων	43
9.4 Τοπική κοινωνία και εμπιστοσύνη	44
10. Συζήτηση και προτάσεις για περεταίρω δράσεις και έρευνα	44
11.Βιβλιογραφία.....	44
Άρθρα.....	44
Βιβλία.....	47
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	47
12. Παράρτημα	48

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1 Κατηγορίες Προστατευόμενων Περιοχών	9
Εικόνα 2 Ελλάδα και Νομός Φλώρινας	18

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 : Σχέση με την περιοχή.....	23
Πίνακας 2 : Γνώσεις ύπαρξης προστατευόμενης περιοχής.....	24
Πίνακας 3 : Γνώσεις ερωτώμενων για ισχύοντες περιορισμούς	24
Πίνακας 4 : Μορφές ελέγχου	25
Πίνακας 5 : Βαθμός συμφωνίας / διαφωνίας	26
Πίνακας 6 : Πράξεις προς αποδοχή	26
Πίνακας 7 : Επαναληψιμότητα πράξεων	27
Πίνακας 8 : Αξία ύπαρξης Εθνικού Πάρκου Πρεσπών.....	27
Πίνακας 9 : Σημασία της περιοχής για τους ερωτώμενους.....	28
Πίνακας 10 : Ποιότητα ζωής	29
Πίνακας 11 : Επιρροή πάρκου στην καθημερινότητα των πολιτών.....	29
Πίνακας 12 : Βαθμός συμφωνίας/ διαφωνίας σε δηλώσεις	31
Πίνακας 13 : Σημαντικότητα αξιών.....	32
Πίνακας 14 : Εμπιστοσύνη προς τους υπόλοιπους ανθρώπους	33
Πίνακας 15 : Συμμόρφωση κατοίκων	33
Πίνακας 16 : Εμπιστοσύνη σε φορείς / οργανισμούς	34

Πίνακας 17 : Εθελοντική δράση σε ΜΚΟ.....	35
Πίνακας 18 : Εθελοντική δραστηριότητα εντός του Πάρκου	36
Πίνακας 19 Σύνολο εθελοντικών δραστηριοτήτων	36
Πίνακας 20 : Αναλογίες φύλων.....	37
Πίνακας 21 : Ηλικία.....	37
Πίνακας 22 : Εκπαιδευτικό επίπεδο	38
Πίνακας 23 : Ατομικό εισόδημα	39
Πίνακας 24 : Δυσκολία κάλυψης εξόδων	39
Πίνακας 25 : Επάγγελμα ερωτώμενου	40
Πίνακας : 26 Τόπος διαμονής	41

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1 : Σχέση με την περιοχή.....	24
Γράφημα 2 : Γνώσεις ύπαρξης προστατευόμενης περιοχής	24
Γράφημα 3 : Γνώσεις ερωτώμενων για ισχύοντες κανονισμούς.....	25
Γράφημα 4 : Μορφές ελέγχου	26
Γράφημα 5 : Βαθμός συμφωνίας / διαφωνίας.....	26
Γράφημα 6 : Αξία ύπαρξης Εθνικού Πάρκου Πρεσπών	28
Γράφημα 7: Σημασία της περιοχής για τους ερωτώμενους.....	28
Γράφημα 8 : Ποιότητα ζωής	29
Γράφημα 9 : Επιρροή πάρκου στην καθημερινότητα των πολιτών	30
Γράφημα 10 : Βαθμός συμφωνίας / διαφωνίας σε δηλώσεις	31
Γράφημα 11 : Σημαντικότητα αξιών	32
Γράφημα 12 : Εμπιστοσύνη προς τους υπόλοιπους ανθρώπους	33
Γράφημα 13 : Συμμόρφωση κατοίκων	34
Γράφημα 14 : Εμπιστοσύνη σε φορείς οργανισμούς.....	35
Γράφημα 15 : Εθελοντική δράση σε ΜΚΟ	35
Γράφημα 16 : Εθελοντική δραστηριότητα εντός του Πάρκου	36
Γράφημα 17 : Σύνολο εθελοντικών δραστηριοτήτων	36
Γράφημα 18 : Αναλογίες φύλων.....	37
Γράφημα 19: Ηλικία.....	38
Γράφημα 20 : Εκπαιδευτικό επίπεδο	38
Γράφημα 21 : Ατομικό εισόδημα.....	39
Γράφημα 22 : Δυσκολία κάλυψης εξόδων	40
Γράφημα 23 : Επάγγελμα ερωτώμενου.....	41
Γράφημα 24 : Τόπος διαμονής	42

1. Εισαγωγή

Παρά την αναγνωρισμένη σημασία που έχει η φύση για τον άνθρωπο, παρέχοντας του αγαθά και υπηρεσίες καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, ο τελευταίος συνεχίζει να προξενεί σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα. Ο άνθρωπος, μέσα από τις δραστηριότητες του, αποτελεί αξιοσημείωτη πηγή διαταραχών, προκαλώντας μια συνεχή μείωση των επιπέδων βιοποικιλότητας. Η μείωση αυτή αφορά τις αλλαγές που προκύπτουν λόγω της ελάττωσης ή του περιορισμού της βιολογικής ετερογένειας (Gaston K. & Spicer J., 2008 : 131). Σημαντικές αιτίες που προκαλούν μεταβολές στη βιοποικιλότητα μπορεί να οριστούν τα εξής :

- Απώλεια και κατακερματισμός ενδιαιτημάτων
- Κλιματική αλλαγή
- Υπερεκμετάλλευση ειδών
- Βιολογικές εισβολές
- Ρύπανση / μόλυνση

Δεδομένης της κατάστασης που επικρατεί, η προσοχή χρειάζεται να στραφεί προς τη διαχείριση και τη ορθή αξιοποίηση τη φύσης. Στο πλαίσιο των διαδικασιών λήψης αποφάσεων, ο σχεδιασμός μπορεί να οριστεί ως η συλλογή και η προετοιμασία πληροφοριών για την ενίσχυση της αποτελεσματικής λήψης αποφάσεων και, ιδανικά, το μερίδιο αυτών των πληροφοριών να διανεμηθεί σε όλους τους ενδιαφερόμενους (Apostolopoulou E. & Pantis J., 2008).

Μέσα από τη δημιουργία ενός δικτύου προστατευόμενων περιοχών και την εφαρμογή μέτρων μπορεί να επιτευχθεί η διατήρηση της βιοποικιλότητας καθώς το ίδιο το περιβάλλον καθίσταται προτεραιότητα με αποτέλεσμα τη μείωση αρκετών ανθρώπινων δραστηριοτήτων, όπως το ανεξέλεγκτο κυνήγι.

Ωστόσο, η ίδρυση των προστατευόμενων περιοχών που αρκετές φορές έρχεται σε αντιπαράθεση με τις ανάγκες που έχει κάθε ανθρώπινη κοινωνία, καθιστά απαραίτητο να ληφθούν υπόψη διάφοροι παράγοντες συμπεριλαμβανομένων τόσο οικονομικών όσο και κοινωνικών ζητημάτων προκειμένου να επιτευχθεί η βιώσιμη περιβαλλοντική διαχείριση τους (Jones et al. 2012).

Η σημασία της συμμετοχής των πολιτών και η εξέταση των κοινωνικών πτυχών κατά τη διάρκεια των διαδικασιών καθορισμού και σχεδιασμού των προστατευόμενων περιοχών έχουν υπογραμμιστεί από αρκετούς ερευνητές προκειμένου να προωθηθεί η αειφόρος διαχείριση τους και συνεπώς να συνδυαστεί η τοπική ανάπτυξη με τη διατήρηση του περιβάλλοντος (Jones et al. 2012).

Συνεπώς, στόχος της παρούσας εργασίας είναι να γίνουν αντιληπτές οι κοινωνικές επιπτώσεις που έχει η ύπαρξη μιας προστατευόμενης περιοχής υπό το πρίσμα των τοπικών κοινωνιών.

Συγκεκριμένα εξετάστηκαν :

- Οι γνώσεις που έχουν οι κάτοικοι της τοπικής κοινωνίας σχετικά με την προστατευόμενη περιοχή και η σχέση τους με αυτή
- Η στάση προς την προστατευόμενη περιοχή και ο βαθμός εμπιστοσύνης προς συνανθρώπους και φορείς διαχείρισης
- Η ανάδειξη των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων που προκύπτουν από την ύπαρξη της προστατευόμενης περιοχής

2. Προστατευόμενες Περιοχές

2.1 Γενικές πληροφορίες

Οι μεταβολές των κλιματικών συνθηκών και των μορφών χρήσης της γης αποτελούν τις κύριες αιτίες απώλειας της βιοποικιλότητας από τα γονίδια έως τα είδη και τα οικοσυστήματα (Sala et al., 2000). Μία από τις κυριότερες απαντήσεις στην τρέχουσα κρίση της βιοποικιλότητας ήταν ο σχεδιασμός δικτύων προστατευόμενων περιοχών, σχεδιασμένων συχνά με στόχο τη διαφύλαξη της περιοχής, ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις συγκρούσεις με τις ανθρώπινες δραστηριότητες (Maiorano et al. 2007).

Όσον αφορά την Ελλάδα το κλίμα της χαρακτηρίζεται ως μεσογειακό δηλαδή επικρατούν ήπιοι χειμώνες με σχετικά δροσερά καλοκαίρια. Ωστόσο, υπάρχει μια ποικιλία κλιματικών τύπων στα πλαίσια του Μεσογειακού, και οφείλεται στην ιδιαίτερη μορφολογία της γης η οποία παρουσιάζει μεγάλες διαφορές ως προς το υψόμετρο.

Σε όλη την έκταση της χώρας συναντώνται συστήματα μεγάλης βιολογικής ποικιλότητας και στο ηπειρωτικό κομμάτι, παρά τον ενδεχόμενο κατακερματισμό και την τραχύτητα του τοπίου παρουσιάζεται ιδιαίτερη ποικιλία ειδών χλωρίδας και πανίδας (Valavanidis and Vlachogianni, 2011). Στα πλαίσια της προσπάθειας διατήρησης της φύσης και της ποικιλότητας καθώς και της προστασίας πολλών σπάνιων ειδών, η εγκαθίδρυση των Προστατευόμενων Περιοχών συνιστά βασικό εργαλείο πολιτικής.

Ο σχεδιασμός και η διαχείριση αποτελούν έργο που πρέπει να λαμβάνει υπόψη την αποτελεσματικότητα τους ως προς τη διασφάλιση και διατήρηση της βιοποικιλότητας. Με βάση την Παγκόσμια Στρατηγική Διατήρησης η διατήρηση ορίζεται ως " η διαχείριση της ανθρώπινης χρήσης της βιόσφαιρας έτσι ώστε να αποφέρει το μεγαλύτερο βιώσιμο όφελος για τις σημερινές γενεές, διατηρώντας παράλληλα τις δυνατότητές της να ανταποκριθεί στις ανάγκες και τις προσδοκίες των μελλοντικών γενεών" (IUCN 1980).

2.2 Προστατευόμενη Περιοχή

Ως προστατευόμενη περιοχή ορίζεται :

Μια χερσαία ή / και θαλάσσια έκταση ειδικά αφιερωμένη στην προστασία και διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας και των φυσικών και συναφών πολιτιστικών πόρων και η οποία υπόκειται σε διαχείριση με νομικά ή άλλα αποτελεσματικά μέσα. (IUCN, 1994)

Εναλλακτικά μπορεί να οριστεί ως :

Ο γεωγραφικός χώρος, αναγνωρισμένος, αφοσιωμένος και διαχειριζόμενος με νομικά ή άλλα αποτελεσματικά μέσα για την επίτευξη της μακροπρόθεσμης διατήρησης της φύσης και των συναφών οικοσυστημικών υπηρεσιών και πολιτιστικών αξιών (IUCN, 2008)

Η Ελλάδα εμπερικλείει από τα υψηλότερα επίπεδα βιοποικιλότητας στην Ευρώπη και στις μεσογειακές χώρες. Οι έρευνες τις τελευταίες δεκαετίες έδειξαν ότι υπάρχουν 5.800 είδη φυτών (εκ των οποίων περίπου 18% είναι ενδημικά), 23.130 είδη ζώων χερσαίων και γλυκών νερών και 3.500 θαλάσσια είδη (Valavanidis & Vlachogianni, 2011). Παρά την ιδιαίτερη βιοποικιλότητα της χώρας, παράγοντες όπως η αλλαγή χρήσεων γης, ο τουρισμός, οι δασικές πυρκαγιές, το παράνομο κυνήγι και η κλιματική αλλαγή αποτελούν τις κύριες αιτίες που καθιστούν αναγκαία την θέσπιση και εγκαθίδρυση προστατευόμενων περιοχών.

2.3 Διαχείριση και σχεδιασμός προστατευόμενων περιοχών

Η κατανομή του ανθρώπου στο χώρο καθώς και η κάλυψη των αναγκών του στηρίζεται άμεσα από το φυσικό περιβάλλον που τον περικλείει και στο οποίο αναπτύσσει τις δραστηριότητες του. Όσο ο άνθρωπος εξελίσσεται και όσο αναπτύσσεται η τεχνολογία, προκαλεί αλλαγές στο περιβάλλον. Σε πολλές περιπτώσεις, η παρουσία του ανθρώπου και οι επεμβάσεις του σε ένα σύστημα, έχουν οδηγήσει σε τροποποίηση του περιβάλλοντος, με αποτέλεσμα είδη και οικοσυστήματα να χρειάζονται παρακολούθηση προκειμένου να συνεχίσουν να υφίστανται. Συχνά, ο άνθρωπος επεμβαίνει σε μια περιοχή ακόμα και προστατευόμενη, όπου καλλιέργει, υλοτομεί, κυνηγά και ψαρεύει καθώς αισθάνεται πως η γη ανήκει σε όλους και θεωρεί πως ο καθένας μπορεί να λάβει ότι θέλει (Primack R, Αριανούτσου Μ., Δημητρακόπουλος Π. 2014 : 339). Η σταδιακή αύξηση της χρήσης του περιβάλλοντος και η εντεινόμενη ρύπανση του προκάλεσε την υποβάθμιση του σε σημαντικό βαθμό ώστε να μην εξασφαλίζεται η βιολογική και οικολογική ισορροπία (Μπίθας 2012 : 31).

Συνεπώς, ο σχεδιασμός και η διαχείριση περιοχών προέκυψε ως ανάγκη ώστε να εξασφαλιστεί η προστασία της βιοποικιλότητας και η συνέχιση της παροχής αγαθών και υπηρεσιών προς τον άνθρωπο. Η ανάπτυξη ενός σωστού σχεδίου διαχείρισης είναι απαραίτητο εργαλείο για την αξιοποίηση μιας περιοχής και ειδικά μιας προστατευόμενης. Το κρίσιμο σημείο για την ανάπτυξη ενός σχεδίου διαχείρισης είναι η πρόληψη της υποβάθμισης της υπό μελέτη περιοχή, δηλαδή να αξιολογηθούν σημαντικά ζητήματα όπως η διατήρηση της βιοποικιλότητας και των υπηρεσιών του οικοσυστήματος, αλλά και η συνέχιση παροχής πόρων που έχουν αξία για τους κατοίκους. Κεντρικό ζήτημα κατά τη χρήση της περιοχής τόσο από τους κατοίκους όσο και από τους επισκέπτες αποτελεί η ανάπτυξη κατάλληλων πολιτικών.

2.4 Προστατευόμενες περιοχές και καθορισμός προτεραιοτήτων

Η βιοποικιλότητα είναι ετερογενώς κατανεμημένη στη Γη, με αρκετές περιοχές να είναι ιδιαίτερα φτωχές ενώ άλλες να υποστηρίζουν σημαντικά επίπεδα βιοποικιλότητας. Ωστόσο, ο αυξανόμενος πληθυσμός της Γης σε συνδυασμό με τους πόρους που σταδιακά ελαττώνονται καθιστούν αναγκαίο τον καθορισμό προτεραιοτήτων με γνώμονα τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Τα κριτήρια που τίθενται για το χαρακτηρισμό περιοχών ως προστατευόμενες είναι:

- **Επικινδυνότητα** : Η εμφάνιση απειλούμενων ειδών χρησιμοποιείται ευρέως για τον ορισμό περιοχών προτεραιότητας όσον αφορά τη διατήρησή τους. Επιπλέον, η πιθανότητα απώλειας ενός οικοσυστήματος το καθιστά προτεραιότητα όσον αφορά τις προσπάθειες διατήρησής του. Οπότε πρέπει αξιολογηθεί μια περιοχή προτεραιότητας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη η ευπάθεια και αναντικαταστασιμότητα των ειδών.
- **Διακριτικότητα** : Αρκετές περιοχές περιλαμβάνουν είδη τα οποία είναι ενδημικά δηλαδή που εμφανίζονται σε συγκεκριμένη γεωγραφική θέση. Συνεπώς προτεραιότητας θεωρούνται περιοχές που εμφανίζουν ιδιαίτερο ενδημισμό ή έχουν ιδιαίτερα μορφολογικά χαρακτηριστικά δηλαδή μοναδικά φυσικά ή/και γεωλογικά χαρακτηριστικά. Ακόμα, ένας πληθυσμός ο οποίος φέρει ασυνήθιστα γενετικά χαρακτηριστικά σε σύγκριση με άλλους πληθυσμούς του είδους, αποτελεί προτεραιότητα.
- **Χρησιμότητα** : Η διατήρηση πολλών ειδών, τόσο σπάνιων όσο και κοινών, εξαρτάται από τη διατήρηση των φυσικών κοινοτήτων. Το κριτήριο αυτό αφορά την αξία που έχει ένα είδος ή ενδεχομένως αποκτήσει στο μέλλον και μπορεί να αξιοποιηθεί προς όφελος του ανθρώπου. Για παράδειγμα, σε χώρες όπως η Ινδία η ύπαρξη της τίγρης συνιστά πολιτισμική αξία για την περιοχή (Primack R, Αριανούτσου Μ., Δημητρακόπουλος Π. 2014 : 309 - 310).

Γενικά τα παραπάνω κριτήρια χρησιμοποιούνται ως μέτρο για την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων σχετικά με την προστασία των ειδών και των οικοσυστημάτων.

Για την ανάπτυξη ενός σχεδίου ενός δικτύου προστατευόμενης περιοχής, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι εξής τέσσερις κανόνες :

- **Ανθεκτικότητα** : Η έκταση των προστατευόμενων περιοχών χρειάζεται να είναι ικανοποιητική ώστε παρά τις ενδεχόμενες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, να μπορεί να διατηρηθεί η βιοποικιλότητα.
- **Αντιπροσωπευτικότητα** : Σε αυτή την περίπτωση απαιτείται η ύπαρξη επαρκών συνιστωσών της βιοποικιλότητας όπως είδη και οικοσυστήματα.
- **Πραγματικότητα** : Η απαίτηση της προστατευόμενης περιοχής για καλύτερη διαχείριση απαιτεί ύπαρξη κεφαλαίου και πολιτικής βούλησης
- **Υπεραφθονία** : Για να επιτευχθεί η διατήρηση της βιοποικιλότητας χρειάζεται οι συνιστώσες που την απαρτίζουν να βρίσκονται σε αφθονία (Primack R, Αριανούτσου Μ., Δημητρακόπουλος Π. 2014 : 309 - 310).

2.5 Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών

Οι περιοχές που πραγματοποιείται κάποιος έλεγχος ή και κατά διαστήματα ελάττωση της ανθρωπογενούς επίδρασης αποτελούν έναν από τους πιο επιτυχείς τρόπους προστασίας ειδών και οικοσυστημάτων. Η αξία κάποιων τοπίων άρχισε το 1992 να αναγνωρίζεται από την Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς (World Heritage Committee) η οποία ορίζει τα Πολιτιστικά Τοπία ως ιδιαίτερους τύπους κληρονομιάς λαμβάνοντας υπόψη τη διεθνή τους σημασία και τη λειτουργικότητα των τοπίων. Οι συγκεκριμένες περιοχές αποτέλεσαν τα πρώτα προστατευόμενα τοπία. Ωστόσο, ο όρος των προστατευόμενων τοπίων έχει αρχίσει να χρησιμοποιείται παγκοσμίως με μια πιο ευρεία έννοια που αφορά εθνικά συστήματα προστατευόμενων περιοχών που στοχεύουν στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Στα πλαίσια της διατήρησης της φύσης και της αειφόρου χρήσης των φυσικών πόρων η IUCN αποτελεί τον οργανισμό που εργάζεται πάνω σε αυτό τον τομέα. Συγκεκριμένα, έχει αναπτύξει την ένα σύστημα για την κατάσταση του φυσικού κόσμου και τα μέτρα που απαιτούνται για την προστασία του, ορίζοντας έξι κατηγορίες, οι οποίες στηρίζονται στο βαθμό που ο άνθρωπος επιδρά σε αυτές και στις απαιτήσεις του για πόρους.

Οι κατηγορίες είναι οι εξής (Εικόνα 1) :

Κατηγορίες IUCN	Τύπος Προστατευόμενης Περιοχής
I a	Φυσικά αποθέματα απόλυσης προστασίας
I b	Περιοχές άγριας φύσης
II	Εθνικό Πάρκο
III	Μνημεία της φύσης
IV	Περιοχή διαχείρισης των οικοτόπων / ειδών
V	Προστατευμένο τοπίο ή θάλασσας
VI	Προστατευόμενες περιοχές με βιώσιμη χρήση φυσικών πόρων

Εικόνα 1 Κατηγορίες Προστατευόμενων Περιοχών

➤ **Κατηγορία Ia** : Φυσικά αποθέματα απόλυτης προστασίας

Υδάτινες ή/και χερσαίες περιοχές οι οποίες περιέχουν αντιπροσωπευτικά οικοσυστήματα της γεωγραφικής ζώνης αναφοράς και έχουν ιδιαίτερα γεωλογικά ή μορφολογικά χαρακτηριστικά και είδη, τα οποία διαθέτουν για επιστημονική έρευνα και περιβαλλοντικό έλεγχο. Ταυτόχρονα πραγματοποιείται έρευνα που αφορά τη φυσική διαδοχή και την παρακολούθηση χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος.

➤ **Κατηγορία Ib** : Περιοχές άγριας φύσης

Συνήθως μεγάλες μη τροποποιημένες ή ελαφρώς τροποποιημένες περιοχές που διατηρούν τον φυσικό χαρακτήρα τους και την επιρροή τους, χωρίς μόνιμη ή σημαντική κατοίκηση και οι οποίες προστατεύονται προκειμένου να διατηρήσουν τη φυσική τους κατάσταση

➤ **Κατηγορία II** : Εθνικό Πάρκο

Μεγάλες φυσικές ή σχεδόν φυσικές περιοχές που προστατεύουν οικολογικές διεργασίες μεγάλης κλίμακας με χαρακτηριστικά είδη και οικοσυστήματα, και οι οποίες παρέχουν επίσης μια βάση για περιβαλλοντικά και πολιτιστικά συμβατές πνευματικές, επιστημονικές, εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές ευκαιρίες

➤ **Κατηγορία III** : Μνημεία της Φύσης

Περιοχές με συγκεκριμένα φυσικά ή πολιτιστικά χαρακτηριστικά των οποίων η μοναδικότητα οφείλεται στη σπανιότητα τους, στην αντιπροσωπευτικότητά τους, στην αισθητική τους ποιότητα ή στην πολιτιστική τους σημασία.

➤ **Κατηγορία IV** : Περιοχή διαχείρισης οικοτόπων / ειδών

Περιοχές για την προστασία συγκεκριμένων ειδών ή οικοτόπων, όπου η διαχείριση αντανακλά αυτή την προτεραιότητα. Πολλές θα χρειαστούν τακτικές, ενεργές παρεμβάσεις για διαχειριστικούς σκοπούς με στόχο την κάλυψη των απαιτήσεων συγκεκριμένων ειδών ή οικοτόπων.

➤ **Κατηγορία V** : Προστατευμένο τοπίο ή θάλασσας

Όταν η αλληλεπίδραση ανθρώπου και φύσης με την πάροδο του χρόνου δημιούργησε μια περιοχή με διακριτικό χαρακτήρα, με σημαντική οικολογική, βιολογική, πολιτιστική και αισθητική αξία. Η διαφύλαξη της ακεραιότητας αυτής της αλληλεπίδρασης είναι ζωτικής σημασίας για την προστασία και τη διατήρηση της περιοχής.

➤ **Κατηγορία VI** : Προστατευόμενες περιοχές με βιώσιμη χρήση φυσικών πόρων

Περιοχές που στοχεύουν στη διατήρηση των οικοσυστημάτων, των συναφών πολιτιστικών αξιών και των παραδοσιακών συστημάτων διαχείρισης των φυσικών πόρων. Είναι γενικά μεγάλες σε έκταση, με το μεγαλύτερο μέρος τους να βρίσκεται σε φυσική κατάσταση. Ένα ποσοστό τους υπόκεινται σε αειφόρο διαχείριση φυσικών πόρων, με τη χαμηλού επιπέδου μη βιομηχανική χρήση φυσικών πόρων η οποία είναι συμβατή με τη διατήρηση της φύσης, να θεωρείται ως ένας από τους κύριους στόχους (Day et al. 2012).

2.6 Natura 2000

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα που στοχεύουν στη διατήρηση της φύσης δηλαδή την προστασία ειδών και οικοσυστημάτων που είναι σπάνια ή απειλούνται με εξαφάνιση. Οι κυριότερες τις οδηγίες που αφορούν τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (92/43/ΕΟΚ), καθώς και την διατήρηση και προστασία, των ειδών ορνιθοπανίδας (92/409/ ΕΟΚ). Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκή Ένωση καλούνται να θεσπίσουν Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) και Ζώνες Ειδικής Προστασίας με σκοπό τη διατήρηση ενός ευρέος φάσματος τύπων οικοτόπων και ειδών άγριας χλωρίδας και πανίδας σε όλη την Ευρώπη, σε "ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης" (European Commission 2000a). Οι Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) και οι Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) συνιστούν συνολικά τις περιοχές Natura 2000 και αρκετά συχνά υπάρχουν επικαλύψεις μεταξύ των δύο κατηγοριών. Οι ΖΕΠ είναι περιοχές Natura 2000 που έχουν χαρακτηριστεί ως τέτοιες βάσει της Οδηγίας για τα πτηνά, ενώ οι ΕΖΔ βάσει της Οδηγίας για τους οικοτόπους.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση για το 2019 με βάση τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος για τα 28 κράτη μέλη, το δίκτυο Natura 2000 κάλυπτε το 17,9 % της χερσαίας επιφάνειας. Η έκταση σε ξηρά υπολογίστηκε ότι καλύπτει 784.252 km² ενώ σε θάλασσα 551.899 km². (<https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/natura-2000-barometer>)

Αναφορικά με την Ελλάδα, το δίκτυο Natura 2000 περιλαμβάνει 446 περιοχές εκ των οποίων οι 207 αποτελούν Ζώνες Ειδικής Προστασίας. Στη ξηρά το δίκτυο καταλαμβάνει 36.000 km² δηλαδή το 27,3% της χερσαίας έκτασης της χώρας ενώ στη θάλασσα έκταση ανέρχεται στα 23.000 km² δηλαδή περίπου το 20% των θαλασσίων υδάτων

2.7 Υγρότοποι

Οι υγρότοποι είναι περιοχές είτε φυσικές (όπως λίμνες) είτε τεχνητές (όπως λιμνοδεξαμενές), μόνιμα ή προσωρινά κατακλυζόμενες από νερό το οποίο είναι στάσιμο ή τρεχούμενο, γλυκό, υφάλμυρο ή αλμυρό και περιλαμβάνουν επίσης εκείνες που καλύπτονται από θαλασσινό νερό το βάθος του οποίου κατά τη ρηχία δεν υπερβαίνει τα έξι μέτρα. (http://www.ekby.gr/ekby/el/Greek_Wetlands_main_el.html)

Οι υγρότοποι αποτελούν συστήματα που χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα παραγωγικά φυσικά ενδιαιτήματα και ανεκτίμητης αξίας φυσικά τοπία. Η περιβαλλοντική σημασία που έχουν οι υγρότοποι έγκειται στο γεγονός πως συχνά περιλαμβάνουν ενδιαιτήματα σπανίων ειδών χλωρίδας και πανίδας.

Από τις 2 Φεβρουαρίου 1971 υπογράφηκε η Σύμβαση Ραμσάρ για την προστασία των υγροτόπων που χαρακτηρίζονται διεθνούς σημασίας και τέθηκε σε εφαρμογή από το 1975. Στόχος της συγκεκριμένης συνθήκης είναι η εφαρμογή ενός δικτύου υψηλής σημασίας υγροτόπων και προσπάθεια προστασίας τους μέσω εθνικών ή τοπικών δράσεων και ανάπτυξης διακρατικής συνεργασίας.

Οι στόχοι και οι ευθύνες των οργανώσεων διαχείρισης είναι να προστατεύουν και να εποπτεύουν τους υγρότοπους αλλά και να παρακολουθούν τα είδη και τους πληθυσμούς ώστε να διατηρούνται σε σταθερά επίπεδα. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν οι υγρότοποι βρίσκονται σε άμεση γειτνίαση με τις τοπικές κοινότητες, όπου η δημιουργία αμοιβαίως επωφελών τρόπων χρήσης αυτών των περιοχών είναι ζωτικής σημασίας για την εξασφάλιση της συνέχισης της ύπαρξής τους (Pearcell και Mulamoottil, 1994).

3. Προστατευόμενες Περιοχές και Άνθρωπος

Οι ανθρώπινες κοινωνίες αναπτύσσουν σχέσεις με τα οικοσυστήματα και το φυσικό περιβάλλον που τους περιβάλλει. Τόσο η επιβίωση του ανθρώπου όσο και ο πολιτισμός που δημιουργεί συνδέονται άμεσα από τους πόρους που διαθέτει η συγκεκριμένη περιοχή με απαραίτητη προϋπόθεση τη διαμόρφωση πρακτικών διαβίωσης, που να συμβάλλουν στη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας. Η δημιουργία Προστατευόμενων Περιοχών μπορεί να αναφέρεται σε εδάφη που να αξιοποιούνται από άτομα της περιοχής αλλά απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η αρμονική συνύπαρξη ανθρώπων και φύσης.

Για την αποφυγή πιθανών προβλημάτων καθίσταται αναγκαία η θέσπιση κοινωνικών και οικονομικών στόχων που να αποβλέπουν στη δημιουργία Προστατευόμενων Περιοχών και διαχείρισής τους, με ταυτόχρονη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των κατοίκων. Όπως αναφέρεται και από τη Διεθνή Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN) το 1993 η συμμετοχή της Κοινότητας και η ισότητα πρέπει να ληφθούν υπόψη στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Καταστάσεις όπως η ανεξέλεγκτη υλοτομία, η βόσκηση και η αλιεία στην Προστατευόμενη Περιοχή, αποτελούν καίρια ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων μπορεί να θεωρηθεί ως μια σειρά από αλληλένδετα στοιχεία ή βήματα που οδηγούν στην αναγνώριση ενός προβλήματος και τον εντοπισμό δυνητικών λύσεων στην επιλογή και υιοθέτηση μιας κατάλληλης στρατηγικής (Trakolis 2001 αναφέρεται στο Sewell 1973). Ωστόσο, για τη λήψη των κατάλληλων αποφάσεων και του τρόπου επίλυσης των προβλημάτων αναγκαία διαδικασία αποτελεί η καταγραφή αντιλήψεων και στάσεων από την πλευρά των κατοίκων των τοπικών κοινωνιών δηλαδή καθίσταται βασικό να δοθεί ο λόγος και στους κατοίκους. Τέλος, για μια Προστατευόμενη Περιοχή η επιτυχημένη προσπάθεια για προστασία δεν θα έπρεπε να στηρίζεται μόνο σε δράσεις τις πολιτείας και από των τοπικών οργανισμών διαχείρισης, αλλά να υπάρχει και η ενεργός δράση και συμμετοχή από πλευράς των τοπικών πληθυσμών.

Αν και η προσπάθεια ανάπτυξης προστατευόμενων περιοχών στοχεύει στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, αρκετές φορές αντιμετωπίζονται προβλήματα που αφορούν αντιλήψεις, ανάγκες και επιθυμίες της τοπικής κοινότητας (Bartlett et al., 2010). Στο πλαίσιο αυτό, συχνή αιτία συγκρούσεων αποτελεί η επιβολή περιορισμών εντός των προστατευόμενων περιοχών που σχετίζονται με τις πρακτικές χρήσης και διαχείρισης της γης. Η ανάγκη προσαρμογής των αντιλήψεων που έχουν οι τοπικές κοινωνίες στην ευρύτερη έννοια της προστασίας του περιβάλλοντος και η ενεργός συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια διαχείρισης και διατήρησης των οικοσυστημάτων.

4. Περιβάλλον και Ευημερία

Λαμβάνοντας υπόψη την Οικονομική του περιβάλλοντος, η οποία εξετάζει την επίτευξη τη άριστης κατανομής μεταξύ προστασίας και υποβάθμισης του περιβάλλοντος, προϋποθέτει την ισορροπία μεταξύ των έμβιων και άβιων υλικών. Για να επιτευχθεί αυτή η διαδικασία το περιβάλλον παρέχει φυσικές εισροές ενέργειας και ύλης στην οικονομική και παραγωγική διαδικασία (Μπίθας 2012 : 28-30). Δηλαδή, κυρίαρχο ζήτημα αποτελεί η κατανομή του περιβάλλοντος μεταξύ χρήσης και προσπάθειας διατήρησης στη φυσική του μορφή.

Το κρίσιμο σημείο το οποίο προκύπτει κατά την κατανομή του περιβάλλοντος μεταξύ χρήσης και προστασίας, αποτελεί η επίτευξη της μέγιστης ευημερίας και η εκτίμηση της αξίας των αγαθών και υπηρεσιών που προκύπτουν.

4.1.1 Περιβαλλοντική ευημερία και αξίες

Για να μπορέσει να εφαρμοστεί ένα σχέδιο προστασίας μιας περιοχής και να στεφτεί με επιτυχία θα πρέπει να ξεπεραστούν μερικά εμπόδια. Αρχικά, θα πρέπει να αποδειχθεί ότι τα οφέλη που προκύπτουν από την προστασία και τη διατήρηση είναι μεγαλύτερα από το συνολικό κόστος λαμβάνοντας υπόψη το κόστος εγκατάστασης, διαχείρισης και λειτουργίας, καθώς και το κόστος ευκαιρίας ή την αξία των απολεσθέντων παροχών.

Η περιβαλλοντική αποτίμηση, που δεν πρέπει να συγχέεται με την περιβαλλοντική αξιολόγηση, είναι η διαδικασία της τοποθέτησης των νομισματικών αξιών στα περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσίες, πολλά από τα οποία δεν έχουν εύκολα παρατηρηθεί τιμές στην αγορά (Dixon, 2008). Ως αποτέλεσμα, εισάγεται ο όρος της συνολικής οικονομικής αξίας ενός οικοσυστήματος και αποτελεί το άθροισμα των οφελών από όλες τις χρήσεις, δηλαδή το σύνολο των πόρων από τους οποίους η κοινωνία θα μπορούσε να υποστεί πλήγματα αν αυτοί χανόταν. Γενικά, η συνολική οικονομική αξία εκφράζεται ως το άθροισμα των αξιών χρήσης και μη-χρήσης.

- **Αξία χρήσης (use value)** : προκύπτει από την πραγματική αξία ενός αγαθού ή υπηρεσίας και αφορά την μη-καταναλωτική χρήση.

Σε αυτή την κατηγορία διακρίνονται δύο είδη περιβαλλοντικής ευημερίας και είναι οι εξής:

1. *Άμεση χρήση (direct use)* δηλαδή η αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος και των υπηρεσιών του από μία κοινωνία γίνεται άμεσα τόσο σε παραγωγικές όσο και καταναλωτικές διαδικασίες.
2. *Έμμεση χρήση (indirect use)* δηλαδή αγαθά και υπηρεσίες του φυσικού περιβάλλοντος, που στην παραγωγική ή καταναλωτική διαδικασία δεν αποτελούν τυπικά απαραίτητα, όμως η ύπαρξη τους οδηγεί στις διαδικασίες αυτές. Παράδειγμα της συγκεκριμένης χρήσης αποτελεί η αξία που έχει η θάλασσα σε μια ιχθυοτροφική μονάδα.

- Ειδικότερη κατηγορία της έμμεσης χρήσης αποτελεί η **πιθανότητα χρήσης στο μέλλον (option value)** η οποία σχετίζεται με τη δυνατότητα αξιοποίησης και απόλαυσης ενός αγαθού ή υπηρεσίας στο μέλλον.
- **Αξία μη-χρήσης (non-use value)** : αποτελεί αξία που αποδίδεται σε φυσικούς πόρους από τον άνθρωπο και δεν συνδέεται με την πραγματική αξία ή την επιλογή χρήσης ενός αγαθού ή υπηρεσίας.

Στη βιβλιογραφία η αξία μη χρήσης διακρίνεται στις εξής κατηγορίες:

1. **Αξία ύπαρξης (existence value) ή αλλιώς ευημερία ύπαρξης (existence utility)** : η χρήση της αξίας ως μέτρο της ευημερίας που σχετίζεται με τη βιολογική και περιβαλλοντική αξία που έχει ένα αγαθό.
2. **Αξία κληροδοτήματος (Bequest value)** : αναφέρεται στην ικανοποίηση πως το φυσικό περιβάλλον κληρονομείται στις επόμενες γενεές.

4.1.2 Προθυμία πληρωμής και προστασία

Ένα ακόμα εμπόδιο που πρέπει να ληφθεί υπόψη αφορά τη χρηματοδότηση των προστατευόμενων περιοχών καθώς δεν μπορεί να ξεπεραστεί εάν δεν υπάρχει αποτελεσματικός μηχανισμός για την ανάκτηση αυτών των παροχών από τους δικαιούχους. Η καλύτερη λειτουργία των προστατευόμενων περιοχών και η βιωσιμότητα τους στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στη δημόσια ή ιδιωτική χρηματοδότηση την οποία λαμβάνουν. Στο πλαίσιο αυτό μπορεί να ληφθεί υπόψη και να ερευνηθεί η προθυμία του εκάστοτε επισκέπτη να πληρώσει για ένα προϊόν ή υπηρεσία και τα κίνητρα που έχει κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του. Σημαντικό τμήμα της βιβλιογραφίας έχει διερευνήσει τη προθυμία πληρωμής ατόμων για προστασία περιοχών υψηλής αξίας βιοποικιλότητας. Η προθυμία πληρωμής για την προστασία μίας περιοχής εξαρτάται και επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από καταστάσεις όπως η ηλικία, το εκπαιδευτικό επίπεδο και το εισόδημα του εκάστοτε επισκέπτη. Έχει διαπιστωθεί ότι η ικανοποίηση των επισκεπτών συσχετίζεται συχνότερα με τις προθέσεις συμπεριφοράς των επισκεπτών (Shultz et al., 1998).

Γενικά οι ρυθμιστικές και οικονομικές λύσεις που βασίζονται στη διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής δεν επαρκούν από μόνες τους για να εγγυηθούν την ακεραιότητα αυτών των περιοχών (Garcia-Frapolli et al., 2009). Για να επιτευχθεί μια καλύτερη και αποτελεσματικότερη διαχείριση πρέπει να ληφθεί υπόψη και η πλευρά της κοινωνίας.

4.1.3 Το παράδειγμα της Ζακύνθου

Η λειτουργία των προστατευόμενων περιοχών και η οικονομική τους αυτάρκεια στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στη χρηματοδότηση τους. Ωστόσο, πριν από τη θέσπιση τελών για την προστασία των περιοχών προτείνεται η έρευνα για περιβαλλοντικές πεποιθήσεις, στάσεις και αξίες καθώς και έρευνα για την προθυμία πληρωμής των επισκεπτών και τα κίνητρα τους (O'Connor et al., 1999)

Σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποιήθηκε στο νησί της Ζακύνθου από τους Togridou et al. (2006) εξετάστηκε το προφίλ των επισκεπτών δηλαδή λήφθηκαν υπόψη χαρακτηριστικά που αφορούσαν τις περιβαλλοντικές συνήθειες και την προθυμία τους να πληρώσουν κατά την επίσκεψη στο Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο του νησιού. Τα χαρακτηριστικά των επισκεπτών που συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν αφορούσαν το κόστος ταξιδιού, τον τόπο διαμονής στη Ζάκυνθο, τον οργανισμό ταξιδιού, το μέγεθος της ομάδας επισκεπτών, τη διάρκεια της διαμονής και την προηγούμενη επίσκεψη στη Ζάκυνθο.

Αποδείχθηκε ότι οι αξίες ύπαρξης και κληροδοτήματος αποτέλεσαν τους συχνότερους λόγους για την προθυμία πληρωμής, γεγονός που αποκάλυψε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά στην περίπτωση των εγχώριων επισκεπτών, ενώ η πιθανότητα χρήσης στο μέλλον δεν αποτέλεσε βασικό παράγοντα προθυμίας πληρωμής. Από την άλλη πλευρά, οι απαντήσεις οι οποίες σχετιζόταν με άρνηση πληρωμής αφορούσαν τη χρηματοδότηση από την τοπική κοινωνία ή εναλλακτικά από τομείς όπως ο δημόσιος ή ο ιδιωτικός.

Τα χαρακτηριστικά των επισκεπτών δεν ήταν σημαντικοί καθοριστικοί παράγοντες για τις απαντήσεις τους στην ερώτηση της προθυμίας πληρωμής. Όσον αφορά το εισόδημα των επισκεπτών δεν αποδείχθηκε σημαντική παράμετρος για την προθυμία πληρωμής. Η εθνικότητα αποδείχθηκε να μην επιδρά σημαντικά στην προθυμία πληρωμής, με τους Έλληνες επισκέπτες να καταφεύγουν στις αξίες ύπαρξης και κληροδοτήματος ώστε να δικαιολογήσουν τα χρηματικά ποσά που είναι ικανοί να διαθέσουν.

4.2 Φτώχεια και ο ρόλος των προστατευόμενων περιοχών

Η συμφωνία του Durban στο Συνέδριο του Πέμπτου Παγκόσμιου Πάρκου διακήρυξε ότι η δημιουργία προστατευόμενων περιοχών θα πρέπει να προσπαθήσει να μειώσει και σε καμία περίπτωση να μην επιδεινώσει, τη φτώχεια (Ferraro and Hanauer, 2011).

Η ευημερία μιας περιοχής και η οικονομική της ανάπτυξη της στηρίζεται στον τρόπο που εκμεταλλεύεται και αξιοποιείται από τον άνθρωπο. Οι προστατευόμενες περιοχές αποτελούν βασική στρατηγική που χρησιμοποιείται παγκοσμίως για τη διατήρηση των υπηρεσιών οικοσυστήματος και τον περιορισμό της απώλειας βιοποικιλότητας. Ο χαρακτηρισμός νέων προστατευόμενων περιοχών βασίζεται συνήθως σε κριτήρια που αφορούν την εκπροσώπηση διαφορετικών οικοσυστημάτων ή κατηγοριών κάλυψης γης και δεν είναι σαφές πόσο καλά απειλούνται τα είδη που διατηρούνται σε δίκτυα προστατευόμενων περιοχών (Watson et al. 2011)

Καθώς οι παγκόσμιες προσπάθειες για προστασία των οικοσυστημάτων εντείνονται, ο κοινωνικοοικονομικός αντίκτυπος των προστατευόμενων περιοχών στις παρεκείμενες ανθρώπινες κοινότητες εξακολουθεί να αποτελεί πηγή έντονης συζήτησης. Επειδή η προστασία των οικοσυστημάτων περιορίζει τη γεωργική ανάπτυξη και την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, η αντίθεση προς τη θέσπιση προστατευόμενων περιοχών συχνά συνοδεύεται από την υπόθεση ότι επιφέρουν μεγάλο οικονομικό κόστος και επομένως επιδεινώνουν τα επίπεδα της φτώχειας των κατοίκων των τοπικών κοινωνιών (Andam et al. 2009).

Εκ πρώτης όψεως, η ίδρυση μιας προστατευόμενης περιοχής και ο περιορισμός χρήσης ορισμένων πόρων, μπορεί να προκαλέσουν ανησυχίες που αφορούν την οικονομική ανάπτυξη και τα επίπεδα φτώχειας. Σε μελέτη που πραγματοποιήθηκε από τους Eneji et al. (2009) στην περιοχή της Akampka του Cross River State της Νιγηρίας, αξιολογήθηκαν οι σχέσεις μεταξύ των φορέων και των ντόπιων ως προς τη συνεργασία τους για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας των εθνικών πάρκων. Λαμβάνοντας ως δείγμα 100 άτομα αποδείχθηκε πως οι ντόπιοι δεν εμπλέκονται επαρκώς στη διατήρηση του δάσους τους με αποτέλεσμα να μην έχουν όφελος από τις ενέργειες διατήρησης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα που εμποδίζουν τη διατήρηση της βιοποικιλότητας αποτελούν οι συνεχείς γεωργικές καταπατήσεις και η συγκομιδή δασικών προϊόντων από πλευράς των ντόπιων, διαδικασίες που βρίσκουν αντίθετους τους φορείς προστασίας. Για να υπάρξει οικονομική ανάπτυξη θα πρέπει να υπάρξει συνεργασία μεταξύ των φορέων προστασίας και των τοπικών πληθυσμών ώστε να προσδιοριστούν οι ανάγκες και να εφαρμοστεί ένα πρόγραμμα που να ικανοποιεί τις απαιτήσεις όλων. Δηλαδή, για να επιτευχθούν οι στόχοι της οικονομικής ανάπτυξης, η κοινότητα χρειάζεται καλύτερη κατανόηση των μηχανισμών μέσω των οποίων οι προστατευόμενες περιοχές επηρεάζουν τα επίπεδα της φτώχειας (Ferraro & Hanauer 2014).

Η ίδρυση προστατευόμενων περιοχών συχνά έχει θετικές συνέπειες στην απασχόληση και στη δημιουργία νέων ευκαιριών στον τομέα της εργασίας, με την παροχή τουριστικών υπηρεσιών και υπηρεσιών αναψυχής να αποτελούν ευρέως αναφερόμενους μηχανισμούς οικονομικής ευημερίας. Ο παγκόσμιος τουρισμός, ιδιαίτερα το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη φύση σε συνδυασμό με την ανάπτυξη του οικοτουρισμού σε όλα τα μέρη του κόσμου αποτελεί ένα σημαντικό μέσο χρηματοδότησης των προστατευόμενων περιοχών (Dharmaratne et al. 2000). Αρκετές μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί σε χώρες όπως το Μεξικό, την Κόστα Ρίκα και τον Ισημερινό έδειξαν ότι για το ένα μεγάλο μέρος των τουριστών, η ύπαρξη προστατευόμενης περιοχής αποτελεί βασικό παράγοντα για την επιλογή των προορισμών τους (Boo 1990).

Ένας τρόπος για να κριθεί εάν οι προστατευόμενες περιοχές είναι υπεύθυνες για την επιδείνωση της φτώχειας, είναι η σύγκριση μεταξύ κοινοτήτων που ζουν σε ή κοντά σε προστατευόμενες. Η έρευνα των Kwaw et al. (2010) έλαβε χώρα στην Κόστα Ρίκα και την Ταϊλάνδη καθώς εμφανίζουν διαφορές σε θεσμικό και οικονομικό τους πλαίσιο. Τα μέτρα φτώχειας που χρησιμοποιήθηκαν βασίστηκαν σε εθνικά απογραφικά στοιχεία για τα χαρακτηριστικά και τα περιουσιακά στοιχεία των νοικοκυριών.

Η μελέτη των Kwaw et al (2010) εστίαστηκε σε προστατευόμενες περιοχές που είχαν δημιουργηθεί τουλάχιστον τα 15 χρόνια πριν ώστε να μετρηθούν οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις τους.

Με βάση τα στοιχεία που προέκυψαν αποδείχθηκε ότι τα συστήματα προστατευόμενων περιοχών τους έχουν δεν επιδεινώνουν τη φτώχεια, αλλά το αντίστροφο. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως ότι η διατήρηση της βιοποικιλότητας δεν είναι απαραίτητα ασυμβίβαστη με τους αναπτυξιακούς στόχους. Δηλαδή, η δημιουργία προστατευόμενων περιοχών μπορεί να ενθαρρύνει την οικονομική δραστηριότητα καθώς υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης, τόσο εποχικές όσο και μόνιμες θέσεις. Ωστόσο, οι ντόπιοι δεν ωφελούνται απαραίτητα από τις

ευκαιρίες απασχόλησης, καθώς οι ξένοι που μετακινούνται στην περιοχή, καταλαμβάνουν ένα μεγάλο μέρος των θέσεων. (Rao & Geisler 1990)

Όπως αναφέρεται από τους Ferraro & Hanauer (2014) η ανάλυσή τους έδειξε πως σχεδόν τα δύο τρίτα της μείωσης της φτώχειας που σχετίζεται με τη δημιουργία προστατευόμενων περιοχών στην Κόστα Ρίκα οφείλεται στον τουρισμό. Επίσης, οι μεταβολές στην υποδομή και στη δασική κάλυψη δεν επηρέασαν καθόλου τη μείωση της φτώχειας.

5. Κοινωνική Διάσταση

5.1 Εκτίμηση Κοινωνικών Επιπτώσεων (Social Impact Assessment)

Με τον όρο «κοινωνικές επιπτώσεις» εννοούμε τις συνέπειες για τον ανθρώπινο πληθυσμό οποιωνδήποτε δημόσιων ή ιδιωτικών ενεργειών που αλλάζουν τους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι ζουν, εργάζονται, παίζουν, σχετίζονται μεταξύ τους, οργανώνονται για να καλύψουν τις ανάγκες τους και να τις αντιμετωπίσουν ως μέλη της κοινωνίας. Ο όρος περιλαμβάνει επίσης πολιτιστικές επιπτώσεις που περιλαμβάνουν αλλαγές στους κανόνες, τις αξίες και τις πεποιθήσεις που καθοδηγούν και εξορθολογίζουν τη γνώση τους για τον εαυτό τους και την κοινωνία τους. (Burdge et al., 1995).

Ο στόχος της εκτίμησης κοινωνικών επιπτώσεων είναι να βοηθήσει άτομα και κοινότητες, καθώς και κυβερνητικούς και ιδιωτικούς οργανισμούς, να κατανοήσουν και να προβλέψουν καλύτερα τις πιθανές κοινωνικές συνέπειες για τους ανθρώπινους πληθυσμούς και τις κοινότητες, με προγραμματισμένες και απρογραμμάτιστες κοινωνικές αλλαγές που προκύπτουν από προτεινόμενες πολιτικές, σχέδια, προγράμματα και έργα. (Burdge, 2003).

Δηλαδή, μέσω της συγκεκριμένης μεθόδου επιτυγχάνεται η πρόβλεψη αλλά και ο περιορισμός των αρνητικών επιπτώσεων που ενδεχομένως προκύπτουν, με απώτερο στόχο να υποστηρίξει και να βελτιώσει τα οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες.

Μερικά από τα βασικότερα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την αξιολόγηση κοινωνικών επιπτώσεων είναι :

- Μέσω μια καλά οργανωμένης αξιολόγησης προκύπτουν δείκτες που αφορούν τις επιπτώσεις προς την υπό μελέτη περιοχή και καθίστανται ευκολά κατανοητοί τόσο από τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων όσο και από τους ίδιους τους πολίτες.
- Καθίσταται βασικό εργαλείο για τις διαδικασίες σχεδιασμού καθώς πραγματοποιούνται πριν ληφθεί κάποια απόφαση και πραγματοποιηθεί η αντίστοιχη ενέργεια.
- Η αξιολόγηση πραγματοποιείται συχνά στα πλαίσια μελετών που αφορούν το περιβάλλον
- Τέλος, επιτρέπει να γίνει κατανοητός ο τρόπος που μια δράση που πρόκειται να πραγματοποιηθεί σε μια περιοχή έχει επιρροή στη ζωή των κατοίκων.

Οπότε ένα από τα κύρια ερωτήματα που προκύπτουν κατά τη μέτρηση των κοινωνικών επιπτώσεων στις προστατευόμενες περιοχές σχετίζεται με τον τρόπο μέτρησης τους. Αρκετοί δημογραφικοί παράγοντες όπως η ηλικία και η εκπαίδευση, αναμένεται να επηρεάσουν τις κοινωνικές επιπτώσεις δηλαδή τον τρόπο που οι πολίτες αντιλαμβάνονται και αποδέχονται την ύπαρξη μιας προστατευόμενης περιοχής. Η θέση που βρίσκεται η κοινότητα σε σχέση με την περιοχή που προστατεύεται σε συνδυασμό με τη συχνότητα που χρησιμοποιείται αναμένεται να επηρεάσει τις αντιλήψεις των πληθυσμών (Jones et al. 2018).

Συνεπώς, είναι βασικό να ληφθούν υπόψη δεδομένα που αφορούν τον αντίκτυπο και κοινωνικές επιπτώσεις που έχουν οι προστατευόμενες περιοχές τόσο στην τοπική κοινωνία όσο και στη ζωή των πολιτών.

5.2 Προκλήσεις προστατευόμενων περιοχών

Ο ανθρώπινος πληθυσμός συνεχώς μεταβάλλεται και τείνει να αυξάνεται καθιστώντας την εύρεση τροφής ολοένα και πιο δύσκολη. Αρκετά συχνά, οι άνθρωποι χρησιμοποιούν μια περιοχή για δραστηριότητες όπως η καλλιέργεια και στην περίπτωση που χαρακτηριστεί ως προστατευόμενη δεν τους επιτρέπεται η αξιοποίηση της, με αποτέλεσμα να αλλάξουν οι ρυθμοί που οι κάτοικοι ζουν και αλληλοεπιδρούν με την περιοχή. Σύνηθες φαινόμενο αποτελεί η ύπαρξη δυσπιστίας από πλευράς των κατοίκων προς τους φορείς διαχείρισης μιας προστατευόμενης περιοχής και πολλές φορές έρχονται σε σύγκρουση με το προσωπικό. Ωστόσο, αν γίνει κατανοητός στους κατοίκους της περιοχής ο σκοπός ίδρυσης μιας προστατευόμενης περιοχής και οι περισσότεροι από αυτούς συμφωνήσουν με αυτούς τους

στόχους, τότε μπορεί να γίνουν ένθερμοι υποστηρικτές αυτού που αντιλαμβάνονται ως κοινή γη (Primack R, Αριανούτσου Μ., Δημητρακόπουλος Π. 2014 : 349).

Ακόμα μία πρόκληση που πρέπει να ληφθεί υπόψη αποτελεί η στελέχωση του φορέα διαχείρισης με ένα άρθρα εκπαιδευμένο, δραστήριο και με ιδιαίτερες ικανότητες επικοινωνίας προσωπικό το οποίο να είναι ικανό να διαχειρίζεται την προστατευόμενη περιοχή και ταυτόχρονα να αλληλοεπιδρά με τους κατοίκους της περιοχής. Δηλαδή, από τη μία πλευρά τα άτομα που αναλαμβάνουν το σχέδιο διαχείρισης να είναι ικανά να παρακολουθούν στοιχεία ζωτικής σημασίας για τη βιοποικιλότητα της περιοχής. Μέσω της συστημικής τους παρακολούθησης να είναι σε θέση να μπορούν να αξιολογούν κατά πόσο οι δράσεις τους πετυχαίνουν τους στόχους διαχείρισης ή χρειάζονται επαναπροσδιορισμό. Από την άλλη πλευρά, η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας και η καλή συνεργασία με τους φορείς είναι ένα χαρακτηριστικό που λείπει από τις διαδικασίες διαχείρισης και λήψης αποφάσεων. Οπότε καθίσταται απαραίτητη η συνεργασία τους ώστε να αναπτυχθεί μια σωστή πολιτική που έχει ως γνώμονα τόσο τη διατήρηση της βιοποικιλότητας όσο και ρύθμιση δραστηριοτήτων των πολιτών.

5.3 Κοινωνικό κεφάλαιο (social capital)

Η εφαρμογή μιας περιβαλλοντικής πολιτικής που συνοδεύεται συχνά από αλλαγές στις καθημερινές συνήθειες των ατόμων εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από το επίπεδο αποδοχής και συνεργασίας των πολιτών (Jones,2010). Η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα της διαχείρισης στις προστατευόμενες περιοχές συνδέεται στενά με τις στάσεις, τις αντιλήψεις και τις δραστηριότητες των κατοίκων και των τοπικών κοινοτήτων εντός των ορίων τους (Jones et al., 2011).

Σταδιακά, αρχίζει να μελετάται το κοινωνικό κεφάλαιο και ο ρόλος του στην περιβαλλοντικά υπεύθυνη συμπεριφορά και έχει συνδεθεί με την εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής (Jones,2010). Το κοινωνικό κεφάλαιο όπως ορίζεται από τον Coleman (1990) αποτελεί ως οποιαδήποτε πτυχή της κοινωνικής δομής που δημιουργεί αξία και διευκολύνει τις ενέργειες των ατόμων μέσα σε αυτήν την κοινωνική δομή. Σε στενή σχέση με το κοινωνικό κεφάλαιο είναι επίσης η ποιότητα ζωής των ατόμων καθώς συχνά συνδέεται θετικά με την τάση συμμετοχής σε συλλογικές δραστηριότητες (Putman, 2000).

Ως μια έννοια πολυδιάστατη, περιλαμβάνει τα εξής συστατικά :

- Κοινωνική εμπιστοσύνη
- Θεσμική εμπιστοσύνη
- Συμμόρφωση με τους κοινωνικούς κανόνες
- Συμμετοχή στα κοινωνικά δίκτυα(Jones,2010)

Όπως αναφέρεται από τον Putnam (2000) από τα βασικότερα στοιχεία του κοινωνικού κεφαλαίου θεωρείται η κοινωνική εμπιστοσύνη που συνδέεται με την αντίληψη ότι άλλα μέλη της κοινότητας ενεργούν με παρόμοιο τρόπο για την προστασία του κοινού αγαθού. Συνεπώς, κατά την εφαρμογή μιας περιβαλλοντικής πολιτικής, το επίπεδο κοινωνικής εμπιστοσύνης θα επηρεάσει την αντίληψη ότι η πλειονότητα της κοινότητας θα συμμορφωθεί με νέους κανονισμούς και θα συνεργαστεί, επηρεάζοντας έτσι τη συμπεριφορά των ατόμων(Jones,2011).

Η θεσμική εμπιστοσύνη έχει συνδεθεί τόσο με τον σχεδιασμό περιβαλλοντικής πολιτικής όσο και την εφαρμογή της. Έχει παρατηρηθεί ότι η εμπιστοσύνη μεταξύ διαφορετικών οντοτήτων, όπως οι οργανισμοί διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής και οι τοπικές κοινωνίες, ασκούν καθοριστική επίδραση στις επιλογές περιβαλλοντικής διαχείρισης και στην κοινωνική αποδοχή. Η εμπιστοσύνη στα θεσμικά όργανα είναι εξαιρετικά σημαντική, ειδικά σε πλαίσια συνεργασίας, προκειμένου να διευκολυνθεί η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών οντοτήτων (Jones et al., 2010).

Η συμμόρφωση με τους κοινωνικούς κανόνες αποτελεί έναν ακόμα παράγοντα που επιδρά στην περιβαλλοντική συμπεριφορά κατά την εφαρμογή μιας πολιτικής. Γενικά, σε μια κοινωνία που προσαρμόζεται στους κοινωνικούς κανόνες, αυτό αναμένεται να επηρεάσει τη συμπεριφορά των ατόμων και ιδιαίτερα τους πολίτες που είναι αδιάφοροι για μια προτεινόμενη ή εφαρμοζόμενη πολιτική. Τέλος, τα κοινωνικά δίκτυα, αφορούν τη συμμετοχή των πολιτών σε οργανωμένες συλλογικότητες όπως οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί (Jones et al 2011) και είναι σημαντικά προκειμένου να αυξηθεί η συμμετοχή και η ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα(Jones et al., 2010).

Σε μελέτη των Jones et al. (2011) μία από τις μεταβλητές που εξετάστηκαν σχετιζόταν με την επιρροή του κοινωνικού κεφαλαίου στις αντιλήψεις των πολιτών. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι άτομα με υψηλότερα επίπεδα κοινωνικού κεφαλαίου επέδειξαν πιο θετικές στάσεις απέναντι στις προτεινόμενες πολιτικές δηλαδή αντιλαμβάνονται καλύτερα τα οφέλη από τις προτεινόμενες επιλογές πολιτικής διαχείρισης.

5.3.1 Κοινωνικά κόστη και οφέλη

Οι κοινωνικές επιπτώσεις των προστατευόμενων περιοχών αναγνωρίζονται όλο και περισσότερο ως βασικό ζήτημα που πρέπει να διερευνηθεί και να συνδυαστεί με τα υπάρχοντα πλαίσια αξιολόγησης που αφορούν τις οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις των προστατευόμενων περιοχών (Jones et al. 2018).

Το κοινωνικό κόστος μπορεί να οριστεί ως οι περιορισμοί που επιβάλλονται στους πολίτες κατά την εφαρμογή μιας περιβαλλοντικής πολιτικής στην καθημερινή τους ζωή, ενώ το κοινωνικό όφελος αναφέρονται στις θετικές συνέπειες που συνοδεύουν την εφαρμογή μιας περιβαλλοντικής πολιτικής, η οποία συνδέεται κυρίως με τη διατήρηση του περιβάλλοντος και την ποιότητα ζωής. Στην πρώτη περίπτωση παράδειγμα αποτελεί η υποχρέωση μείωσης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε μια περιοχή, ενώ στην δεύτερη περίπτωση γίνονται αντιληπτά τα θετικά αποτελέσματα της προστασίας. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι το κοινωνικό κόστος και τα οφέλη μπορεί να επηρεάσουν την απόφαση των ατόμων να συμμορφωθούν ή να συνεργαστούν με μια περιβαλλοντική πολιτική (Jones et al., 2010).

Συγκεκριμένα, από τους Jones et al. (2018) πραγματοποιήθηκε εμπειρική έρευνα κατά την οποία αξιολογήθηκαν οι κοινωνικές επιπτώσεις τριών προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα, μελετώντας στοιχεία όπως η ποιότητα ζωής των ατόμων και η εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Κύριοι λόγοι επιλογής των υπό εξέταση περιοχών είναι οι σημαντικές διαφορές που εμφανίζουν μεταξύ τους ως προς κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά και η κοινή κατάσταση προστασίας τους, καθώς ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000. Προκειμένου να εκτιμηθούν οι κοινωνικές επιπτώσεις στις προστατευόμενες περιοχές πραγματοποιήθηκε διανομή ενός ερωτηματολογίου σε ένα δείγμα της τοπικής κοινωνίας.

Μέσω της μελέτης, έγινε αντιληπτό πως υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των τριών περιοχών που μελετήθηκαν σε σχέση με τις αντιλήψεις των κοινωνικών επιπτώσεων. Αυτό το αποτέλεσμα δείχνει πως η θέση μιας προστατευόμενης περιοχής είναι μια παράμετρος που μπορεί να προσδιορίσει τις κοινωνικές επιπτώσεις, ακόμη και αν το πλαίσιο της πολιτικής προστασίας είναι παρόμοιο. Συγκεκριμένα, για να προκύψουν θετικές αντιλήψεις σχετικά με τις κοινωνικές επιπτώσεις των προστατευόμενων περιοχών, είναι σημαντικό να υπάρχει ένας διαχειριστής που να είναι ικανός να αλληλεπιδρά και να αναπτύσσει υγιή συνεργασία με τους πολίτες.

5.4 Τοπικές κοινωνίες

Οι στόχοι των προστατευόμενων περιοχών περιλαμβάνουν τη βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων, την προστασία των υπηρεσιών οικοσυστήματος και τη συνεργασία με ευρύτερες διαδικασίες κοινωνικής ανάπτυξης, καθώς και τον βασικό ρόλο της διατήρησης της βιοποικιλότητας (Borrini-Feyerabend et al., 2004). Ο άνθρωπος τείνει να αλληλοεπιδρά τόσο με το φυσικό του όσο και το υλικό του περιβάλλον. Συχνά με τη χρήση του όρου "περιβάλλον χώρος" νοείται ο κόσμος γύρω μας ότι εμείς, ως ανθρώπινα όντα, έχουμε υλική, πνευματική και συμβολική πρόσβαση και εργαζόμαστε για να αλλάξουμε και να κατανοήσουμε μέσω των καθημερινών μας δράσεων (Carrier, 2004).

Οι προσεγγίσεις διατήρησης, ωστόσο, εξελίσσονται γρήγορα, ανταποκρινόμενες στις κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές καθώς και στις εξελίξεις στις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες (Borrini-Feyerabend et al., 2004). Όπως αναφέρεται και στην Millennium Ecosystem Assessment (2005) η βελτίωση της διαχείρισης των οικοσυστημάτων συμβάλλει στην ευημερία του ανθρώπου και στην καταπολέμηση της φτώχειας. Επίσης εντόπισε πέντε διαστάσεις ευημερίας που είναι οι εξής:

- Ασφάλεια
- Βασικά αγαθά για μια καλή ζωή
- Υγεία
- Καλές κοινωνικές σχέσεις
- Ελευθερία επιλογής και δράσης (Jones et al. 2018)

Οι ανθρώπινες κοινωνίες από την αρχή της ιστορίας τους εξαρτώνται σε σημαντικό βαθμό από το ίδιο το περιβάλλον και τις υπηρεσίες που αυτό παρέχει, στηρίζοντας την οικονομία τους στα αγαθά που τους αποδίδονται. Η ποικιλομορφία και η δυναμική του οικοσυστήματος συνδυαστικά με τις υπηρεσίες που παρέχει, είναι τα κύρια κριτήρια που επηρεάζουν την ανθρώπινη ευημερία. Ωστόσο, καταστάσεις όπως η υποβάθμιση μπορεί να επηρεάσουν άμεσα κάθε κλάδο της ζωής του ανθρώπου.

Η απώλεια βιοποικιλότητας κινητοποίησε τη Διεθνή Κοινότητα και υπερεθνικούς οργανισμούς, εθνικές κυβερνήσεις και οργανισμούς προς τη διαμόρφωση και εφαρμογή συμβατικών πλαισίων για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας σε όλες τις κλίμακες (Dimitrakopoulos et al. 2010). Ήδη από το 1972 με τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών στη Στοκχόλμη για το Ανθρώπινο Περιβάλλον και το 1992 στο Ρίο για το Ανθρώπινο Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, διεθνείς και εθνικές προσεγγίσεις για τη διατήρηση έπρεπε να εναρμονιστούν με τις κοινωνικές ανάγκες (Borrini-Feyerabend et al., 2004). Συνεπώς, άρχισε να δίνεται περισσότερη προσοχή στην ανάγκη συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών στις αποφάσεις διαχείρισης που τις επηρεάζουν.

Όπως αναφέρει ο Primack (2006), η ίδρυση προστατευόμενων περιοχών έρχεται μερικές φορές σε σύγκρουση με τις ανάγκες, επιθυμίες και αντιλήψεις της ανθρώπινης κοινωνίας. Καθώς ο άνθρωπος και οι συνήθειες του είναι άμεσα συνδεδεμένες με το περιβάλλον και τους πόρους, η ύπαρξη μιας προστατευόμενης περιοχής μπορεί να αλλάξει την καθημερινότητα τους με ταυτόχρονη απώλεια εισοδήματος τους. Αρκετές κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών όπως τα εθνικά πάρκα και τα φυσικά καταφύγια, σχετίζονται με αρκετά υψηλό κοινωνικό-οικονομικό κόστος για τις τοπικές κοινωνίες, λόγω των σημαντικών αλλαγών που επιφέρουν στις καθημερινές δραστηριότητες των ντόπιων. Σύνηθες φαινόμενο αποτελεί η σύγκρουση των κοινωνιών με τους κανόνες που θέτονται σε ισχύ, έχοντας ως αποτέλεσμα την χαμηλή αποδοχή και συμμόρφωση με αυτούς (Jones et al. 2018).

Οι περιορισμοί που μπορεί να επιβάλει ένα δίκτυο προστατευόμενων περιοχών στις χρήσεις γης και στις πρακτικές διαχείρισης ενός τόπου όπως η γεωργία και η αλιεία ή δραστηριότητες όπως το κυνήγι είναι μερικές από τις πιο σημαντικές ρίζες αυτής της σύγκρουσης (Jones, 2008). Για παράδειγμα, με την ίδρυση των περιοχών απαγορεύονται ή μειώνονται σημαντικά ασχολίες, όπως το ψάρεμα, που έχουν κάποιο οικονομικό όφελος και επιφέρουν έσοδα για τις τοπικές κοινωνίες. Συνεπώς, είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη διάφοροι παράγοντες προκειμένου να επιτευχθεί η βιώσιμη περιβαλλοντική διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών (Carroll και Groom 2005, αναφέρεται στο Jones et al. 2012) συμπεριλαμβανομένων κοινωνικών και οικονομικών ζητημάτων. Για να στεφτεί με επιτυχία μια πολιτική διαχείρισης απαιτεί τόσο η ενεργός συμμετοχή των πολιτών όσο και η διερεύνηση των αντιλήψεων και γνώσεων τους ώστε να εντοπιστούν τομείς όπου χρίζουν βελτίωσης.

6. Περιοχή Μελέτης

6.1 Νομός Φλώρινας

Ο νομός Φλώρινας βρίσκεται στο Βόρειο – Βορειοδυτικό κομμάτι της Ελλάδας σε Γεωγραφικό Μήκος: 21.428 και Γεωγραφικό Πλάτος: 40.805 και αποτελεί μία από τις τέσσερις περιφερειακές ενότητες της Δυτικής Μακεδονίας. Στα βόρεια σύνορα του νομού βρίσκεται το κράτος της Βόρειας Μακεδονίας ενώ στα δυτικά με την Αλβανία, με τη λίμνη της Μεγάλης Πρέσπας να συνιστά το σημείο επαφής των τριών αυτών κρατών. Η έκταση του νομού ανέρχεται στα 1.924 τετραγωνικά χιλιόμετρα και σύμφωνα με την απογραφή του 2011 υπολογίστηκε πως ο πληθυσμός του είναι 51.414 κάτοικοι.

Το κλίμα της περιοχής είναι από τα ψυχρότερα που εμφανίζονται στην Ελλάδα εξαιτίας του υψομέτρου και της εσωτερικής θέσης. Πια αναλυτικά, ο νομός Φλώρινας χαρακτηρίζεται από ηπειρωτικό κλίμα, με ήπια και δροσερά καλοκαίρια, ενώ οι χειμώνες είναι ιδιαίτερα ψυχροί και χιονοπτώσεις την περίοδο αυτή να αποτελούν σύνηθες φαινόμενο. Αξιοσημείωτη είναι και ομίχλη που στην περιοχή είναι γνωστή ως συνιάκι και κάνει την εμφάνιση του κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες, με διάρκεια αρκετών εβδομάδων και αποτελεί ένα πέπλο ομίχλης που καλύπτει το λεκανοπέδιο την Φλώρινας. Εκτός από τη χαμηλή ορατότητα που προκύπτει, η παγωμένη ομίχλη έχει ως αποτέλεσμα εντός του πεδίου επιρροής να επικρατεί ολικός παγετός με τη θερμοκρασία να διατηρείται σταθερά υπό του μηδενός.

Όσον αφορά τη μορφολογία της περιοχής, επικρατούν ιδιαίτερες εναλλαγές τοπίων και μορφολογίας καθώς εμφανίζεται πεδινός, ημιορεινός και ορεινός χαρακτήρας με μέγιστο υψόμετρο την κορυφή του Καϊμακτσαλάν στα

2524 μέτρα, η οποία αποτελεί την τρίτη υψηλότερη στην Ελλάδα. Ένα μεγάλο ποσοστό της ορεινής μάζα όπως ο Βαρνούντας, ο Βόρρας και το Βέρνο υπάγονται στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 βάση της οδηγίας για τους Οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ) .

Πέρα από την ορεινή μάζα του νομού και τη βλάστηση που περιλαμβάνουν, τη μορφολογία της περιοχής ολοκληρώνουν οι έξι φυσικές λίμνες του νομού οι οποίες είναι οι εξής:

- Μεγάλη Πρέσπα
- Μικρή Πρέσπα
- Ζάζαρη
- Βεγορίτιδα
- Πετρών
- Χειμαδίτιδα

Το μεγαλύτερο ποσοστό από τις προαναφερθείσες λίμνες λόγω της σπάνιας χλωρίδας και πανίδας που περιλαμβάνουν, θεωρούνται ιδιαίτερης σημασίας βιότοποι και εντάσσονται στο δίκτυο Natura 2000.

Εικόνα 2 : Ελλάδα και Νομός Φλώρινας

6.2 Λίμνες Πρεσπών

Το πάρκο των Πρεσπών, παρά το περιορισμένο μέγεθός του, εμφανίζει μια σπάνια ποικιλία φυσικών στοιχείων που πλαισιώνουν το οροπέδιο και τις λεκάνες των δύο λιμνών. Οι ακριτικές λίμνες των Πρεσπών συνιστούν ένα σύστημα γλυκού νερού που τις μοιράζονται τρεις χώρες (Ελλάδα, Αλβανία, Βόρεια Μακεδονία) και αποτελούν τα φυσικά σύνορα μεταξύ τους. Οι δύο λεκάνες των λιμνών είναι κλειστές και δεν υπάρχει διέξοδος προς τη θάλασσα, όμως υπάρχει επικοινωνία τόσο μεταξύ τους όσο και με τη λίμνη Αχρίδα. Ανάμεσα στα Ελληνικά και Αλβανικά σύνορα, βρίσκεται το νησί των 20εκταρίων που ονομάζεται Golem Grad ή αλλιώς Snake Island. Στο νησί αυτό βρίσκονται αρκετά αρχαία ερείπια και εκκλησίες και ταυτόχρονα φιλοξενούνται αρκετά είδη ζώων και ειδικότερα φίδια.

Όσον αφορά τη Μικρή Πρέσπα, βρίσκεται σε υψόμετρο 853,5 m και το μεγαλύτερο της κομμάτι ανήκει στην Ελλάδα (περίπου 43,5 περίπου τετραγωνικά χιλιόμετρα), με εξαίρεση ένα μικρό δυτικό τμήμα έκτασης λιγότερο από 4 τετραγωνικά χιλιόμετρα που ανήκει στην Αλβανία . Ωστόσο, η σημαντική μείωση της στάθμης της λίμνης είχε ως αποτέλεσμα το κομμάτι που ανήκει στη γείτονα χώρα να έχει εξαφανιστεί. Εντός τη λίμνης βρίσκονται δύο μικρά νησιά που ονομάζονται Άγιος Αχίλλειος και Βιδρονήσι.

Από την άλλη πλευρά, η Μεγάλη Πρέσπα έχει συνολική έκταση 273 τετραγωνικά χιλιόμετρα με την Βόρεια Μακεδονία να καταλαμβάνει το 60% της λίμνης, η Ελλάδα το 22% και η Αλβανία το υπόλοιπο 18%. Όπως αναφέρεται από τους Van der Schriek & Giannakopoulos C (2017) ένας συνδυασμός παραγόντων όπως οι απολήψεις ύδατος, η κλιματική αλλαγή και σεισμικές κινήσεις είχαν ως αποτέλεσμα η πτώση της στάθμης της συγκεκριμένης λίμνης καθώς άλλαζαν οι καρστικές διαδρομές από την Πρέσπα ως την Αχρίδα.

Αναφορικά με την επικοινωνία της Μικρής και της Μεγάλης Πρέσπας επιτυγχάνεται με δύο τρόπους. Αρχικά, επιτυγχάνεται μέσω υπόγειας επικοινωνίας και δεύτερον μέσω ενός δίαυλου που βρίσκεται στη θέση Κούλα.

Εξαιτίας της υψομετρικής διαφοράς των δύο λιμνών, η υπερχειλίση της Μικρής Πρέσπας προς την Μεγάλη αποτελεί ένα σύνηθες φαινόμενο. Συνεπώς, κατασκευάστηκε ένα θυρόφραγμα μέσω του οποίου ρυθμίζεται η στάθμη και στοχεύει στην αποφυγή τόσο υπέρβασης τόσο του ανώτερου όσο και του κατώτερου ορίου της λίμνης (Parisoroulos et al. 2007). Δηλαδή, μέσω ενός διαύλου στη θέση Κούλα τα νερά της ρέουν επιφανειακά από τη Μικρή προς τη Μεγάλη Πρέσπα, αλλά ρέουν και υπογείως διαμέσου του αμμώδους ισθμού που τις χωρίζει.

6.3 Πληθυσμός Περιοχής Πρεσπών

Κατά τη χρονολογία 1920 με 1940 παρατηρήθηκε μια σχετική αύξηση του πληθυσμού που οφειλόταν στη μετανάστευση και εγκατάσταση προσφύγων από τη Μαύρη Θάλασσα. Τη δεκαετία που ακολούθησε παρατηρήθηκε μια σημαντική μείωση της τάξης του 80% και προκλήθηκε από τον Παγκόσμιο πόλεμο και ειδικά από τον Εμφύλιο, με τη μετανάστευση να γίνεται προς την πόλη της Καστοριάς και Γερμανία. Σημαντική προσαύξηση του πληθυσμού κατά το 1953 αποτέλεσαν οι βλάχοι οι οποίοι ήταν νομαδικοί κτηνοτρόφοι από την Ήπειρο και τη Θεσσαλία και εγκαταστάθηκαν στα τότε εγκαταλεημένα χωριά Βροντερό, Καλλιθέα και Άγιο Γερμανό. Πλέον ο πληθυσμός έχει σταθεροποιηθεί περίπου στα 1560 άτομα (Catsadorakis & Malakou 1997).

Η σταθεροποίηση σε οφείλεται ένα βαθμό στην καλλιέργεια των φασολιών η οποία αποτελεί την κυριότερη οικονομική δραστηριότητα της περιοχής αλλά και στην τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται.

6.4 Ανθρώπινες δραστηριότητες

Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1940, το κυρίαρχο σύστημα οικονομίας διαβίωσης συνδύαζε την παραδοσιακή καλλιέργεια με την κτηνοτροφία, την αλιεία και τη συλλογή από τη φύση. Δηλαδή, οι άνθρωποι αμολούσαν ένα μοντέλο οικονομίας όπου η φύση τους παρείχε τα απαραίτητα για να ζήσουν. Μετά το 1985 παρατηρήθηκε μια εντυπωσιακή τάση προς την εντατική καλλιέργεια φυτών φασολιών για την παραγωγή ξηρών λευκών φασολιών. Η καλλιέργεια άλλων παραδοσιακών οσπρίων έχει σταματήσει, μαζί με μη κερδοφόρα δημητριακά (Catsadorakis & Malakou 1997). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια σημαντική στροφή προς την ολοκληρωμένη γεωργία και την παραγωγή βιολογικών φασολιών. Σήμερα, ένα ποσοστό της τάξης του 70% του συνολικού πληθυσμού της περιοχής ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα και ιδιαίτερα με τη γεωργία. Καταλυτικό ρόλο στην μετάβαση ενός διαφορετικού μοντέλου οικονομίας στην περιοχή αποτέλεσε η έλευση της τεχνολογίας και η κατασκευή του αρδευτικού δικτύου που ολοκληρώθηκε περίπου στα μέσα του 1980.

Αναφορικά με την κτηνοτροφία στην περιοχή παρατηρήθηκαν αρκετές διακυμάνσεις και οφειλόταν σε σημαντικό βαθμό στα υψηλά ποσοστά μετανάστευσης. Η φυλή βοοειδών (αγελάδας – νάνου) που παρατηρείται στην περιοχή είναι μια από τις λίγες ελληνικές φυλές που επιβιώνουν και εμφανίζει σημαντικές ομοιότητες με τις αντίστοιχες βαλκανικές φυλές. Ο ελληνικός τύπος είναι ο μικρότερος, έχοντας ύψος ώμου 100-115 εκατοστά και 100-160 κιλά βάρους ενήλικου. Επίσης, η τοπική φυλή είναι αρκετά ανθεκτική σε ασθένειες και προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες κλιματικές συνθήκες της περιοχής (Catsadorakis & Malakou 1997). Ωστόσο, ο πληθυσμός του συγκεκριμένου είδους έχει αρχίσει να μειώνεται, με τα καθαρόαιμα ζώα να έχουν απομείνει πολύ λίγα.

Τέλος, η αλιεία αποτελεί μια δραστηριότητα που εγκαταλείπεται σε σημαντικό βαθμό, με ένα σημαντικό ποσοστό των αλιέων να δηλώνουν ερασιτέχνες οι οποίοι ψαρεύουν για αυτοκατανάλωση.

6.5 Πρέσπες και οικότουρισμός

Η περιοχή των Πρεσπών χαρακτηρίζεται από πολλούς ως επίγειος παράδεισος με μοναδικά τοπία, ο οποίος προσφέρει στους επισκέπτες ηρεμία και χαλάρωση. Τις τελευταίες δεκαετίες τα τουριστικά πρότυπα αρχίζουν να αλλάζουν και προσανατολίζονται στην αναζήτηση της φύσης. Ως αποτέλεσμα ολοένα και περισσότερα άτομα αναζητούν προορισμούς με γνώμονα τα φυσικά χαρακτηριστικά και τα είδη που υπάρχουν στην περιοχή. Αυτή η τάση έχει φέρει ένα μεγάλο αριθμό επισκεπτών και φυσιολατρών στην περιοχή των Πρεσπών οδηγώντας στη δημιουργία ενός υγιούς περιβάλλοντος οικότουριστικής ανάπτυξης.

Η κατευθυντήρια αρχή για την τουριστική ανάπτυξη ενός Εθνικού Πάρκου είναι η διαχείριση των φυσικών και ανθρώπινων πόρων με τρόπο που να ενισχύει τα τοπικά οφέλη, να μεγιστοποιεί την τουριστική απόλαυση και να ελαχιστοποιεί τις τυχόν αρνητικές επιπτώσεις (να ρωτήσω πως μπαίνει η αναφορά από το κείμενο 176).

Αρχικά, για λάτρεις της πεζοπορίας και ορειβασίας, τα βουνά στην ευρύτερη περιοχή, τα οποία χαρακτηρίζονται από πυκνά δάση οξιάς, δρυός και ελάτης, αποτελούν ιδανικό προορισμό. Συγκεκριμένα, έχει γίνει προσπάθεια ανάπτυξης και ανάδειξης ενός δικτύου από 10 πεζοπορικά και 3 ποδηλατικά μονοπάτια, τα οποία συνοδεύονται

από κατάλληλη σήμανση είτε με πασσάλους, είτε με κορδέλες λευκού και μπλε χρώματος. Ακόμα, οι παραδοσιακοί οικισμοί της περιοχής αποτελούν ιδανικούς προορισμούς όπου οι επισκέπτες μπορούν τόσο να ξεκουραστούν όσο και να δοκιμάσουν τοπικά προϊόντα.

Από τις πιο αξιόλογες δραστηριότητες που έχει τόσο φυσιολατρικό χαρακτήρα όσο και γνωστικό χαρακτήρα αποτελεί η βαρκάδα στη Μεγάλη Πρέσπα με ταυτόχρονη εξερεύνηση των λαξευμένων στους βράχους ασκηταριών της περιοχής και των υπέροχων βραχογραφιών. Τα σημαντικότερα ασκηταριά είναι της Μεταμόρφωσης και της Παναγίας Ελεούσας.

Τέλος, για μπορέσει να επιτευχθεί η οποιαδήποτε εναλλακτική τουριστική ανάπτυξη καθίσταται αναγκαία η συνεργασία των κατοίκων της περιοχής.

6.6 Γεωλογία

Οι λίμνες δεν είχαν πάντα την ίδια μορφή και η δημιουργία της λεκάνης των Πρεσπών πιθανολογείται κατά την Τριτογενούς γεωλογικής εποχής έπειτα σειρά σεισμικών φαινομένων. Σε πρώτο στάδιο, υπήρχε μόνο μία λίμνη όμως φερτά υλικά που έφταναν στην περιοχή από ρυάκια της Κοιλάδας του Αγίου Γερμανού είχαν ως αποτέλεσμα οι λίμνες να διαχωριστούν.

Αξιοσημείωτο γεωλογικό χαρακτηριστικό της περιοχής είναι η ύπαρξη λίμνιων σπηλιών στη Μεγάλη Πρέσπα οι οποίες αποκαλύφθηκαν έπειτα από πτώση της στάθμης της λίμνης τα τελευταία χρόνια.

Τέλος, υπάρχουν σημαντικές διαφορές στο γεωλογικό υπόβαθρο του πάρκου. Συγκεκριμένα, στο ανατολικό κομμάτι του πάρκου συναντώνται πυριτικοί σχηματισμοί δηλαδή γρανίτες και γευσιο-σχιστόλιθους και στο δυτικό και νότιο κομμάτι, το υπόβαθρο είναι ασβεστολιθικό και το έδαφος αργιλώδες. Στο πεδινό κομμάτι συναντώνται αλλουβιακές αποθέσεις δηλαδή αποθέσεις άμμου αργίλου και άλλων φερτών υλικών. Οι δύο λίμνες χαρακτηρίζονται ως καρστικές και αυτού του τύπου λίμνες κατά κύριο λόγο απουσιάζει η επιφανειακή αγωγή διαρροής αλλά υπάρχει μία υπόγεια.

6.7 Βιοποικιλότητα

Η περιοχή παρόλη την περιορισμένη έκτασή της αναγνωρίζονται διεθνώς εξαιτίας της βιοποικιλότητας και αποτελεί έναν από τους πιο πολύτιμους και σημαντικούς υγροτόπους που συναντώνται στην Ευρώπη. Σε μια αρκετά μικρή έκταση συγκεντρώνονται εκατοντάδες είδη και αρκετές σπάνιες μορφές ζωής εκ των οποίων πολλές από αυτές είναι ενδημικές και με ιδιαίτερο βιογεωγραφικό ενδιαφέρον. Ο ενδημισμός των ειδών και ειδικότερα των ψαριών οφείλεται στην ηλικία των λιμνών η οποία ξεπερνά τα 5,5 εκατομμυρίων έτη με πολλά από τα είδη που συναντώνται στην περιοχή να θεωρούνται προστατευμένα εξαιτίας της περιορισμένης γεωγραφικής εξάπλωσης τους. Εξαιτίας της οικολογικής σημασίας της περιοχής, εντάσσεται στο πανευρωπαϊκό δίκτυο προστασίας Natura 2000.

Όσον αφορά την πανίδα, οι Πρέσπες είναι κομβικό σημείο όπου πολλά είδη, μεταναστευτικά και μη, ζουν και αναπαράγονται. Αργυροπελεκάνοι (*Pelecanus crispus*), ροδοπελεκάνοι (*Pelecanus onocrotalus*), κορμοράνοι και ερωδιοί είναι χαρακτηριστικά είδη πτηνών που συναντώνται. Είναι σημειωτέο πως η περιοχή φιλοξενεί από τις σημαντικότερες αποικίες αργυροπελεκάνων και επιλέγεται για την αναπαραγωγή τους. Τέλος, για την καλύτερη παρατήρηση (bird-watching) και ενημέρωση για τα πτηνά καθίσταται αναγκαία η επίσκεψη στο Παρατηρητήριο όπου μέλη της Ορνιθολογικής Εταιρίας παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες.

Αναφορικά με την ιχθυοπανίδα, 23 είδη εκ των οποίων ένα μεγάλο μέρος από αυτά με είναι ενδημικά ζουν στα γλυκά νερά των λιμνών ή και στα γύρω ποτάμια με τα πιο γνωστά να είναι το γριβάδι, το τσιρόνι, η πλατίκα, ο κέφαλος και η πέστροφα. Το γριβάδι αποτελεί το μεγαλύτερο σε μέγεθος ψάρι στις λίμνες, έχοντας ιδιαίτερη εμπορική αξία για τους ψαράδες και η εισαγωγή του έγινε είτε κατά τη ρωμαϊκή είτε τη βυζαντινή περίοδο.

Η Πρέσπα μπορεί να χαρακτηριστεί και ως βοτανικό σταυροδρόμι καθώς συναντώνται τόσο από το Βορρά όσο και από το Νότο. Περισσότερα από 1.500 είδη φυτών συνιστούν τη χλωρίδα των λιμνών, με την καλλιέργεια του φασολιού να καθιστά την κύρια οικονομική και αγροτική δραστηριότητα των κατοίκων. Ωστόσο η αύξηση της θερμοκρασίας και τα μειωμένα ποσοστά βροχοπτώσεων επιδρούν αρνητικά έχοντας επιπτώσεις στη διαθεσιμότητα του νερού και κατ' επέκταση στην καλλιέργεια του φασολιού.

Συνολικά, από τη χλωρίδα του Εθνικού Πάρκου, προκύπτει ότι τουλάχιστον 200 είδη έχουν σημασία σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό επίπεδο και για 29 taxa η περιοχή των Πρεσπών αποτελεί τη μοναδική θέση εμφάνισης τους στην Ελλάδα.

6.8 Διαχείριση και Προστασία Πρεσπών

6.8.1 Διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών

Έπειτα από πρόταση που τέθηκε από την Εταιρία Προστασίας Πρεσπών και του WWF Ελλάς και σε συνδυασμό με την οικολογική σημασία της περιοχής, από το 2000 έχει τεθεί σε ισχύ η πρώτη διασυνοριακή προστατευόμενη περιοχή των Βαλκανίων, έπειτα από κοινή Διακήρυξη των Πρωθυπουργών των τριών χωρών. Αρχικά, η συμφωνία, ως νομική δέσμευση μεταξύ των χωρών, στόχευε στην τόνωση της οικονομικής ευημερίας κοινωνιών που βρέχονται από τις Πρέσπες. Ακόμα, η συμφωνία συνέβαλε στην ίδρυση δομών συνεργασίας, ώστε να αναπτυχθούν και να εφαρμοστούν στρατηγικές και μέτρα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος και τις ανθρώπινες δραστηριότητες όπως την γεωργία και αλιεία.

Την δεκαετία που ακολούθησε το Πάρκο αντιμετώπισε προβλήματα που αφορούσαν κυρίως την έλλειψη επίσημης θεσμοθέτησης από πλευράς των συμμετεχόντων χωρών, το οποίο επηρέαζε τη λήψη αποφάσεων. Κατά συνέπεια, το Φεβρουάριο του 2010, επικυρώθηκε η «Διεθνής Συμφωνία για την Προστασία και Αειφόρο Ανάπτυξη της Περιοχής του Πάρκου Πρεσπών». Η συμφωνία αυτή προέβλεπε, τη δέσμευση των κρατών να οργανώσουν και να εφαρμόσουν στρατηγικές και μέτρα που να έχουν ως στόχο τη διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και δημιουργία υποδομών που να αφορούν τις ανθρώπινες δραστηριότητες όπως τον τουρισμό.

6.8.2 Εταιρία Προστασίας Πρεσπών

Ήδη από τη δεκαετία του 1960 λίμνες των Πρεσπών λόγω της ποικιλομορφίας και της οικολογικής σημασίας τους έχουν προσελκύσει μια πληθώρα από ερευνητές, οικολόγους και φυσιολάτρες.

Το 1990 επιτελείται η πρώτη οργανωμένη και συντονισμένη προσπάθεια επίβλεψης και διαφύλαξης της περιοχής. Το ακόλουθο έτος, ιδρύεται η Εταιρία Προστασίας των Πρεσπών με τη βοήθεια της WWF, η οποία υποστηρίζει και προωθεί την προσπάθεια ανάδειξης και προστασίας της περιοχής. Με την ίδρυση της η εταιρία συμβάλλει και έχει ενεργό δράση στη διατήρηση και διαφύλαξη της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς της περιοχής. Τέλος, από το 2003 Εταιρία Προστασίας Πρεσπών αποτελεί μέλος της IUCN.

Οι κύριοι τομείς δράσεις της Εταιρίας είναι οι εξής:

- εφαρμογή πολιτικών σωστής διαχείρισης φυσικών πόρων
- προσπάθεια για την προστασία ειδών που απειλούνται
- ήπια ανάπτυξη
- ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού

6.8.3 Φορέας Διαχείρισης Πάρκου Πρεσπών

Ο φορέας διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών ιδρύθηκε το 2002 και αποτελεί έναν από τους φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών που υπάρχουν στη χώρα. Ο κύριος σκοπός λειτουργίας του είναι η διαχείριση και διοίκηση των λιμνών και των ορεινών όγκων που τις περικλείουν. Στα πλαίσια προστασίας, διατήρησης και ανάδειξης της περιοχής, ο φορέας αναλαμβάνει εκπόνηση ή εκτέλεση προγραμμάτων και δράσεων στην περιοχή των Πρεσπών. Συγκεκριμένα, γίνεται συλλογή δεδομένων και περιβαλλοντικών στοιχείων με στόχο τη διεξαγωγή ερευνών, μελετών και έργων. Ακόμα, πραγματοποιούνται δραστηριότητες όπως ξεναγήσεις, που αφορούν την περιβαλλοντική ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών, προβάλλοντας τον ρόλο και την αξία της προστατευόμενης περιοχής. Τέλος, ένα από τα πιο σημαντικά καθήκοντα του φορέα είναι η φύλαξη και αποτροπή ενεργειών και δραστηριοτήτων που είναι παράνομες και ενδεχομένως προκαλέσουν διαταραχές στην προστατευόμενη περιοχή. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η αποτροπή λαθραίας υλοτόμησης και θήρευσης και ο έλεγχος ανεξέλεγκτης ρίψης απορριμμάτων.

6.8.4 Εθνικά Πάρκα Galicica και Pelister (Βόρεια Μακεδονία)

Στη Βόρεια Μακεδονία υπάρχει προστατευόμενη περιοχή και είναι το εθνικό πάρκο Galicica, το οποίο ιδρύθηκε το 1958 και βρίσκεται ανάμεσα στις δυο μεγαλύτερες λίμνες της χώρας που είναι η Πρέσπα και η Αχρίδα. Το συγκεκριμένο πάρκο αναγνωρίζεται διεθνώς καθώς παρουσιάζει μια αρκετά μεγάλη ποικιλία σε χλωρίδα με περίπου 1600 είδη και πολλά από αυτά είναι σπάνια.

Αναφορικά με το Pelister, ανακηρύχθηκε ως πάρκο το 1948 και έχει έκταση 172 τετραγωνικά χιλιόμετρα και βρίσκεται στις πλαγιές του βουνού Baba. Το πάρκο Pelister εμφανίζει μεγάλη ποικιλομορφία και ετερογένεια, φιλοξενώντας πολλά σπάνια και ενδημικά είδη φυτών και ζώων.

6.8.5 Εθνικό Πάρκο Πρεσπών (Αλβανία)

Το εθνικό Πάρκο Πρεσπών από την πλευρά της Αλβανίας περιλαμβάνει τμήματα της Μικρής και Μεγάλης Πρέσπας και ιδρύθηκε με στόχο την προστασία τόσο της φυσικής όσο και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Συγκεκριμένα, η περιοχή χαρακτηρίζεται από ένα μεγάλο εύρος φυτών και ζώων και ταυτόχρονα έχει ιδιαίτερη πολιτιστική ιστορία που χρονολογείται από τη νεολιθική εποχή.

7.Μεθοδολογία

7.1 Σκοπός της έρευνας και συλλογή δεδομένων

Η παρούσα έρευνα στοχεύει να εξετάσει τον τρόπο που το Εθνικό Πάρκο Πρεσπών επηρεάζει τη ζωή των κατοίκων των τοπικών κοινωνιών και κατά πόσο οι κάτοικοι της περιοχής μπορούν να ωφεληθούν ή να ζημιωθούν από την ύπαρξη του

Για να ληφθούν τα απαραίτητα δεδομένα πραγματοποιήθηκε διανομή ερωτηματολογίου στις εξής τοπικές κοινότητες :

- Λαιμού
- Άγιου Αχιλλείου
- Αγίου Γερμανού
- Βροντερού
- Καλλιθέας
- Καρυών
- Λευκώνας
- Μικκολίμνης
- Πισοδερίου
- Πλατέως
- Πρασίνου
- Ψαράδων
- Κρυσταλλοπηγής
- Βατοχωρίου
- Κώτα

Το ερωτηματολόγιο είναι χωρισμένο σε τέσσερα μέρη. Στο μέρος Α, υπάρχουν 13 ερωτήσεις κλειστού τύπου και κλίμακας Likert που αφορούν τις γνώσεις που έχει ο ερωτώμενος σχετικά με το Εθνικό Πάρκο Πρεσπών και εξετάζεται η σχέση του με την περιοχή και κατά πόσο επηρεάζονται οι καθημερινές δραστηριότητες του από την ύπαρξη του πάρκου. Στο μέρος Β, υπάρχουν 2 ερωτήσεις με χρήση κλίμακας Likert, που εξετάζουν τις αξίες που παρέχει το πάρκο και εκφράζεται η συμφωνία ή διαφωνία σε θέματα προσαρμογής και αξιοποίησης του πάρκου. Το μέρος Γ, ο ερωτώμενος καλείται να απαντήσει τέσσερις ερωτήσεις που αφορούν την εμπιστοσύνη που τρέφουν προς τους φορείς και οργανισμούς διαχείρισης αλλά και η εθελοντική δραστηριότητα του το τελευταίο χρονικό διάστημα. Τέλος το μέρος Δ, αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του συνόλου όπως το φύλο, το εκπαιδευτικό επίπεδο και το ατομικό εισόδημα.

Η διαδικασία διανομής των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού 2020 και απευθυνόταν σε άτομα που ζουν μόνιμα εντός ή πλησίον της υπό μελέτη περιοχής ή διαθέτουν εξοχικό και την επισκέπτονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Ο χρόνος που απαιτούσαν για τη συμπλήρωση δεν ξεπερνούσε τα 15 λεπτά και ο ερωτώμενος είχε το δικαίωμα να ζητά διευκρινήσεις σε περιπτώσεις που προκύπταν απορίες. Υπήρξαν αρκετές περιπτώσεις όπου κάτοικοι της περιοχής ήταν δύσπιστοι ως προς τη διάρρευση των προσωπικών δεδομένων τους, ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις που αφορούν την προστασία των προσωπικών δεδομένων, διατηρήθηκε η ανωνυμία των ερωτώμενων ώστε να εξασφαλιστεί η εμπιστοσύνη τους προς την παρούσα έρευνα.

Αφού ολοκληρώθηκε η διαδικασία συλλογής των ερωτηματολογίων, έγινε ομαδοποίηση των δεδομένων στο Excel και έπειτα ακολούθησε η στατιστική ανάλυση τους.

7.2 Μέγεθος δείγματος

Ο συνολικός πληθυσμός με βάση τα στοιχεία που λήφθηκαν από την Ελληνική Στατιστική Εταιρία ανέρχεται στα 1650 άτομα και ως στόχος για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είχαν τεθεί τα 300 άτομα δηλαδή το 19.2 % του συνόλου. Ωστόσο το τελικό δείγμα της έρευνας ήταν τα 280 άτομα, εκπροσωπώντας το 17.9% του πληθυσμού των Πρεσπών.

Ωστόσο, για την αποφυγή σφαλμάτων και για την αύξηση της ακρίβειας των εκτιμήσεων λήφθηκαν υπόψη πληροφορίες που αφορούσαν τη δομή του πληθυσμού. Συγκεκριμένα, καθώς ο πληθυσμός της περιοχής εμφανίζει ετερογένεια ως προς τα χαρακτηριστικά της γνώρισμα όπως για παράδειγμα την αναλογία των φύλων και το εκπαιδευτικό τους υπόβαθρο, πραγματοποιήθηκε στρωματοποιημένη τυχαία δειγματοληψία. Σε αυτού του είδους δειγματοληψία, ο πληθυσμός διαιρείται σε στρώματα οποία εμφανίζουν μεγαλύτερη ομοιογένεια ως προς κάποιο χαρακτηριστικό. Αφού καθορίστηκαν τα στρώματα (βάσει του πληθυσμού των οικισμών που βρίσκονται εντός ή πλησίον του πάρκου, της αναλογίας φύλου, της ηλικιακής δομής του πληθυσμού και του εκπαιδευτικού επιπέδου), εφαρμόστηκε τυχαία δειγματοληψία εντός κάθε στρώματος για τη λήψη του δείγματος που θα λάμβανε μέρος στην έρευνα.

8.Αποτελέσματα

8.1 Μέρος Α :

Στο πρώτο τμήμα του ερωτηματολογίου, οι ερωτώμενοι καλούνται να απαντήσουν σχετικά με :

- Τις γνώσεις που έχουν για την υπό μελέτη
- Τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται και κατά πόσο είναι αποδεκτές
- Την επίδραση που έχει η προστατευόμενη περιοχή στη ζωή των συμμετεχόντων στη έρευνα

Οι τύποι ερωτήσεων που χρησιμοποιήθηκαν ήταν κυρίως διχοτομικής κλίμακας και κλίμακας Likert

Σχέση με την περιοχή

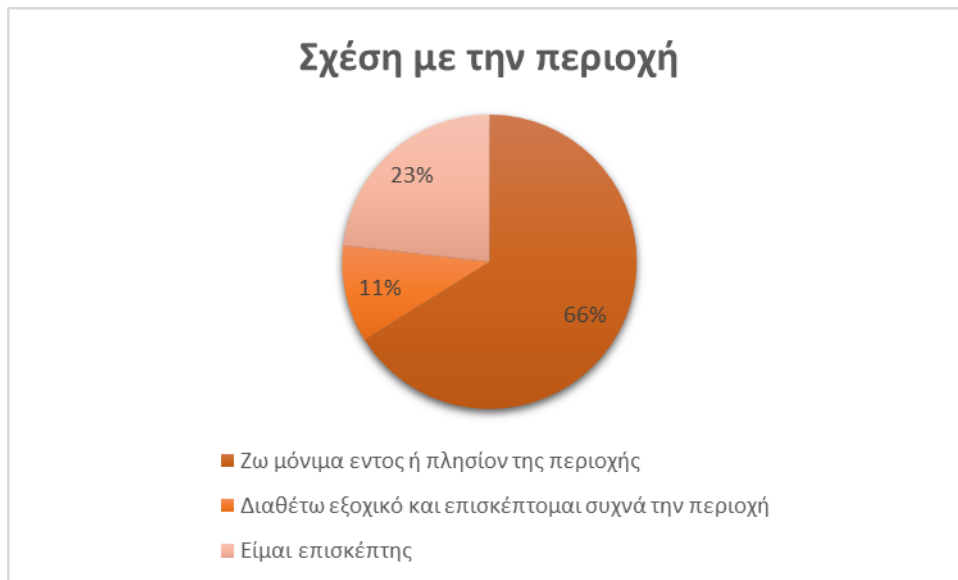
Η πρώτη ερώτηση κλήθηκε να απαντήσει ο ερωτώμενος, ήταν κλειστού τύπου και αφορούσε την σχέση του με την Περιοχή των Πρεσπών. Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος (66%, Πίνακας 1, Γράφημα 1) της μελέτης αποτελούν τα άτομα τα οποία μένουν μόνιμα στην περιοχή.

Πίνακας 1 : Σχέση με την περιοχή

Σχέση με την περιοχή	Απόλυτη τιμή	Σχετική τιμή
Ζω μόνιμα εντός ή πλησίον της περιοχής	185	66.08%
Διαθέτω εξοχικό και επισκέπτομαι συχνά την περιοχή	65	10.71%
Είμαι επισκέπτης	30	23.21%

Η δεύτερη επιλογή “ Διαθέτω εξοχικό και επισκέπτομαι συχνά την περιοχή ” απευθύνεται σε άτομα τα οποία κατάγονται από την Πρέσπα αλλά κυρίως λόγω δουλειάς έχουν εγκατασταθεί μόνιμα σε άλλες πόλεις όπως η Φλώρινα. Τα άτομα αυτά, παρότι δεν αποτελούν μόνιμους κατοίκους της περιοχής, διατηρούν εξοχικό και επισκέπτονται την Πρέσπα ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Τέλος, η επιλογή “ Είμαι επισκέπτης ” εμπερικλείει τόσο τους ανθρώπους, όπως οι εκπαιδευτικοί, που σε καθημερινή βάση επισκέπτονται την περιοχή, όσο και φυσιολάτρες που η περιοχή των Πρεσπών αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής τους.

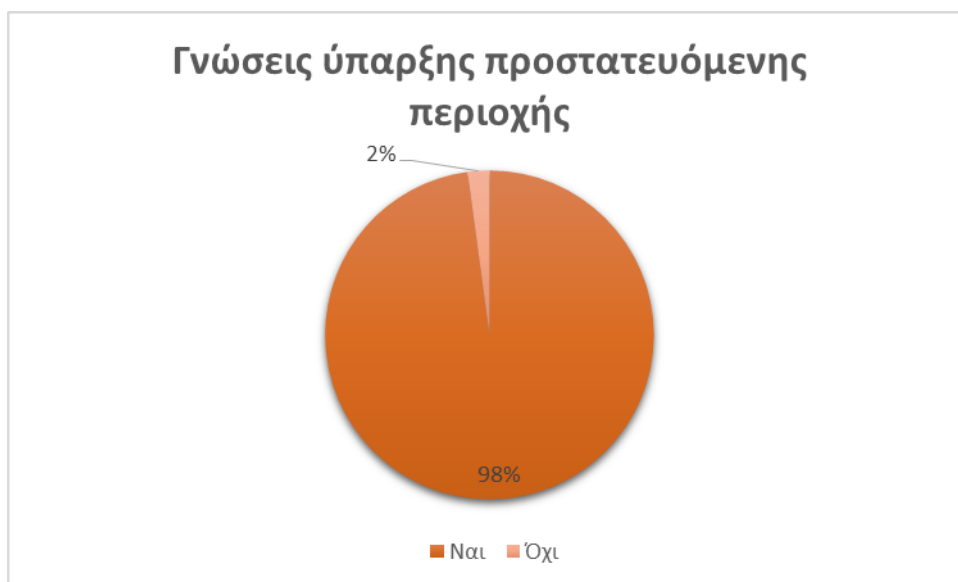
Γράφημα 1 : Σχέση με την περιοχή

Ύπαρξη προστατευόμενης περιοχής

Καθώς η περιοχή, πέραν της Εθνικής Νομοθεσίας, προστατεύεται και από τη Διεθνή Σύμβαση Ραμσάρ ακολούθησε ερώτηση κλειστού τύπου που εξέταζε τις γνώσεις των πολιτών σχετικά με τον χαρακτηρισμό της περιοχής ως προστατευόμενης. Συγκεκριμένα, στην ερώτηση “Γνωρίζετε ότι το Εθνικό Πάρκο Πρεσπών είναι προστατευόμενη περιοχή;”, η πλειονότητα του δείγματος (98%) απάντησε θετικά (Πίνακας 2, Γράφημα 2) :

Πίνακας 2 : Γνώσεις ύπαρξης προστατευόμενης περιοχής

Γνώσεις	Απόλυτη τιμή	Σχετική τιμή
Ναι	274	97.86%
Όχι	6	2.14%

Γράφημα 2 : Γνώσεις ύπαρξης προστατευόμενης περιοχής

Γνώσεις περιορισμών

Εντός μιας προστατευόμενης περιοχής, υπάρχουν αρκετοί περιορισμοί τους οποίους οι πολίτες καλούνται να γνωρίζουν και να προσαρμόζονται σε αυτούς. Η γνώση αυτών των περιορισμών και απαγορεύσεων παρουσιάζονται στον Πίνακα 3. Φαίνεται ότι οι ερωτώμενοι είναι γνώστες των περιορισμών που υφίστανται (Πίνακας 3, Γράφημα 3) :

Πίνακας 3 : Γνώσεις ερωτώμενων για ισχύοντες περιορισμούς

Απαγορεύσεις	Γνώσεις		Μη απαντημένα
	Ναι	Όχι	
Εγκατάσταση ιχθυοτροφείου	247 (88.21%)	33 (11.79%)	
Ρίψη απορριμμάτων και ανεπεξέργαστων αποβλήτων	273 (97.5%)	6 (2.14%)	1 (0.36%)
Συλλογή φυτών, βολβών, καρπών, αυγών, νεοσσών κλπ.	263 (93.93%)	16 (5.71%)	1 (0.36%)
Αποφυγή φαινομένων διαταραχής της φύσης	268 (95.71%)	12 (4.29%)	
Επιτρεπόμενο ψάρεμα εντός συγκεκριμένων περιοχών & περιόδων και για συγκεκριμένα είδη από ψαράδες με ειδική άδεια	269 (96.07%)	11 (3.93%)	
Επιτρεπόμενο κυνήγι μόνο εντός συγκεκριμένων περιοχών & περιόδων	268 (95.71%)	8 (2.86%)	4 (1.43%)
Υπαρξη περιορισμών σε δόμηση κτισμάτων και υποδομών	251 (89.64%)	29 (10.36%)	

Γράφημα 3 : Γνώσεις ερωτώμενων για ισχύοντες κανονισμούς

Μορφές ελέγχου

Η επόμενη ερώτηση ήταν κλειστού τύπου αναφορικά με την ύπαρξη κάποιας μορφής ελέγχου όπως αστυνόμευση, που να δρα με στόχο την εφαρμογή των περιορισμών του παραπάνω πίνακα. Οι περισσότεροι από τους πολίτες (περίπου το 82%) απάντησαν θετικά δηλώνοντας τη γνώση που έχουν για την ύπαρξη μορφών ελέγχου στην περιοχή (Πίνακα 4, Γράφημα 4).

Πίνακας 4 : Μορφές ελέγχου

Μορφές ελέγχου	Απόλυτη τιμή	Σχετική τιμή
Ναι	230	82.14%
Όχι	50	17.86%

Συμφωνία / Διαφωνία σε ερώτηση

Έπειτα οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να δηλώσουν το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους στην εξής φράση «Θα υπήρχε θετική επίδραση στο φυσικό περιβάλλον, εάν οι άνθρωποι που μένουν ή επισκέπτονται το Πάρκο ακολουθούσαν τους κανόνες που αναφέρθηκαν στην ερώτηση Α4.» .

Περίπου το 70% των ερωτώμενων δήλωσαν την συμφωνία τους σε κάποιο βαθμό και το 19% απάντησε ως ουδέτερος προς την πρόταση. Αναλυτικά οι απαντήσεις παρουσιάζονται στον Πίνακα 5 και το Γράφημα 5.

Πίνακας 5 : Βαθμός συμφωνίας / διαφωνίας

Βαθμός Συμφωνίας/Διαφωνίας	Απόλυτη τιμή	Σχετική τιμή
Διαφωνώ απόλυτα	11	3.93%
Διαφωνώ μερικώς	20	7.14%
Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	54	19.29%
Συμφωνώ μερικώς	83	29.64%
Συμφωνώ απόλυτα	112	40%

Γράφημα 5 : Βαθμός συμφωνίας / διαφωνίας

Αξιολόγηση και συχνότητα πράξεων

Ακολούθως, ο ερωτώμενος κλήθηκε να βαθμολογήσει σύμφωνα με το αν θεωρεί αποδεκτές ή όχι ορισμένες πράξεις, σε μια κλίμακα από 1 έως το 7 και να δηλώσει τη συχνότητα με την οποία επιτελούσε τις πράξεις αυτές του τελευταίους 12 μήνες. Με την επιλογή 1 θεωρήθηκε η πράξη ως *Τελείως απαράδεκτη*, με το 7 ως *Τελείως αποδεκτή* και η ουδέτερη απάντηση θεωρήθηκε η επιλογή του αριθμού 4.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι δηλώσεις που κλήθηκαν να απαντήσουν οι ερωτώμενοι και τα αποτελέσματα φαίνονται στον Πίνακα 6.

Πίνακας 6 : Πράξεις προς αποδοχή

	Επιλογές απαντήσεων						
Πράξεις προς αποδοχή	1 (Τελείως απαράδεκτο)	2	3	4 (Ουδέτερος/η)	5	6	7 (Τελείως αποδεκτό)
A7.1	102 (36.43%)	35 (12.5%)	14 (5%)	78 (27.86%)	11 (3.93%)	11 (3.93%)	29 (10.36%)
A7.2	114 (60.36%)	42 (15%)	22 (7.86%)	54 (19.29%)	14 (5.00%)	12 (4.29%)	22 (7.86%)
A7.3	169 (60.36%)	33 (11.79%)	13 (4.64%)	36 (12.86%)	9 (3.21%)	7 (2.50%)	13 (4.64%)
A7.4	265 (94.64%)	5 (1.79%)	1 (0.36%)	2 (0.71%)	1 (0.36%)	0 (0%)	6 (2.14%)
A7.5	227 (81.07%)	24 (8.57%)	10 (3.57%)	8 (2.86%)	3 (1.07%)	2 (0.71%)	6 (2.14%)
A7.6	183 (65.36%)	45 (16.07%)	13 (4.64%)	25 (8.93%)	4 (1.43%)	0 (0%)	10 (3.57%)

A7.1 : Να εγκαθιστά κανείς μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας εντός του Πάρκου

A7.2 : Να κόβει κανείς ξύλα από τα δάση εντός του Πάρκου

A7.3 : Να συλλέγει κανείς φυτά, καρπούς, βολβούς, ή αυγά νεοσσών κ.λπ. προστατευόμενων και απειλούμενων ειδών

A7.4 : Να πετάει κανείς απορρίμματα ή απόβλητα στο φυσικό περιβάλλον εντός του Πάρκου

A7.5 : Να προκαλεί κανείς φαινόμενα διαταραχής σε είδη ζώων ή φυτών ή οικοσυστημάτων εντός του Πάρκου (π.χ. καταστροφή φωλιάς πουλιών, παρεμβάσεις στις κοίτες χειμάρρων)

A7.6 : Να ψαρεύει κανείς εκτός των επιτρεπόμενων ορίων ή περιόδων ή είδη που απαγορεύονται εντός του Πάρκου

Ακολουθεί η διερεύνηση της επαναληψιμότητας των πράξεων που αναφέρθηκαν παραπάνω από τους ερωτώμενους κατά τους τελευταίους 12 μήνες. Όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 7, παρατηρήθηκε πως περίπου το 74% δήλωσε να μην έχει διαπράξει κάποια δραστηριότητα και το 18% πως τις διαπράττει σπάνια.

Πίνακας 7 : Επαναληψιμότητα πράξεων

Επαναληψιμότητα πράξεων	Σχετική τιμή	Απόλυτη τιμή
Ποτέ	207	73.93%
Σπάνια	50	17.86%
Ορισμένες φορές	17	6.07%
Συχνά	4	1.43%
Πολύ συχνά	2	0.71%

Ερωτήσεις βαθμού Συμφωνίας / Διαφωνίας

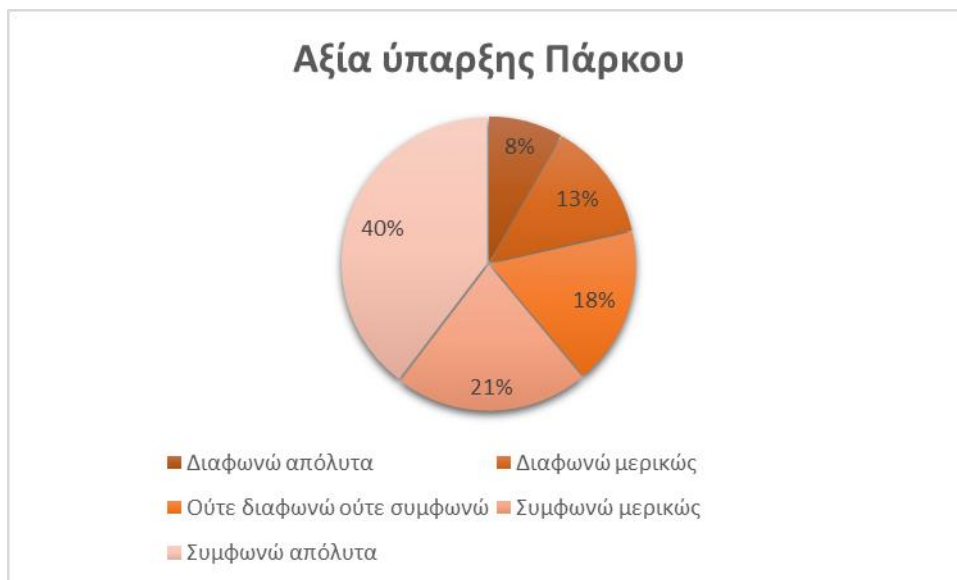
Ακολούθησαν τρεις ερωτήσεις κλειστού τύπου και χρησιμοποιώντας την κλίμακα Likert στην οποία ο ερωτώμενος κλήθηκε να δηλώσει το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας με τις εξής δηλώσεις / φράσεις:

- Η πρώτη αφορούσε την αξία που έχει για τον ερωτώμενο η ύπαρξη του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων (62%) θεωρούν πως το πάρκο έχει κάποια αξία για τους ίδιους τους ενώ το 21% διαφωνεί με την ύπαρξη του. Πιο αναλυτικά, τα αποτελέσματα φαίνονται παρακάτω στον Πίνακα 8 και Γράφημα 6 :

Πίνακας 8 : Αξία ύπαρξης Εθνικού Πάρκου Πρεσπών

Αξία ύπαρξης Πάρκου	Σχετική τιμή	Απόλυτη τιμή
Διαφωνώ απόλυτα	23	8.21%
Διαφωνώ μερικώς	37	13.21%
Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	49	17.50%
Συμφωνώ μερικώς	60	21.43%
Συμφωνώ απόλυτα	111	39.64%

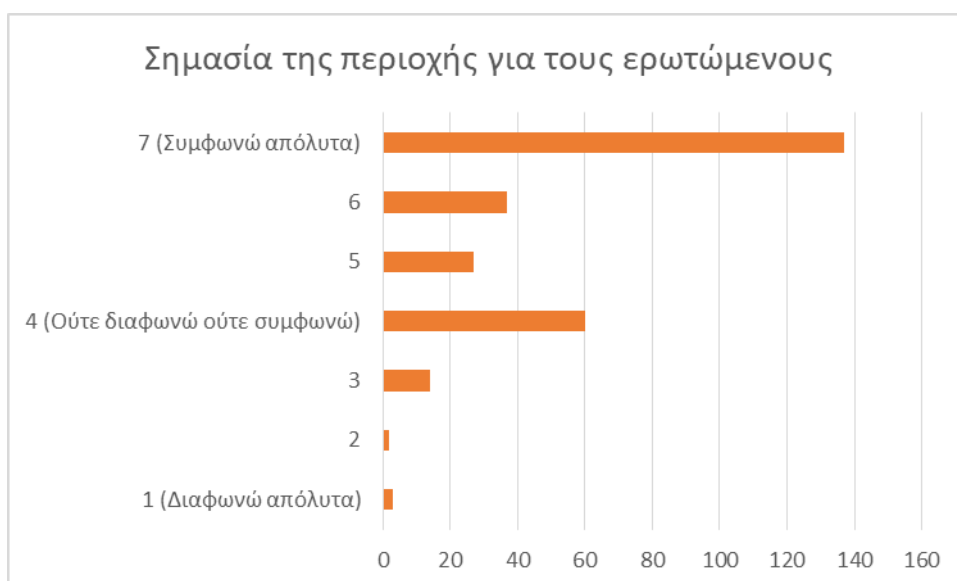
Γράφημα 6 : Αξία ύπαρξης Εθνικού Πάρκου Πρεσπών

- Ακολούθησε η φράση : «Η περιοχή της χερσαίας και λιμναίας περιοχής του συμπλέγματος των λιμνών της Μικρής και Μεγάλης Πρέσπας σημαίνει πολλά για εμένα».

Όπως αποδείχθηκε πάνω από το 70% του δείγματος συμφωνεί σε κάποιο βαθμό πως η χερσαία και λιμναία περιοχή έχει σημασία για τους ίδιους και μόνο το 1.71% βρέθηκε να διαφωνεί με την πρόταση. Οι απαντήσεις που δόθηκαν παρουσιάζονται στον Πίνακα 9 και Γράφημα 7.

Πίνακας 9 : Σημασία της περιοχής για τους ερωτώμενους

Βαθμός Συμφωνίας/Διαφωνίας	Σχετική τιμή	Απόλυτη τιμή
1 (Διαφωνώ απόλυτα)	3	1.07%
2	2	0.71%
3	14	5.00%
4 (Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ)	60	21.43%
5	27	9.64%
6	37	13.21%
7 (Συμφωνώ απόλυτα)	137	48.94%

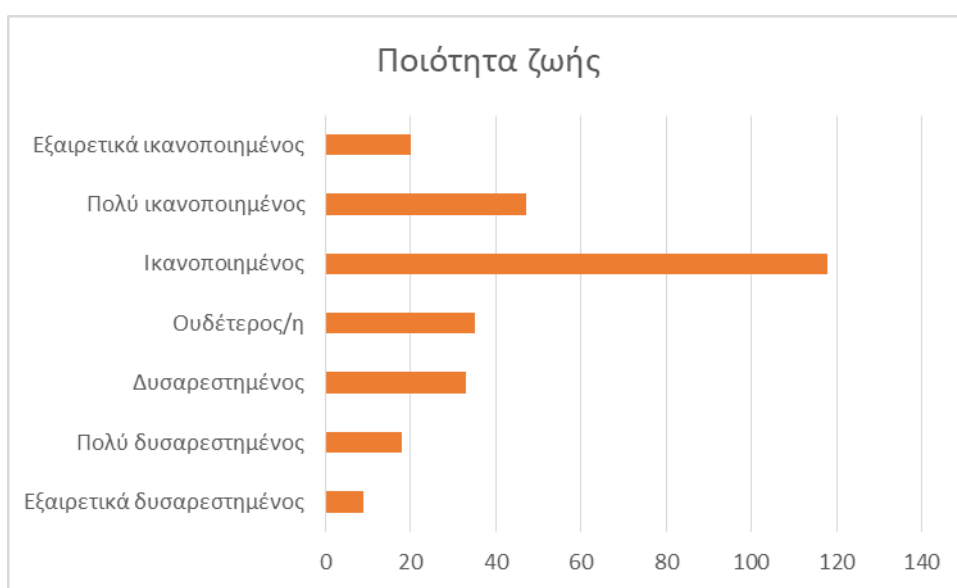
Γράφημα 7: Σημασία της περιοχής για τους ερωτώμενους

Η τρίτη ερώτηση μελετούσε κατά πόσο ικανοποιημένος είναι ο ερωτώμενος με την ποιότητα ζωής του. Από τους ερωτώμενους το ποσοστό της τάξης του 22% χαρακτήρισε τον εαυτό του ως δυσαρεστημένο σε κάποιο βαθμό ενώ 66% δήλωσε σχετικά ικανοποιημένο.

Ο Πίνακας 10 και το Γράφημα 8 παρουσιάζει αναλυτικά πως διαμορφώθηκαν οι απαντήσεις :

Πίνακας 10 : Ποιότητα ζωής

Ποιότητα ζωής	Σχετική τιμή	Απόλυτη τιμή
Εξαιρετικά δυσαρεστημένος	9	3.21%
Πολύ δυσαρεστημένος	18	6.43%
Δυσαρεστημένος	33	11.79%
Ουδέτερος/η	35	12.50%
Ικανοποιημένος	118	42.14%
Πολύ ικανοποιημένος	47	16.79%
Εξαιρετικά ικανοποιημένος	20	7.14%

Γράφημα 8 : Ποιότητα ζωής

Επίδραση ύπαρξης στην καθημερινότητα

Στην ερώτηση που ακολούθησε μελετήθηκε η επιρροή που έχει η ύπαρξη του Πάρκου σε καθημερινές δραστηριότητες και καταστάσεις ζωής των κατοίκων της περιοχής.

Αρχικά, παρατηρήθηκε πως από την ύπαρξη του Πάρκου δεν επηρεάστηκε το προσωπικό τους εισόδημα, το δικαίωμα τους στην πρόσβαση και χρήση των πόρων, οι κοινωνικές σχέσεις των κατοίκων και η κοινωνική ισότητα.

Έπειτα, θετική παρατηρήθηκε η επιρροή ως προς τη διατήρηση τοπικών παραδόσεων, τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες, την ποιότητα ζωής των κατοίκων, τις δραστηριότητες αναψυχής τους και εν γένει τη σχέση τους με το περιβάλλον.

Τέλος, σε καμία περίπτωση δεν παρατηρήθηκε πως η ύπαρξη του Πάρκου επιδρά αρνητικά στις δραστηριότητες των πολιτών.

Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται παρακάτω στον Πίνακα 11 και Γράφημα 9 :

Πίνακας 11 : Επιρροή πάρκου στην καθημερινότητα των πολιτών

	Επίδραση				
Δραστηριότητες / Καταστάσεις	Αρνητικά	Σχετικά αρνητικά	Καμία επίπτωση	Σχετικά θετικά	Θετικά
Προσωπικό εισόδημα	30 (10.71%)	39 (13.93%)	148 (52.86%)	38 (13.57%)	25 (8.93%)
Ποιότητα ζωής	13 (4.64%)	32 (11.43%)	81 (28.93%)	79 (28.21%)	75 (26.79%)
Δραστηριότητες αναψυχής	15 (5.36%)	30 (10.71%)	84 (30.00%)	80 (28.57%)	71 (25.36%)
Διατήρηση τοπικών παραδόσεων	18 (6.43%)	22 (7.86%)	111 (39.64%)	75 (26.79%)	54 (19.29%)
Δικαίωμα πρόσβασης και χρήσης πόρων	37 (13.21%)	61 (21.79%)	105 (37.50%)	42 (15.00%)	35 (12.50%)
Σχέση ερωτώμενου με το περιβάλλον	12 (4.29%)	38 (13.57%)	54 (19.29%)	72 (25.71%)	104 (37.14%)
Εκπαιδευτικές δραστηριότητες	8 (2.86%)	25 (8.93%)	89 (31.79%)	84 (30.00%)	74 (26.43%)
Κοινωνικές σχέσεις κατοίκων	27 (9.64%)	57 (20.36%)	103 (36.79%)	61 (21.79%)	32 (11.43%)
Θέματα κοινωνικής ισότητας	22 (7.86%)	48 (17.14%)	112 (40.00%)	72 (25.71%)	26 (9.29%)

Γράφημα 9 : Επιρροή πάρκου στην καθημερινότητα των πολιτών

8.2 Μέρος Β : Προσωπικές αξίες

Σε αυτό το μέρος του ερωτηματολογίου εξετάζονται οι προσωπικές αξίες που έχει ο ερωτώμενος και ποιο βαθμό επηρεάζονται από την προστατευόμενη περιοχή. Μέσα από δύο ερωτήσεις κλίμακας Likert, οι ερωτώμενοι να κλήθηκαν προσφέρουν τη γνώμη τους, δηλώνοντας το επίπεδο στο οποίο συμφωνούν/διαφωνούν και θεωρούν σημαντικές τις αντίστοιχες εκφωνήσεις.

- Ερώτηση 1^η : Παρακαλείσθε να αναφέρετε στην παρακάτω κλίμακα το βαθμό συμφωνίας / διαφωνίας σας με τις παρακάτω δηλώσεις.

Αρχικά, από το σύνολο του δείγματος το μεγαλύτερο ποσοστό (75%) απάντησε ότι μπορεί εύκολα να χρησιμοποιεί υπεύθυνα το Πάρκο όσο και τους φυσικούς πόρους που του παρέχει.

Ως προς την διάθεση του προσωπικού χρόνου και εισοδήματος για την προστασία του Πάρκου το 49% δηλώνει τη διαφωνία του, ενώ το περίπου το 39% δήλωσε ουδέτερο.

Έπειτα, το 63% των ερωτώμενων δήλωσε πως αναμένουν από τους ανθρώπους που είναι σημαντικοί για αυτούς να συμπεριφέρονται με ένα περιβαλλοντικά υπεύθυνο τρόπο. Συνεχίζοντας στα πλαίσια της ευαισθησίας των πολιτών το 88% των ερωτώμενων θεωρούν πως οι χρήστες του Πάρκου πρέπει να δείχνουν σεβασμό προς το περιβάλλον και ένα ποσοστό της τάξης του 57% διαφωνούν στην ιδέα πως ο άνθρωπος δικαίωμα να τροποποιεί το περιβάλλον για την ικανοποίηση των αναγκών του.

Η ερώτηση που ακολούθησε αφορούσε κατά πόσο η ισορροπία τη φύσης είναι εύθραυστη και μπορεί να ανατραπεί εύκολα, με το 78% συμφωνεί σε αυτή την ιδέα. Ακόμα, το 83% των ερωτώμενων συμφωνεί σε κάποιο βαθμό πως για την καλύτερη προστασία φυτών και ζώων πρέπει να δημιουργούνται κατάλληλοι χώροι.

Από το σύνολο του δείγματος το 55% διαφωνεί πως πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στα οικονομικά οφέλη αλλά πρέπει να εξετάζονται ζητήματα προστασίας της φύσης και τέλος το 69% δήλωσε πως το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει το Πάρκο είναι η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι δηλώσεις που κλήθηκαν να απαντήσουν οι ερωτώμενοι και τα αποτελέσματα φαίνονται στον Πίνακα 12 και το Γράφημα 10 :

Πίνακας 12 : Βαθμός συμφωνίας/ διαφωνίας σε δηλώσεις

	Βαθμός συμφωνίας					
Δηλώσεις	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερος/η	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Δεν γνωρίζω
B1.1	15 (5.36%)	39 (13.93%)	55 (19.64%)	104 (37.14%)	53 (18.93%)	14 (5.00%)
B1.2	49 (17.50%)	78 (27.86%)	107 (38.21%)	34 (12.14%)	5 (1.79%)	7 (2.50%)
B1.3	13 (4.64%)	23 (8.21%)	56 (20.00%)	112 (40.00%)	63 (22.50%)	13 (4.64%)
B1.4	2 (0.71%)	7 (2.50%)	23 (8.21%)	122 (43.57%)	123 (43.93%)	3 (1.07%)
B1.5	47 (16.79%)	113 (40.36%)	40 (14.29%)	40 (14.29%)	39 (13.93%)	1 (0.36%)
B1.6	5 (1.79%)	15 (5.36%)	25 (8.93%)	125 (44.64%)	93 (33.21%)	17 (6.07%)
B1.7	3 (1.07%)	11 (3.93%)	33 (11.79%)	140 (50.00%)	91 (32.50%)	2 (0.71%)
B1.8	47 (16.79%)	106 (37.86%)	47 (16.79%)	47 (16.79%)	29 (10.36%)	4 (1.43%)
B1.9	9 (3.21%)	19 (6.79%)	44 (15.71%)	112 (40.00%)	80 (5.71%)	16 (5.71%)

B1.1 : Μου είναι εύκολο να χρησιμοποιώ υπεύθυνα το Πάρκο και τους φυσικούς πόρους που παρέχει

B1.2 : Έχω αρκετά χρήματα, χρόνο και ευκαιρίες ώστε να ασχοληθώ με την προστασία του Πάρκου

B1.3 : Οι άνθρωποι που είναι σημαντικοί για εμένα αναμένουν να συμπεριφέρομαι με περιβαλλοντικά υπεύθυνο τρόπο

B1.4 : Είναι σημαντικό για εμένα οι χρήστες του Πάρκου να σέβονται το περιβάλλον

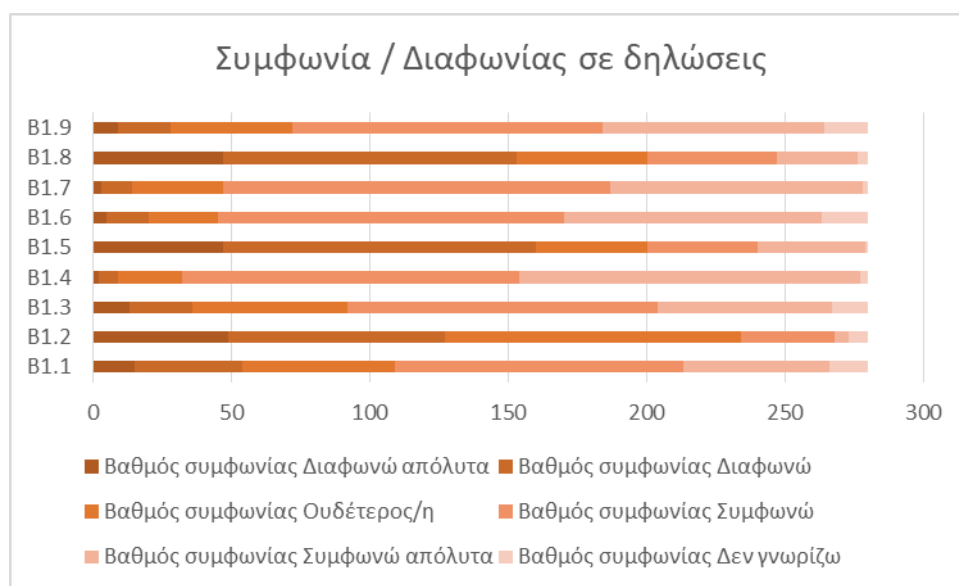
B1.5 : Ο άνθρωπος έχει το δικαίωμα να τροποποιεί το περιβάλλον προκειμένου να ικανοποιήσει τις ανάγκες του

B1.6 : Η ισορροπία της φύσης είναι πολύ εύθραυστη και εύκολα ανατρέπεται

B1.7 : Πρέπει να δημιουργούμε χώρους για την προστασία ζώων και φυτών

B1.8 : Πρέπει να δημιουργούμε χώρους για την προστασία ζώων και φυτών

B1.9 : Η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί μεγάλο πρόβλημα στο Πάρκο

Γράφημα 10 : Βαθμός συμφωνίας / διαφωνίας σε δηλώσεις

➤ Ερώτηση 2^η : Πόσο σημαντικές θεωρείτε τις παρακάτω αξίες

Τα αποτελέσματα σχετικά με τις αξίες που μελετήθηκαν φαίνονται στον Πίνακα 13. Συγκεκριμένα, παρατηρήθηκε πως οι ερωτώμενοι δήλωσαν πως οι αξίες που αφορούν την αρμονική συνύπαρξη μεταξύ ανθρώπου και υπόλοιπων

ειδών, τη βοήθεια προς τους συνανθρώπους και την ύπαρξη ίσων ευκαιριών είναι πολύ ή εξαιρετικά σημαντικές. Αντίθετα, η απόκτηση εξουσία και πλούτου θεωρήθηκαν καθόλου ή σχετικά σημαντικές ως αξίες (Πίνακας 12, Γράφημα 12).

Πίνακας 13 : Σημαντικότητα αξιών

Αξίες	Σημαντικότητα				
	Καθόλου σημαντικό	Ελάχιστα σημαντικό	Σχετικά σημαντικό	Πολύ σημαντικό	Εξαιρετικά σημαντικό
B2.1	4 (1.43%)	16 (5.71%)	62 (22.14%)	119 (42.50%)	79 (28.21%)
B2.2	2 (0.71%)	13 (4.64%)	49 (17.50%)	128 (45.71%)	88 (31.43%)
B2.3	2 (0.71%)	8 (2.86%)	41 (14.64%)	110 (39.29%)	119 (42.50%)
B2.4	41 (14.64%)	81 (2.86%)	83 (29.64%)	54 (19.29%)	16 (5.71%)
B2.5	29 (10.36%)	62 (22.14%)	117 (41.79%)	52 (18.57%)	20 (7.14%)

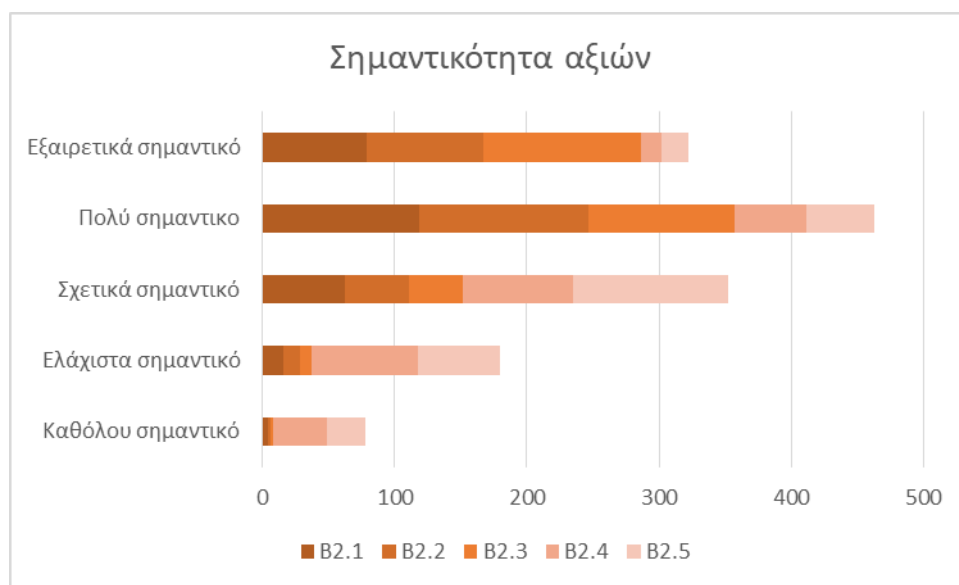
B2.1 : Διαβίωση των ανθρώπων σε αρμονία με τα υπόλοιπα είδη του πλανήτη

B2.2 : Να βοηθάω τους συνανθρώπους μου

B2.3 : Να υπάρχουν ίσες ευκαιρίες για όλους

B2.4 : Απόκτηση εξουσίας: το δικαίωμα να ηγείσαι / διοικείς

B2.5 : Απόκτηση πλούτου: υλικά αγαθά, χρήματα

Γράφημα 11 : Σημαντικότητα αξιών

8.3 Μέρος Γ : Επίπεδα εμπιστοσύνης και κοινωνική δικτύωση

Στο τρίτο κομμάτι του ερωτηματολογίου, οι ερωτήσεις σχετίζονταν με :

- ο βαθμός εμπιστοσύνης στην καθημερινότητα και η συμμόρφωση τους σε κανόνες
- την εμπιστοσύνη που τρέφουν οι ερωτώμενοι προς τους φορείς και οργανισμούς που διαχειρίζονται την προστατευόμενη περιοχή
- τη συμμετοχή τους σε εθελοντικά προγράμματα

Βαθμός εμπιστοσύνης

Στην πρώτη ερώτηση του μέρους Γ, εξετάστηκε ο βαθμός που ο ερωτώμενος εμπιστεύεται ή είναι επιφυλακτικός προς τους συνανθρώπους του. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε κλίμακα από το 1 έως το 7, όπου το 1 αντιστοιχούσε στην απάντηση Πρέπει να είμαι επιφυλακτικός/η ενώ με την επιλογή του 7 στην απάντηση Μπορώ να τους εμπιστευτώ

Το 32% των ερωτηθέντων επέλεξαν τις επιλογές μεταξύ 5 και 7 δηλαδή δείχνουν μια σχετική εμπιστοσύνη προς τους συνανθρώπους τους, ενώ το 43% είναι πιο δύσπιστο και επέλεξαν μεταξύ των επιλογών 1 και 3.

Πιο αναλυτικά τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 14 και Γράφημα 12.

Πίνακας 14 : Εμπιστοσύνη προς τους υπόλοιπους ανθρώπους

Βαθμός εμπιστοσύνης	Σχετική τιμή	Απόλυτη τιμή
1	34	12.14%
2	40	14.29%
3	47	16.79%
4	60	21.43%
5	39	13.93%
6	30	10.71%
7	20	7.14%
Δεν γνωρίζω	10	3.57%

Γράφημα 12 : Εμπιστοσύνη προς τους υπόλοιπους ανθρώπους

Βαθμός Συμμόρφωσης

Το ερώτημα που ακολούθησε, στόχευε στη διερεύνηση της άποψης του ερωτώμενου σε σχέση με το βαθμό συμμόρφωσης των κατοίκων της περιοχής με τους ισχύοντες κανονισμούς. Χρησιμοποιήθηκε κλίμακα από το 1 έως το 7, όπου η επιλογή του 1 αντιστοιχούσε στην απάντηση *Κανείς δεν συμμορφώνεται* και η επιλογή του 7 αντιστοιχούσε στην απάντηση *Όλοι συμμορφώνονται*.

Αποδείχθηκε πως το 36% (επιλογές μεταξύ 5 και 7) ανέφεραν πως μπορούν να συμμορφωθούν στους κανονισμούς χρήσης του Πάρκου ενώ το 29% (επιλογές μεταξύ 1 και 3) δήλωσαν πως τους είναι δύσκολα να συμμορφωθούν (Πίνακας 15, Γράφημα 15).

Πίνακας 15 : Συμμόρφωση κατοίκων

Βαθμός συμμόρφωσης	Απόλυτη τιμή	Σχετική τιμή
1	11	3.93%
2	29	10.36%
3	40	14.29%
4	63	22.50%
5	43	15.36%
6	36	12.86%
7	22	7.86%
Δεν γνωρίζω	36	12.86%

Γράφημα 13 : Συμμόρφωση κατοίκων

Εμπιστοσύνη σε φορείς/οργανισμούς

Έπειτα διερευνήθηκε η εμπιστοσύνη που τρέφει ο ερωτώμενος σε φορείς και οργανισμούς (Πίνακας 16).

Παρατηρήθηκε πως το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων έδειξαν καμία έως ελάχιστη εμπιστοσύνη τόσο προς τους φορείς όσο και προς τους οργανισμούς. Συγκεκριμένα, στην Ελληνική Κυβέρνηση αντιστοιχεί το ποσοστό της τάξης του 63% δείχνει ελάχιστης ή καθόλου εμπιστοσύνη, στον Φορέα Διαχείρισης του Πάρκου ί το 59%, στο Υπουργείο Περιβάλλοντος το 61%, στην Τοπική αυτοδιοίκηση το 55% και στις Μη Κυβερνητικές Οργάνσεις το 71%.

Αναλυτικά παρουσιάζονται στον Πίνακα 16 και το Γράφημα 14.

Πίνακας 16 : Εμπιστοσύνη σε φορείς / οργανισμούς

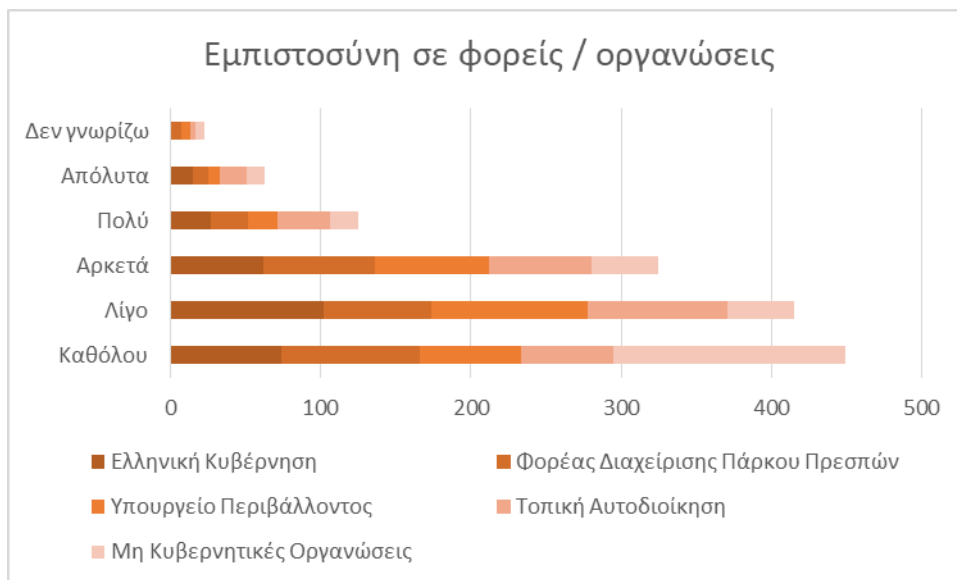
Εμπιστοσύνη σε φορείς / οργανισμούς	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Απόλυτα	Δεν γνωρίζω
Γ3.1	74	102	62	27	15	0
Γ3.2	92	72	74	25	10	7
Γ3.3	67	104	76	19	8	6
Γ3.4	62	93	68	35	18	4
Γ3.5	154	44	45	19	12	6

Γ3.1 : Ελληνική κυβέρνηση

Γ3.2 : Φορέα διαχείρισης Πάρκου

Γ3.3 : Υπουργείο Περιβάλλοντος

Γ3.4 : Μη κυβερνητικές οργανώσεις

Γράφημα 14 : Εμπιστοσύνη σε φορείς οργανισμούς

Εθελοντική δραστηριότητα ερωτώμενου

Η τελευταία ερώτηση αυτού του μέρους χωριζόταν σε δύο σκέλη τα οποία ήταν τα εξής :

- Είστε μέλος ή εθελοντής σε κάποια Μη Κυβερνητική Οργάνωση τους τελευταίους 12 μήνες; Μόνο οι 10 από τους συνολικά 280 (3.6%) που έλαβαν μέρος στην έρευνα δήλωσαν να είναι μέλη ή εθελοντές σε κάποια Μη Κυβερνητική όπως φαίνεται και στον Πίνακα 17 και Γράφημα 15.

Πίνακας 17 : Εθελοντική δράση σε ΜΚΟ

Μέλος σε ΜΚΟ	Σχετική τιμή	Απόλυτη τιμή
Ναι	10	3.57%
Όχι	270	96.43%

Γράφημα 15 : Εθελοντική δράση σε ΜΚΟ

- Κατά τη διάρκεια των τελευταίων 5 ετών έχετε συμμετάσχει εθελοντικά σε οποιαδήποτε δραστηριότητα που συμβάλει στην προστασία του Εθνικού Πάρκου. Αποδείχθηκε πως το 87% (Πίνακας 18, Γράφημα 16) του δείγματος δεν συμμετείχε σε κάποια τέτοια δραστηριότητα.

Πίνακας 18 : Εθελοντική δραστηριότητα εντός του Πάρκου

Δράση εντός Πάρκου	Σχετική τιμή	Απόλυτη τιμή
Ναι	37	13.21%
Όχι	243	86.79%

Γράφημα 16 : Εθελοντική δραστηριότητα εντός του Πάρκου

Οι εθελοντικές δραστηριότητες των ερωτώμενων που απάντησαν θετικά στην προηγούμενη ερώτηση αφορούσαν τον καθαρισμό και συλλογή σκουπιδιών (60%) και τη φύλαξη (24%) (Πίνακας 19, Γράφημα 17).

Πίνακας 19 Σύνολο εθελοντικών δραστηριοτήτων

Δράσεις	Απόλυτη τιμή	Σχετική τιμή
Καθαρισμός και συλλογή σκουπιδιών	22	59.46%
Φύλαξη λιμνών/ Πυροπροστασία/ Παρακολούθηση ειδών	9	24.32%
Άλλο (π.χ. Δράσεις του προγράμματος Let's Do It Greece)	6	16.22%

Γράφημα 17 : Σύνολο εθελοντικών δραστηριοτήτων

8.4 Μέρος Δ : Δημογραφικά Στοιχεία

Το τέταρτο και τελευταίο μέρος του ερωτηματολογίου μελετούσε τα δημογραφικά δεδομένα των ερωτώμενων, με ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου και αφορούσε τα εξής :

- Φύλο

- Ηλικία
- Εκπαιδευτικό επίπεδο
- Δυσκολία κάλυψης μηνιαίων εξόδων
- Ατομικό εισόδημα
- Επάγγελμα
- Τόπο διαμονής

Φύλο

Στο σύνολο των 280 ατόμων που απαντήθηκαν από κατοίκους των Πρεσπών και της ευρύτερης περιοχής τους, η αναλογία μεταξύ αντρών και γυναικών παρουσιάζεται στον Πίνακα 20. Συγκεκριμένα, το 40% του δείγματος ήταν γυναίκες ενώ το 60% άντρες.

Πίνακας 20 : Αναλογίες φύλων

Αναλογίες φύλων	Απόλυτη τιμή	Σχετική τιμή
Άντρες	168	60%
Γυναίκες	112	40%

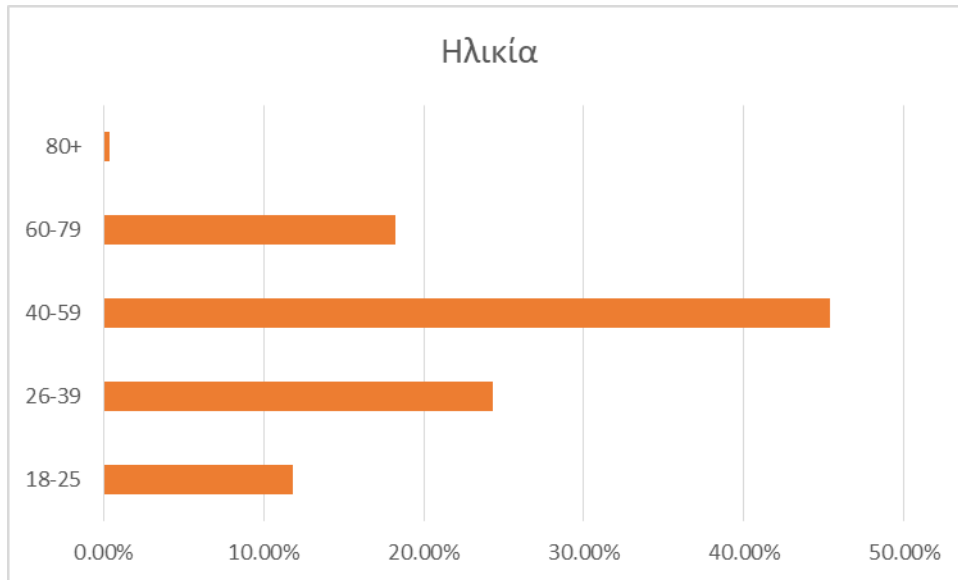
Γράφημα 18 : Αναλογίες φύλων

Ηλικία

Κατά τη διάρκεια διανομής των ερωτηματολογίων έγινε προσπάθεια κάλυψης όλου του φάσματος των ηλικιών άνω των 18, όπως παρουσιάζεται και παρακάτω, με την πιο πολυπληθή κατηγορία να είναι από 40 έως 59 ετών (Πίνακας 21 και Γράφημα 19).

Πίνακας 21 : Ηλικία

Ηλικία	Απόλυτη τιμή	Σχετική τιμή
18-25	33	11.79%
26-39	68	24.29%
40-59	127	45.36%
60-79	51	18.21%
80+	1	0.35%

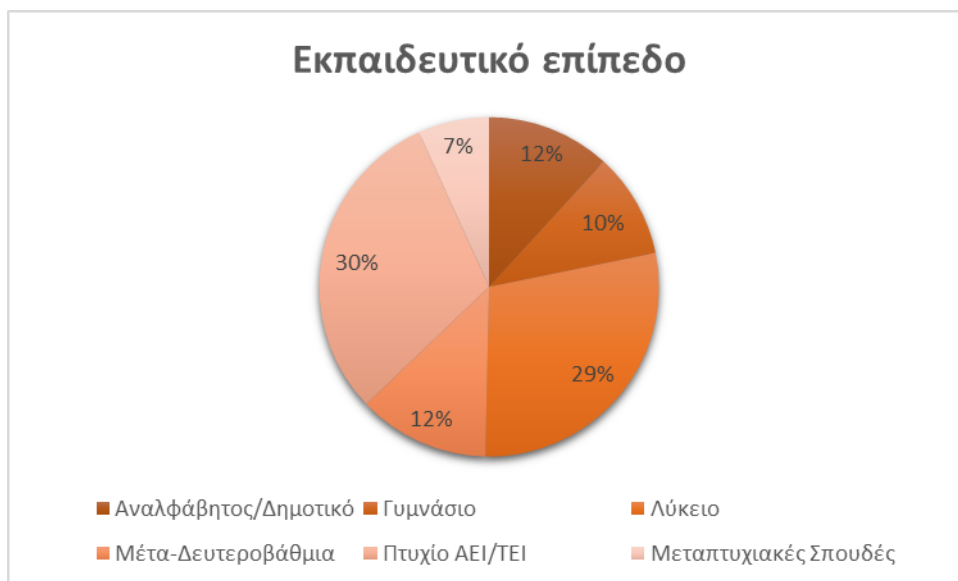
Γράφημα 19: Ηλικία

Εκπαιδευτικό Επίπεδο

Όσον αφορά το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των κατοίκων της περιοχής, οι απαντήσεις τους παρουσιάζονται στον Πίνακα 22. Συγκεκριμένα, σε ποσοστό λίγο παραπάνω από το 50% το εκπαιδευτικό υπόβαθρο του δείγματος αντιστοιχεί από Δημοτικό έως Λύκειο ενώ το 37% έχει κάποιο τίτλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Πίνακας 22 : Εκπαιδευτικό επίπεδο

Εκπαιδευτικό Επίπεδο	Απόλυτη τιμή	Σχετική τιμή
Αναλφάβητος/Δημοτικό	33	11.79%
Γυμνάσιο	28	10.00%
Λύκειο	80	28.57%
Μέτα-Δευτεροβάθμια	35	12.50%
Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ	85	30.36%
Μεταπτυχιακές Σπουδές	19	6.78%

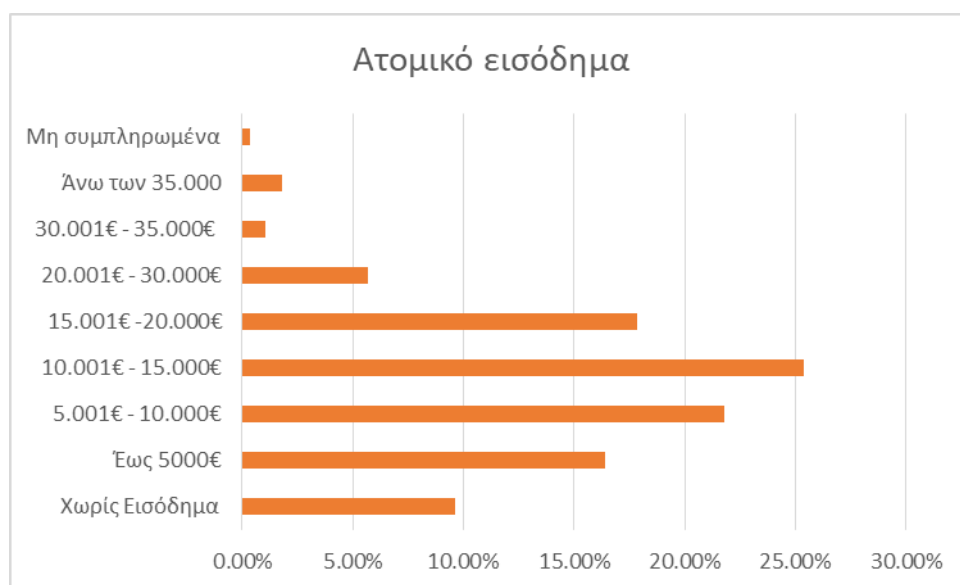
Γράφημα 20 : Εκπαιδευτικό επίπεδο

Ατομικό Εισόδημα

Για την διερεύνηση του ατομικού εισοδήματος έγινε χρήση κλειστού τύπου ερώτησης και η κατανομή των απαντήσεων τους παρουσιάζονται στον Πίνακα 23. Συγκεκριμένα, ένα ποσοστό περίπου 10% δηλώνει χωρίς εισόδημα, ενώ περίπου το 8.6% έχει εισόδημα πάνω από 20.000€.

Πίνακας 23 : Ατομικό εισόδημα

Ατομικό εισόδημα	Απόλυτη τιμή	Σχετική τιμή
Χωρίς Εισόδημα	27	9.64%
Έως 5000€	46	16.42%
5.001€ - 10.000€	61	21.79%
10.001€ - 15.000€	71	25.36%
15.001€ - 20.000€	50	17.86%
20.001€ - 30.000€	16	5.71%
30.001€ - 35.000€	3	1.07%
Άνω των 35.000	5	1.79%
Μη συμπληρωμένα	1	0.36%

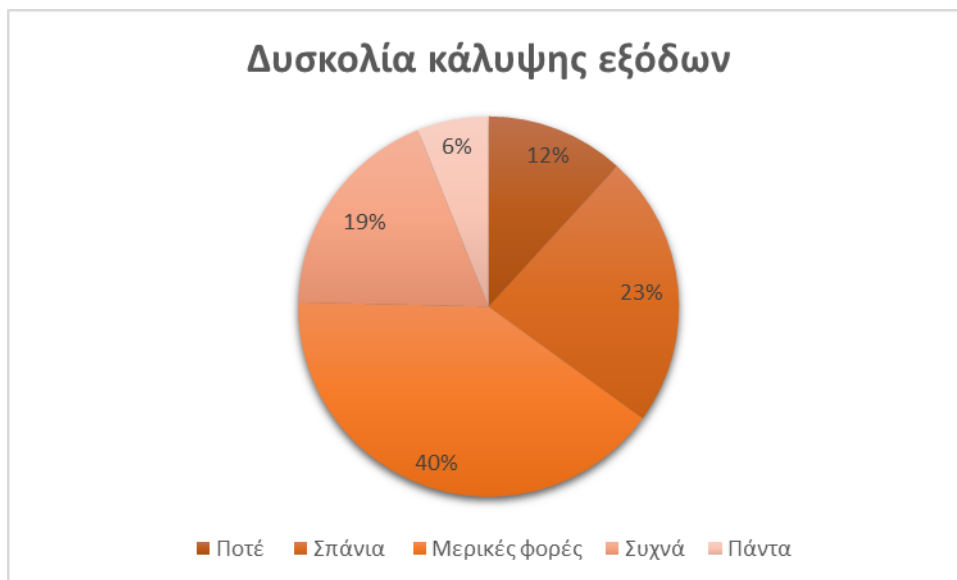
Γράφημα 21 : Ατομικό εισόδημα

Δυσκολία Κάλυψης Μηνιαίων Εξόδων

Σε συνέχεια μελέτης του βιοτικού επιπέδου των ερωτώμενων, ακολούθησε ερώτηση που αφορούσε την δυσκολία που αντιμετωπίζουν για την κάλυψη των μηνιαίων εξόδων τους. Περίπου το 25% των ερωτώμενων απάντησε πως συχνά ή πάντα δυσκολεύεται να καλύψει τα μηνιαία του έξοδα ενώ το 35% δήλωσε ποτέ ή σπάνια (Πίνακας 24, Γράφημα 22).

Πίνακας 24 : Δυσκολία κάλυψης εξόδων

Δυσκολία κάλυψης εξόδων	Απόλυτη τιμή	Σχετική τιμή
Ποτέ	33	11.79%
Σπάνια	65	23.21%
Μερικές φορές	113	40.36%
Συχνά	52	18.57%
Πάντα	17	6.07%

Γράφημα 22 : Δυσκολία κάλυψης εξόδων

Επάγγελμα ερωτώμενου

Στην περιοχή των Πρεσπών το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ασχολείται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία (Πίνακας 25 και Γράφημα 23).

Πίνακας 25 : Επάγγελμα ερωτώμενου

Επάγγελμα ερωτώμενου	Απόλυτη τιμή	Σχετική τιμή
Μη συμπληρωμένα	2	0.71%
Συνταξιούχοι	29	10.36%
Φοιτητές	16	5.71%
Άνεργοι	16	5.71%
Οικιακά	6	2.14%
Υπάλληλοι ΔΕΔΔΗΕ	10	3.57%
Μηχανικοί / τεχνίτες	3	1.07%
Ιατρικά/ Παραϊατρικά	8	2.86%
Εκπαιδευτικοί	10	3.57%
Γεωπόνοι / Δασολόγοι	5	1.79%
Δημοτικοί Υπάλληλοι Δήμου Πρεσπών	3	1.07%
Δημόσιοι Υπάλληλοι	10	3.57%
Ιδιωτικοί Υπάλληλοι	34	12.14%
Ελεύθεροι Επαγγελματίες	21	7.50%
Ένστολοι	8	2.86%
Γεωργοί/Κτηνοτρόφοι/ Ψαράδες/Ξυλοκόποι	91	32.50%
Άλλο *	8	2.86%

* Άλλο Βιολόγος ,Φυσικός, Δημοσιογράφος ΕΡΤ, Αθλητές, Καθαρίστρια, Μεροκάματο κλπ.

Γράφημα 23 : Επάγγελμα ερωτώμενου

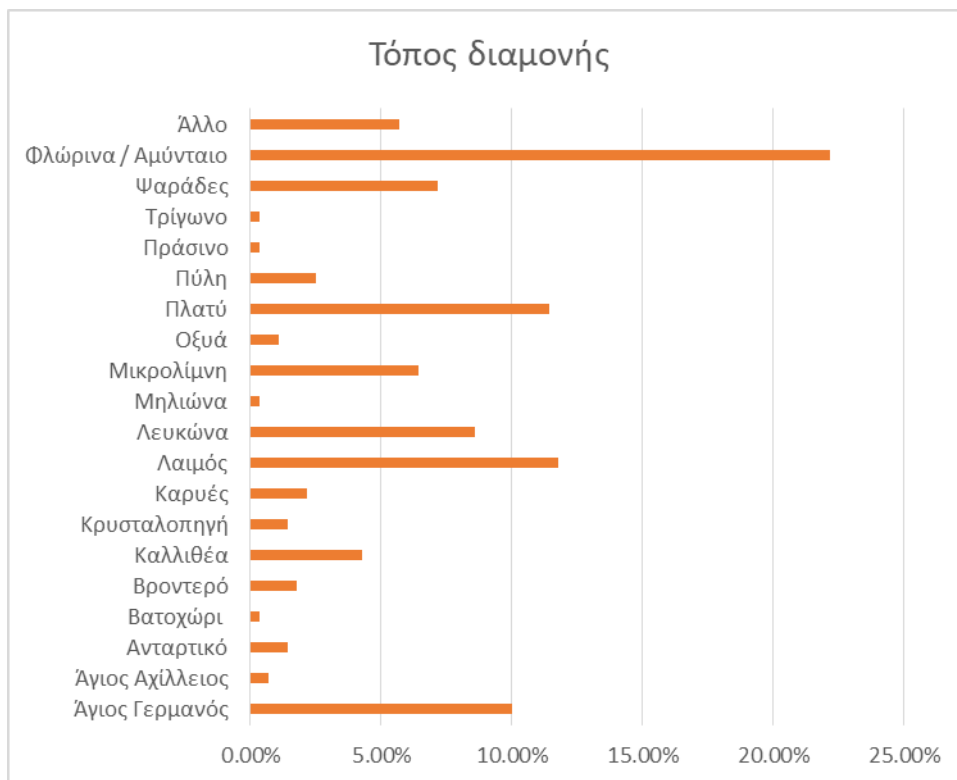
Τόπος διαμονής

Τελευταία ερώτηση της έρευνας αφορούσε τον τόπο τον οποίο διαμένουν οι ερωτώμενοι. Το ποσοστό της τάξης του 22% που δήλωσε πως διαμένει στη Φλώρινα ή το Αμύνταιο είναι τόσο άτομα που δήλωσαν εξ' αρχής επισκέπτες ή διαθέτουν εξοχικό ή Πρεσπιώτες που λόγω δουλειάς έχουν εγκατασταθεί μόνιμα στη Φλώρινα. Επίσης, η επιλογή Άλλο αναφέρεται σε άτομα εκτός νομού Φλώρινας που έρχονται σε επαφή με τη περιοχή είτε λόγω καταγωγής είτε επειδή διαθέτουν εξοχικό.

Στον Πίνακα 26 και το Γράφημα 24 παρουσιάζονται αναλυτικά οι απαντήσεις του δείγματος.

Πίνακας : 26 Τόπος διαμονής

Οικισμός	Απόλυτη τιμή	Σχετική τιμή
Άγιος Γερμανός	28	10.00%
Άγιος Αχίλλειος	2	0.71%
Αντάρτικο	4	1.43%
Βατοχώρι	1	0.36%
Βροντερό	5	1.79%
Καλλιθέα	12	4.29%
Κρυσταλοπηγή	4	1.43%
Καρυές	6	2.14%
Λαιμός	33	11.79%
Λευκώνας	24	8.57%
Μηλιώνας	1	0.36%
Μικρολίμνη	18	6.43%
Οξυά	3	1.07%
Πλατύ	32	11.43%
Πύλη	7	2.50%
Πράσινο	1	0.36%
Τρίγωνο	1	0.36%
Ψαράδες	20	7.14%
Φλώρινα/Αμύνταιο	62	22.14%
Άλλο	16	5.71%

Γράφημα 24 : Τόπος διαμονής

9. Συμπεράσματα

Το περιβάλλον αποτελεί ένα αγαθό που σε αυτό στηρίζεται τόσο η ύπαρξη του ανθρώπου όσο και η λειτουργία της κοινωνίας και της οικονομίας. Η κατανομή και η χρήση των πόρων που προσφέρονται από το περιβάλλον, επηρεάζονται σε σημαντικό βαθμό από τη σχετική σπανιότητα των φυσικών πόρων, τη θεσμική εξέλιξη που έχει η κοινωνία στο πέρασμα του χρόνου αλλά και τις αντιλήψεις των ανθρώπων. Μέσα από τον σχεδιασμό και την εγκαθίδρυση μιας προστατευόμενης περιοχής μπορεί να επιτευχθεί ο περιορισμός των επιπτώσεων που προκύπτουν από την αλόγιστη χρήση και εκμετάλλευση των πόρων. Για να επιτευχθεί η ορθή εκμετάλλευση της προστατευόμενης περιοχής, απαιτείται η ανάγκη υποστήριξης από τους κατοίκους των τοπικών κοινωνιών, δηλαδή καθίσταται αναγκαίο να αντιληφθούν την αξία που έχει η χρήση της φύσης και κατ' επέκταση η προστασία της.

Συνεπώς, με την ολοκλήρωση συλλογής δεδομένων μπορούν να διεξαχθούν συμπεράσματα για τις κοινωνικές επιπτώσεις που προκύπτουν από την εγκαθίδρυση και λειτουργία του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών από την πλευρά των τοπικών κοινωνιών.

9.1 Γνώσεις και σχέση με το Εθνικό Πάρκο Πρεσπών

Πραγματοποιώντας την παρούσα έρευνα, πραγματοποιήθηκε διανομή ερωτηματολογίου σε 280 άτομα της περιοχή των Πρεσπών και ακολούθησε στατιστική ανάλυση των απαντήσεων που δόθηκαν ώστε να γίνουν κατανοητές οι γνώσεις και αντιλήψεις των πολιτών. Από το δείγμα το οποίο λήφθηκε τα περισσότερα άτομα είναι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχή ή άτομα που έχουν μετακομίσει σε άλλες πόλεις όπως η Φλώρινα αλλά διαθέτουν εξοχικό και επισκέπτονται σε τακτά χρονικά διαστήματα την περιοχή. Ένα μέρος του δείγματος (23.21%) αποτελεί την κατηγορία των επισκεπτών δηλαδή άτομα που είτε λόγω δουλειάς είτε ως φυσιολάτρες επισκέπτονται αρκετά συχνά την περιοχή. Όπως αποδείχθηκε από αντίστοιχη ερώτηση του ερωτηματολογίου, ο μέσος όρος διαμονής ή τακτικής επίσκεψης στην περιοχή μελέτης υπολογίστηκε στα 33έτη.

Ένα αρκετά θετικό για την περιοχή συμπέρασμα είναι η γνώση που πληθυσμού για την ύπαρξη της προστατευόμενης περιοχής : ένα ποσοστό της τάξης του 97.86% των ερωτώμενων γνωρίζει για το πάρκο. Ακόμα, η στενή σχέση των πολιτών με τη προστατευόμενη περιοχή γίνεται αντιληπτή και από την γνώση τους σχετικά με τις ισχύουσες απαγορεύσεις και περιορισμούς που υφίστανται εντός του Πάρκου όπως φαίνεται και στους Πίνακες 3 και 4.

Έπειτα, παρατηρήθηκε πως σε πράξεις οι οποίες επεμβαίνουν άμεσα στη φύση ή προκαλούν φαινόμενα διαταραχής όπως για παράδειγμα η απόρριψη αποβλήτων εντός του πάρκου θεωρούνται κατά κύριο λόγο

απαράδεκτες από τους ερωτώμενους. Ένα ποσοστό της τάξης του 73.93% δήλωσαν πως κανένας τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων 12 μηνών δεν έχουν διαπράξει κάποιο φαινόμενο διαταραχής.

9.2 Επίδραση και οφέλη του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών

Αρχικά, αξίζει να αναφερθεί πως αναφορικά με την ποιότητα ζωής τους οι περισσότεροι (66%) από τους ερωτώμενους (66%) δηλώνουν αρκετά ικανοποιημένοι.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των πολιτών που πήραν μέρος στην παρούσα έρευνα (61%) δηλώνει μερικώς ή απόλυτα σύμφωνοι με την ύπαρξη του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών.

Επίσης, από τις απαντήσεις που δόθηκαν, προέκυψε πως για το 71.79% των ερωτώμενων η χερσαία και λιμναία έκταση της Μικρής και Μεγάλης Πρέσπας έχει ιδιαίτερη σημασία ενώ το 6.78% δηλώνει το αντίθετο.

Από τη στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων έγινε αντιληπτή η γνώμη των ερωτώμενου για την επίδραση που έχει η ύπαρξη του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών. Λαμβάνοντας υπόψη τον Πίνακα 11, φαίνεται ότι οι ερωτώμενοι θεωρούν πως η ύπαρξη του Πάρκου δεν έχει ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις .

Επίσης, θεωρούν πως δεν υπάρχει καμία επίπτωση :

- στο προσωπικό τους εισόδημα (53%)
- στο δικαίωμα πρόσβασης και χρήσης πόρων (37.5%)
- στις κοινωνικές σχέσεις κατοίκων (37%)
- στα θέματα κοινωνικής ισότητας (40%)

ενώ έχει θετική επίδραση :

- στη ποιότητα ζωής (55%)
- στις δραστηριότητες αναψυχής (54%)
- στη διατήρηση τοπικών παραδόσεων (46%)
- στη σχέση ερωτώμενου με το περιβάλλον (63%)
- στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες (56%)

Είναι βασικό να αναφερθεί πως τόσο από τις απαντήσεις των ερωτώμενων όσο και με τη συναναστροφή με αυτούς, η αρνητική στάση προς το Πάρκο αφορά άτομα που εργάζονται πάνω στο τομέα της γεωργίας και της κτηνοτροφίας. Δηλαδή, με τους κανονισμούς και περιορισμούς που έχουν τεθεί, περιορίζονται οι δραστηριότητες τους όπως η καλλιέργεια και κατ' επέκταση πλήττονται οικονομικά. Το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των ατόμων που δείχνουν αρνητική στάση απέναντι στην ύπαρξη της προστατευόμενης περιοχής είναι κυρίως πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας.

Αντίθετα, η πιο ενημερωμένη και ευαισθητοποιημένη ομάδα ήταν άτομα τα οποία εργάζονται ως ιδιωτικοί υπάλληλοι ή ελεύθεροι επαγγελματίες, κάτι που μπορεί να εξηγηθεί από την καλύτερη πρόσβαση αυτής της ομάδας σε μηχανισμούς πληροφόρησης. Καθώς η σχέση τους με την περιοχή μελέτης αφορά την επαφή με το φυσικό περιβάλλον και την αναψυχή τους θεωρούν πως η προστασία της περιοχής αποτελεί την καλύτερη επιλογή.

9.3 Προσωπικές αξίες και αντιλήψεις των ερωτώμενων

Μέσω του ερωτηματολογίου αλλά και την προσωπική επαφή με τους κατοίκους της περιοχής αποδείχθηκε πως είναι αρκετά δεμένοι με τον τόπο τους. Αρκετοί εμφανίζουν μια σχετικά θετική περιβαλλοντική συμπεριφορά και αναγνωρίζουν τη συμβολή της προστατευόμενης περιοχής στην ποιότητα της ζωής τους.

Περίπου το 56% των ερωτώμενων δήλωσε πως του είναι εύκολο να διαχειρίζεται υπεύθυνα το Πάρκο αλλά και τους φυσικούς πόρους που τους παρέχονται. Παρότι οι περισσότεροι πολίτες, ως κομμάτι της περιοχής, νιώθουν την ανάγκη να συμμετέχουν ενεργά στη λήψη αποφάσεων, το 45% θεωρεί ότι δεν τους παρέχονται οι απαραίτητες ευκαιρίες ώστε να ασχοληθούν με την προστασία του Πάρκου ενώ το 38% δηλώνει ουδέτερο.

Επίσης, το 57% των ερωτώμενων πιστεύουν πως ο άνθρωπος δεν έχει το δικαίωμα να επεμβαίνει στο περιβάλλον ώστε να ικανοποιήσει τις ανάγκες του και το 55% διαφωνεί στην ιδέα πως η ανθρωπότητα πρέπει πρώτα να θέσει ως προτεραιότητα τα οικονομικά οφέλη θεωρώντας ότι πρέπει πρώτα να δοθεί έμφαση στη διατήρηση της φύσης.

Παρατηρήθηκε ότι το 64% των ερωτώμενων του δείγματος αναμένουν από τους συμπολίτες τους να συμπεριφέρονται και να αξιοποιούν τη φύση με έναν περιβαλλοντικά υπεύθυνο τρόπο και το 88% δήλωσε ότι είναι σημαντικό οι χρήστες του Πάρκου να δείχνουν τον απαραίτητο σεβασμό προς το περιβάλλον.

Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις του δείγματος, το 69% των ατόμων που πήραν μέρος στην έρευνα το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει το Πάρκο είναι η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και το 78% συμφωνεί πως η ισορροπία της φύσης είναι σε σημαντικό βαθμό εύθραυστη και πως εύκολα ανατρέπεται. Τέλος, στα πλαίσια προσπάθειας διατήρησης της φύσης, το 88% είναι σύμφωνο στη δημιουργία χώρων όπου θα προστατεύονται τόσο φυτά όσο και ζώα.

9.4 Τοπική κοινωνία και εμπιστοσύνη

Όσον αφορά την βαθμό εμπιστοσύνης που τρέφουν προς τον υπόλοιπο κόσμο, οι ερωτώμενοι δηλώνουν σχετικά επιφυλακτικοί, ενώ θεωρούν πως οι συμπολίτες τους συμμορφώνονται σε σημαντικό βαθμό στους κανονισμούς που ισχύουν εντός του Πάρκου.

Παρατηρήθηκε πως τόσο κατά την επαφή με τους ερωτώμενους όσο από την επεξεργασία των απαντήσεων τους σχεδόν όλοι κρατούν αρνητική στάση απέναντι σε φορείς και οργανισμούς διαχείρισης και προστασίας της περιοχής. Συγκεκριμένα, παρατηρήθηκε πως η τοπική κοινωνία έδειξε σχετικά περισσότερη εμπιστοσύνη προς την Ελληνική Κυβέρνηση, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και την Τοπική Αυτοδιοίκηση ενώ εξέφρασαν τη δυσaréσκεια τους τόσο προς το Φορέα Διαχείρισης του Πάρκου όσο και προς τις ΜΚΟ. Τέλος, από τα 280 άτομα του δείγματος, μόνο 10 εξ αυτών δήλωσαν μέλη ή εθελοντές Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης και 37 ότι έχουν συμμετάσχει σε δραστηριότητες που αφορούν την προστασία του Πάρκου.

10. Συζήτηση και προτάσεις για περαιτέρω δράσεις και έρευνα

Ολοκληρώνοντας την παρούσα εργασία, είναι βασικό να αναφερθούν ορισμένες προτάσεις ώστε να αναπτυχθεί και να ενισχυθεί ένα πιο ολοκληρωμένο και αποδοτικό σχέδιο διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής των Πρεσπών.

Σε πρώτο στάδιο για την ανάδειξη και καλύτερη προστασία πρέπει να ληφθούν υπόψη λάθη και αποτυχίες του παρελθόντος και να αποφευχθεί η επανάληψη τους (Bitsakis, 2003). Σε αυτό το πλαίσιο καθίσταται αναγκαίο να αναπτυχθεί μια υγιής σχέση μεταξύ πολιτών και διοικούντων της περιοχή που να χαρακτηρίζεται από αμοιβαία εμπιστοσύνη. Δηλαδή, να μπορούν να λαμβάνουν από κοινού τις κατάλληλες αποφάσεις και να θέτουν σαφείς στόχους με γνώμονα την καλύτερη διαχείριση και αξιοποίηση της περιοχής. Αρχικά, οι πολίτες πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στη λήψη των αποφάσεων καθώς και να γνωρίζουν για τα περιβαλλοντικά ζητήματα που επικρατούν στην περιοχή, να ασχολούνται με την επίλυση τους και να αναλαμβάνουν δράση για τη βελτίωση του περιβάλλοντος, σε συνεργασία με τους διοικούντες και εμπειρογνώμονες. Από την πλευρά τους, οι φορείς και οι οργανισμοί διαχείρισης θα πρέπει να στελεχώνονται από ικανό και εξειδικευμένο προσωπικό που να μπορεί να ελέγχει, να συμβουλεύει και εν γένει να αλληλοεπιδρά με τους πολίτες.

Σε αυτό το σημείο η περιβαλλοντική εκπαίδευση αποτελεί το κλειδί της επιτυχίας καθώς οι πολίτες κατανοούν τον τρόπο που οι αποφάσεις τους και ο τρόπος με τον οποίο δρουν επηρεάζουν το περιβάλλον. Ακόμα, αναπτύσσουν κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες που θα τους επιτρέπουν να αντιμετωπίσουν σύνθετα περιβαλλοντικά ζητήματα και λαμβάνουν υπεύθυνες αποφάσεις ώστε να διατηρήσουν το περιβάλλον υγιές και βιώσιμο.

Συνοψίζοντας, μέσω της συγκεκριμένης μελέτης έγιναν αντιληπτές οι γνώσεις, οι απόψεις και οι στάσεις των πολιτών της περιοχής των Πρεσπών προς την προστατευόμενη περιοχή.

11. Βιβλιογραφία

Άρθρα

Andam, K.S., Ferraro, P.J., Sims, K.R., Healy, A. and Holland, M.B., 2010. Protected areas reduced poverty in Costa Rica and Thailand. *Proceedings of the national academy of sciences*, 107(22), pp.9996-10001.

Apostolopoulou, E. and Pantis, J.D., 2009. Conceptual gaps in the national strategy for the implementation of the European Natura 2000 conservation policy in Greece. *Biological conservation*, 142(1), pp.221-237.

- Bartlett, C.Y., Maltali, T., Petro, G. and Valentine, P., 2010. Policy implications of protected area discourse in the Pacific islands. *Marine Policy*, 34(1), pp.99-104.
- Bitsakis, E., 2003. *Theory and Practice: Problems of Human Philosophy*, third ed. Gutenberg, Athens, Greece
- Borrini, G., Kothari, A. and Oviedo, G., 2004. Indigenous and local communities and protected areas: Towards equity and enhanced conservation: Guidance on policy and practice for co-managed protected areas and community conserved areas (No. 11). IUCN.
- Boo, E., 1991. Making ecotourism sustainable: Recommendations for planning, development, and management. *Nature tourism: Managing for the environment*, pp.187-199.
- Burdge, R.J., 2003. The practice of social impact assessment background. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 21(2), pp.84-88.
- Burdge, R.J., Fricke, P., Finsterbusch, K., Freudenburg, W.R., Gramling, R., Holden, A., 456 Llewellyn, L., Petterson, J.S., Thompson, J., Williams, G. (Interorganizational Committee on 457 Guidelines and Principles for Social Impact Assessment) (1995) Guidelines and Principles for 458 Social Impact Assessment. *Environ Impact Asses.*, 15, 11-43
- Carrier, J.G. ed., 2004. *Confronting environments: local understanding in a globalizing world*. Rowman Altamira., pp.1-29
- Catsadorakis, G. and Malakou, M., 1997. Conservation and management issues of Prespa National Park. In *Lake Prespa, Northwestern Greece* (pp. 175-196). Springer, Dordrecht.
- Christopoulou, O.G. and Tsachalidis, E., 2004. Conservation policies for protected areas (wetlands) in Greece: A survey of local residents' attitude. *Water, Air and Soil Pollution: Focus*, 4(4-5), p.445.
- Coleman, J.S., 1990. *Foundations of social theory*. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press.
- Day, J., Dudley, N., Hockings, M., Holmes, G., Laffoley, D.D.A., Stolton, S. and Wells, S.M., 2012. Guidelines for applying the IUCN protected area management categories to marine protected areas. IUCN.
- Dharmaratne, G.S., Sang, F.Y. and Walling, L.J., 2000. Tourism potentials for financing protected areas. *Annals of Tourism Research*, 27(3), pp.590-610.
- Dimopoulos, P., Bergmeier, E. and Fischer, P., 2006, November. Natura 2000 habitat types of Greece evaluated in the light of distribution, threat and responsibility. In *Biology and environment: proceedings of the royal Irish academy* Royal Irish Academy, pp.175-185
- Dimitrakopoulos, P.G., Jones, N., Iosifides, T., Florokapi, I., Lasda, O., Paliouras, F. and Evangelinos, K.I., 2010. Local attitudes on protected areas: Evidence from three Natura 2000 wetland sites in Greece. *Journal of Environmental Management*, 91(9), pp.1847-1854.
- Emerton, L. and Tessema, Y., 2001. Economic constraints to the management of marine protected areas: the case of Kisite Marine National Park and Mpunguti Marine National Reserve, Kenya.
- Eneji, V.C.O., Gubo, Q., Okpiliya, F.I., Aniah, E.J., Eni, D.D. and Afangide, D., 2009. Problems of public participation in biodiversity conservation: the Nigerian scenario. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 27(4), pp.301-307.
- European Commission (EU). 2000a. *Natura 2000. Managing our heritage*. EU, Luxembourg
- Eken, G., Bennun, L. and Boyd, C., 2004, February. Protected areas design and systems planning: Key requirements for successful planning, site selection and establishment of protected areas. In *Secretariat of the Convention on Biological Diversity (SCBD). Biodiversity Issues for Consideration in the Planning, Establishment and Management of Protected Area Sites and Networks*. Montreal: SCBD (pp. 37-44)
- Ferraro, P.J., 2008. Protected areas and human well-being economics and conservation in the tropics: a strategic dialogue, RFF Conference Paper.

- Ferraro, P.J. and Hanauer, M.M., 2014. Quantifying causal mechanisms to determine how protected areas affect poverty through changes in ecosystem services and infrastructure. *Proceedings of the national academy of sciences*, 111(11), pp.4332-4337.
- Glaser, M., Baitoningsih, W., Ferse, S.C., Neil, M. and Deswandi, R., 2010. Whose sustainability? Top-down participation and emergent rules in marine protected area management in Indonesia. *Marine Policy*, 34(6), pp.1215-1225.
- [IUCN] The World Conservation Union, 1993. *Parks for Life: Report of the IVth World Congress on National Parks and Protected Areas*.
- Jones, P.J.S., 2008. Fishing industry and related perspectives on the issues raised by no-take marine protected area proposals. *Marine Policy*, 32(4), pp.749-758.
- Jones, N., 2010. Investigating the influence of social costs and benefits of environmental policies through social capital theory. *Policy Sciences*, 43(3), pp.229-244.
- Jones, N., Clark, J.R.A., Panteli, M., Proikaki, M. and Dimitrakopoulos, P.G., 2012. Local social capital and the acceptance of Protected Area policies: An empirical study of two Ramsar river delta ecosystems in northern Greece. *Journal of environmental management*, 96(1), pp.55-63.
- Jones, N., Malesios, C., Ioannidou, E., Kanakaraki, R., Kazoli, F. and Dimitrakopoulos, P.G., 2018. Understanding perceptions of the social impacts of protected areas: Evidence from three NATURA 2000 sites in Greece. *Environmental Impact Assessment Review*, 73, pp.80-89.
- Jones, N., McGinlay, J. and Dimitrakopoulos, P.G., 2017. Improving social impact assessment of protected areas: A review of the literature and directions for future research. *Environmental Impact Assessment Review*, 64, pp.1-7.
- Jones, N., Iosifides, T., Evangelinos, K.I., Florokapi, I. and Dimitrakopoulos, P.G., 2012. Investigating knowledge and perceptions of citizens of the National Park of Eastern Macedonia and Thrace, Greece. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 19(1), pp.25-33.
- Ledoux, L., Crooks, S., Jordan, A. and Turner, R.K., 2000. Implementing EU biodiversity policy: UK experiences. *Land use policy*, 17(4), pp.257-268.
- Maiorano, L., Falcucci, A., Garton, E.O. and Boitani, L., 2007. Contribution of the Natura 2000 network to biodiversity conservation in Italy. *Conservation biology*, 21(6), pp.1433-1444.
- O'Connor, R.E., Bard, R.J. and Fisher, A., 1999. Risk perceptions, general environmental beliefs, and willingness to address climate change. *Risk analysis*, 19(3), pp.461-471.
- Office for Official Publications of the European Communities, 2000. *Managing Natura 2000 Sites: The Provisions of Article 6 of the 'Habitats' Directive 92/43/EEC*. Office for Official Publications of the European Communities.
- Parisopoulos, K., Tambouris, E. and Tarabanis, K., 2007. *Analyzing and Comparing European eGovernment Strategies*. Informatics and Telematics Institute, Center for Research and Technology Hellas.
- Phillips, A. and World Conservation Union, 2002. *Management guidelines for IUCN category V protected areas: Protected landscapes/seascapes (Vol. 9)*. IUCN--the World Conservation Union.
- Primack RB. 2006. *Essentials of conservation biology*. 4th ed. Sunderland (MA): Sinauer Associates
- Putnam, R.D., 2000. *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon and schuster.
- Rao, K. and Geisler, C., 1990. The social consequences of protected areas development for resident populations. *Society & Natural Resources*, 3(1), pp.19-32.
- Reed, M.S., 2008. Stakeholder participation for environmental management: a literature review. *Biological conservation*, 141(10), pp.2417-2431.

Sala, O.E., Chapin, F.S., Armesto, J.J., Berlow, E., Bloomfield, J., Dirzo, R., Huber-Sanwald, E., Huenneke, L.F., Jackson, R.B., Kinzig, A. and Leemans, R., 2000. Global biodiversity scenarios for the year 2100. *science*, 287(5459), pp.1770-1774.

Sánchez-Fernández, D., Bilton, D.T., Abellán, P., Ribera, I., Velasco, J. and Millán, A., 2008. Are the endemic water beetles of the Iberian Peninsula and the Balearic Islands effectively protected?. *Biological Conservation*, 141(6), pp.1612-1627.

Shultz, S., Pinazzo, J. and Cifuentes, M., 1998. Opportunities and limitations of contingent valuation surveys to determine national park entrance fees: evidence from Costa Rica. *Environment and Development Economics*, pp.131-149.

Trakolis, D., 2001. Local people's perceptions of planning and management issues in Prespes Lakes National Park, Greece. *Journal of environmental management*, 61(3), pp.227-241.

Togridou, A., Hovardas, T. and Pantis, J.D., 2006. Determinants of visitors' willingness to pay for the National Marine Park of Zakynthos, Greece. *Ecological Economics*, 60(1), pp.308-319.

Valavanidis, A. and Vlachogianni, T., 2011. The most important and urgent environmental problems in Greece in the last decade (2000-2010). *Website, Dept of Chemistry University of Athens* .

van der Schriek, T. and Giannakopoulos, C., 2017. Determining the causes for the dramatic recent fall of Lake Prespa (southwest Balkans). *Hydrological Sciences Journal*, 62(7), pp.1131-1148.

Watson, J.E., Evans, M.C., Carwardine, J., Fuller, R.A., Joseph, L.N., Segan, D.B., Taylor, M.F., Fensham, R.J. and Possingham, H.P., 2011. The capacity of Australia's protected-area system to represent threatened species. *Conservation Biology*, 25(2), pp.324-332.

West, P., Igoe, J. and Brockington, D., 2006. Parks and peoples: the social impact of protected areas. *Annu. Rev. Anthropol.*, 35, pp.251-277.

Βιβλία

Gatson K., Spicer J., 2008, Βιοποικιλότητα, Μια εισαγωγή, 2^η εκδ., University Studio Press, Θεσσαλονίκη

Primack R, Αριανούτσου Μ., Δημητρακόπουλος Π., 2017, Βιολογία της Διατήρησης, μια εισαγωγή, 2^η εκδ., University Studio Press, Θεσσαλονίκη

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

European Environmental Agency

<https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/natura-2000-barometer> (τελευταία προσπέλαση 10 Μαΐου 2020)

Εθνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων

Διαθέσιμο στο : http://www.ekby.gr/ekby/el/Natura2000_main_el.html (τελευταία προσπέλαση 6 Φεβρουαρίου 2020)

Εθνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων

Διαθέσιμο στο http://www.ekby.gr/ekby/el/Greek_Wetlands_main_el.html (τελευταία προσπέλαση: 7 Φεβρουαρίου 2020)

Εταιρία Προστασίας Πρεσπών

Διαθέσιμο στο https://www.spp.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=4&lang=el (τελευταία προσπέλαση: 1 Απριλίου 2020)

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Περιβάλλον, Διαχείριση Φυσικού Περιβάλλοντος Διαθέσιμο στο: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=432&language=el->

GR&SkinSrc=%5BG%5DSkins%2F_default%2FNo+Skin&ContainerSrc=%5BG%5DContainers%2F_default%2FNo+Container&dnnprintmode=true (Τελευταία προσπέλαση: 6 Φεβρουαρίου 2020)

Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Πρεσπών

Διαθέσιμο στο: <https://fdepap.gr/> (τελευταία προσπέλαση : 17 Αυγούστου 2020)

Galicica National Park

Διαθέσιμο στο: <http://www.panacomp.net/galicica-national-park/> (τελευταία προσπέλαση 17 Αυγούστου 2020)

Pelister National Park

http://www.discoverdinarides.com/en/park/national_park_pelister/ (τελευταία προσπέλαση 17 Αυγούστου 2020)

WWF

Διαθέσιμο στο <https://wwf.gr/endangered-species/rhino?catid=0&id=360> (τελευταία προσπέλαση: 10 Απριλίου 2020)

ΕΙΚΟΝΕΣ

Wikipedia

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%A6%CE%BB%CF%8E%CF%81%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CF%82 (τελευταία προσπέλαση 1 Μαρτίου)

12. Παράρτημα

Το παρακάτω ερωτηματολόγιο χρησιμοποιήθηκε στα πλαίσια εκπόνησης της παρούσας πτυχιακής, με στόχο τη συλλογή πληροφοριών που αφορούν την υπό μελέτη περιοχή.

Η γνώμη σας για το Πάρκο μετράει

Το ερευνητικό πρόγραμμα Fidelio (Φιντέλιο) χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση με φορέα υλοποίησης το Πανεπιστήμιο του Cambridge. Στο πρόγραμμα συνεργάζονται ιδρύματα από όλη την Ευρώπη, όπως το Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Στόχος της έρευνας είναι να εξετάσει πώς το **Εθνικό Πάρκο Πρεσπών** επηρεάζει την καθημερινή σας ζωή και με ποιο τρόπο η τοπική κοινωνία θα μπορούσε να επωφεληθεί ακόμα περισσότερο από την ύπαρξη του.

Σας παρακαλούμε να **συμπληρώσετε** το συνημμένο ερωτηματολόγιο

Η ερευνητική πρωτοβουλία έχει λάβει χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας (ERC) μέσω του ερευνητικού προγράμματος Horizon 2020 της Ευρωπαϊκής Ένωσης (συμφωνία επιχορήγησης αρ. 802605)

Ποιός είναι ο σκοπός της έρευνας; Η έρευνα έχει ως στόχο να εξετάσει με ποιο τρόπο η ύπαρξη προστατευόμενων περιοχών, που προστατεύονται λόγω υψηλής αξίας βιοποικιλότητας (π.χ. πελεκάνοι, ενδημική πέστροφα), επηρεάζει τις τοπικές κοινωνίες. Τελικός στόχος είναι να προταθούν τρόποι βελτίωσης της συνύπαρξης των τοπικών κοινωνιών με τη φύση.

Πώς πραγματοποιείται η έρευνα; Ζητάμε από άτομα που ζουν εντός ή κοντά στο Πάρκο να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο διάρκειας 15 λεπτών. Συνολικά θα ζητήσουμε από 300 κατοίκους στην περιοχή να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο.

Είναι ανώνυμη και εμπιστευτική η έρευνα; Η έρευνα είναι ανώνυμη και εμπιστευτική. Τα προσωπικά σας στοιχεία δεν θα δοθούν και δεν θα αποκαλυφθούν σε κανέναν. Οι διατάξεις της Ευρωπαϊκής Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (GDPR) 2016/679 ισχύουν για όλα τα προσωπικά δεδομένα που θα συλλεχθούν, χρησιμοποιηθούν και αποθηκευτούν. Όλα τα προσωπικά στοιχεία και τα πρωτότυπα ερωτηματολόγια θα καταστραφούν μετά την ολοκλήρωση της έρευνας.

Είναι υποχρεωτικό να συμμετάσχω στην έρευνα; Όχι, μπορείτε να αρνηθείτε να συμμετάσχετε στην έρευνα χωρίς να μας δώσετε κάποιο συγκεκριμένο λόγο.

Θα κερδίσω κάτι από τη συμμετοχή μου; Το κύριο όφελος της συμμετοχής σας είναι εκπαιδευτικό και θα βοηθήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον Φορέα Διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής να κατανοήσουν καλύτερα τις ανάγκες σας.

Για περαιτέρω πληροφορίες για την έρευνα παρακαλώ επικοινωνήστε μαζί μας:
Fidelio@hermes.cam.ac.uk ή στη διεύθυνση Department of Land Economy, University of Cambridge, Project FIDELIO, Silver Street, Cambridge, CB3 9EP, UK

Παρακαλώ επιβεβαιώστε τα παρακάτω (✓):

1. Είμαι 18 ετών και άνω, έχω διαβάσει τις παραπάνω πληροφορίες και συμφωνώ να λάβω μέρος στην έρευνα
2. Κατανοώ ότι έχω το δικαίωμα να κάνω ερωτήσεις κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος της έρευνας
3. Κατανοώ ποιος είναι ο ρόλος μου στην έρευνα και όλες μου οι ερωτήσεις έχουν απαντηθεί επιτυχώς
4. Κατανοώ πως θα χρησιμοποιηθούν τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από εμένα για αυτή την έρευνα
5. Κατανοώ ότι τα δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν ανώνυμα κατά τη διάχυση των αποτελεσμάτων
6. Προστασία δεδομένων: Είμαι σύμφωνος τα προσωπικά δεδομένα που έχω παρέχει στην έρευνα να επεξεργαστούν από το Πανεπιστήμιο του Cambridge για κάθε χρήση που σχετίζεται με την ερευνητική πρωτοβουλία που αναφέρεται παραπάνω.

Συμφωνώ

Δεν συμφωνώ, δεν θα ήθελα να συμμετάσχω

Μέρος Α. Ερωτήσεις σχετικά με το Εθνικό Πάρκο Πρεσπών

A1 | Ποιά είναι η σχέση σας με την περιοχή της Μικρής και Μεγάλης Πρέσπας (✓);

- Ζω μόνιμα εντός ή πλησίον της περιοχής
- Είμαι επισκέπτης
- Διαθέτω εξοχικό και επισκέπτομαι συχνά την περιοχή

A2 | Πόσα χρόνια μένετε ή επισκέπτεστε σε τακτική βάση την περιοχή? _____ (χρόνια)

A3 | Γνωρίζετε ότι το Εθνικό Πάρκο Πρεσπών είναι προστατευόμενη περιοχή (✓);

ΝΑΙ ΟΧΙ*

***Εάν επιλέξατε ΟΧΙ, παρακαλώ διαβάστε την παρακάτω παράγραφο:**

Το **Εθνικό Πάρκο Πρεσπών** ταυτίζεται χωρικά με το ελληνικό τμήμα της λεκάνης απορροής των λιμνών Μικρή και Μεγάλη Πρέσπα και χαρακτηρίστηκε ως Εθνικό Πάρκο το 2009. Η περιοχή παρόλη τη περιορισμένη έκτασή της παρουσιάζει έναν σπάνιο πλούτο ειδών χλωρίδας και πανίδας και προστατεύεται από τη Διεθνή Σύμβαση Ραμσάρ για τους υγροτόπους. Αποτελεί τμήμα της πρώτης διασυνοριακής προστατευόμενης περιοχής στα Βαλκάνια, του Διασυνοριακού Πάρκου Πρεσπών, που ιδρύθηκε τον Φεβρουάριο του 2000.

A4 | Εντός του Εθνικού Πάρκου ισχύουν ορισμένοι περιορισμοί. Μπορείτε να μας πείτε ποιους γνωρίζετε από την παρακάτω λίστα (✓);

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Απαγορεύεται η εγκατάσταση ιχθυοτροφείων	☐	☐
Απαγορεύεται η ρίψη απορριμμάτων και ανεπεξέργαστων αποβλήτων	☐	☐
Απαγορεύεται η συλλογή φυτών, καρπών, βολβών, αυγών νεοσσών κλπ. προστατευόμενων και απειλούμενων ειδών	☐	☐
Πρέπει να αποφεύγονται φαινόμενα διαταραχής της φύσης (φυτών, ζώων ή οικοσυστημάτων)	☐	☐
Το ψάρεμα επιτρέπεται σε συγκεκριμένες περιοχές και περιόδους και για συγκεκριμένα είδη μόνο σε ψαράδες που έχουν ειδική άδεια	☐	☐
Το κυνήγι επιτρέπεται μόνο σε συγκεκριμένες περιοχές και περιόδους	☐	☐
Υπάρχουν περιορισμοί στη δόμηση κτισμάτων και υποδομών	☐	☐

A5 | Υπάρχει κάποια μορφή ελέγχου (π.χ. αστυνόμευση, δασοφύλαξη, περιφρούρηση) που επηρεάζει εσάς και τους συμπολίτες από την κοινότητά σας ώστε να ακολουθείτε τους περιορισμούς που αναφέρονται παραπάνω;

ΝΑΙ ΟΧΙ

A6 | Κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την εξής φράση:
 «Θα υπήρχε θετική επίδραση στο φυσικό περιβάλλον, εάν οι άνθρωποι που μένουν ή επισκέπτονται το Πάρκο ακολουθούσαν τους κανόνες που αναφέρθηκαν στην ερώτηση A4.»

Διαφωνώ Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ Συμφωνώ Συμφωνώ
 απόλυτα μερικώς ούτε συμφωνώ μερικώς απόλυτα

A7 | Σε κλίμακα 1-7 πόσο αποδεκτές θεωρείτε τις ακόλουθες πράξεις; Παρακαλούμε σημειώστε το κατάλληλο πεδίο (✓).

	1 Τελείως απαράδεκτο	2	3	4 Ουδέτερος/η	5	6	7 Τελείως αποδεκτό
Να εγκαθιστά κανείς μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας εντός του Πάρκου	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Να κόβει κανείς ξύλα από τα δάση εντός του Πάρκου	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Να συλλέγει κανείς φυτά, καρπούς, βολβούς, ή αυγά νεοσσών κλπ προστατευόμενων και απειλούμενων ειδών	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Να πετάει κανείς απορρίμματα ή απόβλητα στο φυσικό περιβάλλον εντός του Πάρκου	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Να προκαλεί κανείς φαινόμενα διαταραχής σε είδη ζώων ή φυτών ή οικοσυστημάτων εντός του Πάρκου (π.χ. καταστροφή φωλιάς πουλιών, παρεμβάσεις στις κοίτες χειμάρρων)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Να ψαρεύει κανείς εκτός των επιτρεπόμενων ορίων ή περιόδων ή είδη που απαγορεύονται εντός του Πάρκου	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

A8 | Έχετε κάνει κάποια/ες από τις παραπάνω πράξεις τους τελευταίους 12 μήνες;

Ποτέ Σπάνια Ορισμένες φορές Συχνά Πολύ συχνά

A9 | Παρακαλώ γράψτε ποιά είναι τα οφέλη που σας προσφέρει το Εθνικό Πάρκο Πρεσπών (π.χ. εργασία, ξυλεία, νερό, καθαρό αέρα, χώρο αναψυχής, κυνήγι);

A10 | Χρησιμοποιώντας την παρακάτω κλίμακα πείτε μας κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την ύπαρξη του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών (✓);

Διαφωνώ Διαφωνώ Αδιάφορος/η Συμφωνώ Συμφωνώ
απόλυτα μερικώς μερικώς απόλυτα

A11 | Σε κλίμακα 1-7 πόσο συμφωνείτε/διαφωνείτε με την εξής φράση (✓);

«Η περιοχή της χερσαίας και λιμναίας περιοχής του συμπλέγματος των λιμνών της Μικρής και Μεγάλης Πρέσπας σημαίνει πολλά για εμένα»

1 2 3 4 5 6 7
Διαφωνώ Ούτε διαφωνώ Συμφωνώ
απόλυτα ούτε συμφωνώ απόλυτα

A12 | Πόσο ευχαριστημένος/η είστε με την ποιότητα ζωής σας γενικότερα (✓);

Εξαιρετικά Πολύ Δυσανεστη- Ουδέτε- Ικανοποιη- Πολύ Εξαιρετικά
Δυσανεστη- πολύ δυσανεστη- μένος/η ρος/η μένος/η Ικανοποιη- Ικανοποιη-
μένος/η μένος/η μένος/η μένος/η μένος/η μένος/η

A13 | Πως πιστεύετε ότι επηρεάζει η ύπαρξη του Πάρκου τα παρακάτω (✓);

Μέρος Β. Οι προσωπικές σας αξίες

	Αρνητικά	Σχετικά αρνητικά	Καμία επίπτωση	Σχετικά θετικά	Θετικά
Το προσωπικό σας εισόδημα	☐	☐	☐	☐	☐
Την ποιότητα ζωής σας	☐	☐	☐	☐	☐
Τις δραστηριότητες αναψυχής	☐	☐	☐	☐	☐
Τη διατήρηση τοπικών παραδόσεων	☐	☐	☐	☐	☐
Τα δικαιώματά σας ως προς τη πρόσβαση και χρήση φυσικών πόρων (π.χ. χρήσεις γης και υδάτων)	☐	☐	☐	☐	☐
Τη σχέση που έχετε με το φυσικό περιβάλλον	☐	☐	☐	☐	☐
Τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες	☐	☐	☐	☐	☐
Τις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των κατοίκων	☐	☐	☐	☐	☐
Τα θέματα κοινωνικής ισότητας (καταμερισμός των θετικών και αρνητικών επιπτώσεων του Πάρκου)	☐	☐	☐	☐	☐

B1 | Παρακαλείσθε να αναφέρετε στην παρακάτω κλίμακα το βαθμό συμφωνίας / διαφωνίας σας με

τις παρακάτω δηλώσεις (✓):

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερος/η	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Δεν γνωρίζω
--	-----------------	---------	-------------	---------	-----------------	-------------

Μου είναι εύκολο να χρησιμοποιώ υπεύθυνα το Πάρκο και τους φυσικούς πόρους που παρέχει	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Έχω αρκετά χρήματα, χρόνο και ευκαιρίες ώστε να ασχοληθώ με την προστασία του Πάρκου	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Οι άνθρωποι που είναι σημαντικοί για εμένα αναμένουν να συμπεριφερόμαι με περιβαλλοντικά υπεύθυνο τρόπο	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Είναι σημαντικό για εμένα οι χρήστες του Πάρκου να σέβονται το περιβάλλον	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ο άνθρωπος έχει το δικαίωμα να τροποποιεί το περιβάλλον προκειμένου να ικανοποιήσει τις ανάγκες του	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Η ισορροπία της φύσης είναι πολύ εύθραυστη και εύκολα ανατρέπεται	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Πρέπει να δημιουργούμε χώρους για την προστασία ζώων και φυτών	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Η ανθρωπότητα πρέπει πρώτα να δώσει προτεραιότητα στα οικονομικά οφέλη που προέρχονται από τη χρήση του περιβάλλοντος και μετά να εξετάσει ζητήματα διατήρησης της φύσης	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί μεγάλο πρόβλημα στο Πάρκο	☐	☐	☐	☐	☐	☐

B2 | Πόσο σημαντικές θεωρείτε τις παρακάτω αξίες (✓);

	Καθόλου σημαντικό	Ελάχιστα σημαντικό	Σχετικά σημαντικό	Πολύ σημαντικό	Εξαιρετικά σημαντικό
Διαβίωση των ανθρώπων σε αρμονία με τα υπόλοιπα είδη του πλανήτη	☐	☐	☐	☐	☐
Να βοηθάω τους συνανθρώπους μου	☐	☐	☐	☐	☐
Να υπάρχουν ίσες ευκαιρίες για όλους	☐	☐	☐	☐	☐
Απόκτηση εξουσίας: το δικαίωμα να ηγείσαι / διοικείς	☐	☐	☐	☐	☐
Απόκτηση πλούτου: υλικά αγαθά, χρήματα	☐	☐	☐	☐	☐

Μέρος Γ. Επίπεδα εμπιστοσύνης και κοινωνική δικτύωση

Γ1 | Κατά τη γνώμη σας, τους περισσότερους ανθρώπους μπορείτε να τους εμπιστευτείτε ή πρέπει να είστε επιφυλακτικοί (✓);

1	2	3	4	5	6	7	Δεν γνωρίζω
Πρέπει να είμαι επιφυλακτικός/η						Μπορώ να τους εμπιστευτώ	

Γ2 | Απ' όσο γνωρίζετε, κατά πόσο συμμορφώνονται οι κάτοικοι της περιοχής με τους ισχύοντες κανονισμούς χρήσης του Πάρκου (✓);

1	2	3	4	5	6	7	Δεν γνωρίζω
Κανείς δεν συμμορφώνεται						Όλοι συμμορφώνονται	

Γ3 | Πόσο εμπιστεύεστε τους παρακάτω φορείς και οργανισμούς (✓);

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Απόλυτα	Δεν γνωρίζω
Ελληνική Κυβέρνηση	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Υπουργείο Περιβάλλοντος	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Τοπική αυτοδιοίκηση	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Μη κυβερνητικές οργανώσεις (π.χ. Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών, WWF, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Γ4 | Θα θέλαμε να σας ρωτήσουμε ορισμένες ερωτήσεις σχετικά με την εμπλοκή σας σε ζητήματα του δημόσιου βίου (✓):

Είστε μέλος ή εθελοντής σε κάποια Μη Κυβερνητική Οργάνωση τους τελευταίους 12 μήνες;	☐ ΝΑΙ	☐ ΟΧΙ
Κατά τη διάρκεια των τελευταίων 5 ετών έχετε συμμετάσχει εθελοντικά σε οποιαδήποτε δραστηριότητα που συμβάλει στην προστασία του Εθνικού Πάρκου (π.χ. εθελοντική πυροφύλαξη)	☐ ΝΑΙ	☐ ΟΧΙ
<u>Εάν ναι</u> , παρακαλώ αναφέρετε ποια ήταν η δραστηριότητα εδώ:		
<hr/>		
<hr/>		

Μέρος Δ. Δημογραφικά Στοιχεία

Σε αυτό το **τελευταίο** μέρος του ερωτηματολογίου θα θέλαμε να συλλέξουμε κάποιες προσωπικές πληροφορίες για **στατιστικούς σκοπούς**. Θα θέλαμε να σας εγγυηθούμε ότι όλες οι πληροφορίες θα **αποθηκευτούν με ασφάλεια** και θα **καταστραφούν** στο τέλος του έργου. **Δεν πρόκειται να κοινοποιήσουμε προσωπικές πληροφορίες**, όλα τα στοιχεία της έρευνας θα παραμείνουν **ανώνυμα**.

Δ1 | Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

Δ2 | Ηλικία: 18-25 26-39 40-59 60-79 80+

Δ3 | Εκπαιδευτικό Επίπεδο:

Αναλφάβητος	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Λύκειο	Μετα- Δευτεροβάθμια	Πτυχίο ΑΕΙ- ΤΕΙ	Μεταπτυχιακές Σπουδές
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Δ4 | Δυσκολεύεστε να καλύψετε τα μηνιαία έξοδά σας?

Ποτέ Σπάνια Μερικές φορές Συχνά Πάντα

Δ5 | Ποιό είναι το καθαρό ατομικό εισόδημα σας (ετήσιο)?

Χωρίς εισόδημα	Έως 5.000€	5.001€- 10.000€	10.001- 15.000€	15.001€- 20.000€	20.001€- 30.000€	30.001€- 35.000€	Άνω των 35.000€
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Δ6 | Πιστεύετε θα παραμείνετε στην περιοχή για τα επόμενα 5 χρόνια?

ΝΑΙ ΙΣΩΣ ΟΧΙ ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Δ7 | Ποιό είναι το επάγγελμά σας? _____

Δ8 | Σε ποιο χωριό/οικισμό/πόλη διαμένετε? _____

Ευχαριστούμε για την συμμετοχή σας!